

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра германської філології та перекладознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Освітній рівень

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 035 Філологія
Шифр і назва спеціальності

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

на тему: Комунікативно-прагматичні аспекти перекладу
художнього тексту

Шифр 23255

Виконала:
студентка 2 курсу, групи ФПАмз-23-1 А.А Макарова
Підпис

Керівник:
д. філол. н., професор Ю.П. Бойко
Підпис

Нормоконтроль: к. пед. н., доцент О.О. Мацюк
Підпис

До захисту допускаю:
Зав. кафедри проф. Бойко Ю.П.
«24» травня 2024 р.

Хмельницький національний університет

Факультет	<u>міжнародних відносин і права</u>
Кафедра	<u>германської філології та перекладознавства</u>
Освітній рівень	<u>магістр</u>
Галузь знань	<u>03 «Гуманітарні науки»</u>
Спеціальність	<u>035 Філологія. Переклад (англійська)</u>
Освітня програма	<u>Германська філологія та перекладознавство: англійська мова та друга іноземна мова</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
 Юлія БОЙКО
« 02 » лютого 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ РОБОТУ
МАГІСТРА**

Аліни МАКАРОВОЇ

**1. Тема роботи: КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ
ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ**

Керівник роботи **Юлія БОЙКО**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології та перекладознавства

Тему затверджено наказом ректора університету від «26» серпня 2024 р. № 60

2. Термін подання студентом роботи на кафедру 2 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Об'єктом дослідження є мовленнєві акти, їх структура, функційність та типологія. **Предметом дослідження** є способи передачі МА, що використовуються як інструментарій для прагматичної адаптації перекладеного тексту. **Матеріалом дослідження** слугували художні діалоги, дібрані методом механічної вибірки із роману Jane Austen “Pride and Prejudice” та його переклад українською мовою «Гордість та упередження».

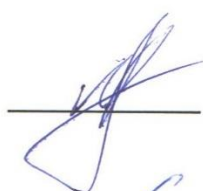
4. Перелік питань, які потрібно розробити: 1) схарактеризувати комунікативно-прагматичний підхід до перекладу тексту; 2) схарактеризувати когнітивну складову тексту в руслі осмислення вербально-художньої інформації оригіналу; 3) проаналізувати еволюцію розвитку мовленнєвих актів та визначити їх роль у формуванні лінгвопрагматики; 4) схарактеризувати класифікаційні моделі МА; 5) запропонувати алгоритм комунікативного аналізу художнього діалогу; 6) здійснити аналіз перекладацької реконструкції художнього діалогу із застосуванням методів прагматичної адаптації.

5. Дата видачі завдання 5 лютого 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Назва етапів виконання кваліфікаційної дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
Опрацювання літератури за темою дослідження	<i>5 лютого – 5 березня 2024 року</i>	виконано
Написання теоретичного розділу дослідження	<i>5 березня – 12 квітня 2024 року</i>	виконано
Презентація теоретичного розділу на науковому семінарі /конференції	<i>16-17 квітня 2024 року</i>	виконано
Підбір фактичного матеріалу за темою дослідження для практичного розділу	<i>15 квітня – 10 травня 2024 року</i>	виконано
Написання практичного розділу	<i>До 5 червня 2024 року</i>	виконано
Подання чорнового варіанту дипломної роботи керівнику	<i>10 червня 2024 року</i>	виконано
Захист переддипломної практики	<i>8 листопада 2024 року</i>	виконано
Попередній захист кваліфікаційної роботи	<i>14 листопада 2024 року</i>	виконано
Подання кінцевого варіанту дипломної роботи на кафедрі	<i>2 грудня 2024 року</i>	виконано
Перевірка на плагіат	<i>3 10 по 13 грудня 2024 року</i>	виконано
Захист дипломних робіт магістра	<i>26-30 грудня 2024 року</i>	виконано

Здобувач

Аліна МАКАРОВА

Керівник роботи

Юлія БОЙКО

Анотація

Макарова А.А. Комунікативно-прагматичні аспекти перекладу художнього твору.

У магістерській роботі увага фокусується на дослідженні комунікативно-прагматичного підходу до перекладу тексту; співвіднесеності картин світу перекладача та реципієнта; когнітивна база для аналізу тексту оригіналу та тексту перекладу верифікується крізь призму комунікативного аналізу мовленнєвого акту як найменшої одиниці комунікації. У дослідженні з'ясовано роль збереження вихідних мовленнєвих актів для прагматичної адаптації тексту при перекладі.

Ключові слова: комунікація, прагматика, прагматична адаптація, мовленнєвий акт, діалог, переклад, еквівалентність.

Abstract

Makarova A.A. Communicative and Pragmatic Aspects of Fiction Translation.

The Master's thesis has been focused on the study of a communicative and pragmatic approach to text translation; on correlation of the author's and the translator's point of view. The cognitive base for analyzing the original text and the target text is verified through communicative analysis of the speech act as the smallest unit of communication. The study reveals the role of preserving the original speech acts for pragmatic adaptation of the text in translation.

Key words: communication, pragmatics, pragmatic adaptation, speech act, dialogue, translation, equivalence.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСНОВИ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ	12
1.1. Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу тексту	12
1.2. Співвіднесеність картин світу перекладача та реципієнта	15
1.3. Когнітивна складова тексту як осмислення вербально-художньої інформації оригіналу.....	23
1.4. Еволюція розвитку мовленнєвих актів та їх роль у формуванні лінгвопрагматики	26
1.5. Класифікація мовленнєвих актів	34
Висновки до Розділу 1	46
РОЗДІЛ 2. ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ	50
2.1. Шлях до прагматичної адаптації перекладу – аналіз мовленнєвих актів	50
2.2. Перекладацька реконструкція художнього діалогу в перекладі	56
2.3. Прагматична функція комунікації та мовленнєві акти	58
2.4. Зіставний аналіз мовленнєвих актів в англійській та українській мовах.	62
Висновки до Розділу 2	107
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	109
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	113
ДОДАТКИ	123

ВСТУП

Одними із популярних та затребуваних на сьогодні напрямків лінгвістичного дослідження є прагмалінгвістичний та комунікативний підходи до вивчення мови. Це пов'язано з переважанням антропоцентричності у мовознавстві, коли у центр уваги дослідників потрапляє вже не системно-структурний рівень мови, а її комунікативна функціональність. Все більший інтерес викликає не мова та її явища як відокремлені елементи, а їх функціонування, вплив на них екстралінгвістичних факторів, у тому числі – особливостей учасників комунікації, сама комунікативна ситуація, соціокультурні аспекти тощо. На сьогодні прагмалінгвістика є міждисциплінарною галуззю, у рамках якої перетинаються логіко-філософські, соціопсихолінгвістичні, стилістичні та етнографічні напрямки. Прагматична лінгвістика фокусується на вивченні явища комунікації, а також конкретних її одиниць – мовленнєвих актів. У цьому дослідженні ми зосереджуємо свою увагу на вивченні феномену комунікації саме у руслі комунікативно-прагматичного підходу. Особливу увагу буде приділено практичному застосуванню отриманих знань у сфері комунікації та перекладу, а саме у створенні ефективних шляхів передачі комунікаційних намірів мовців через аналіз та вироблення стратегій передачі мовленнєвих актів (далі – МА) у сфері міжкультурної комунікації.

«У теорії мовленнєвих актів втілюється уявлення про саме явище мовленнєвого актів як результату комунікативної взаємодії між адресантом та адресатом» [3, с. 236]. Комунікативно-прагматичний підхід до вивчення мови використовується на сьогодні й у сфері перекладознавства. Зокрема, доцільним є застосування такої методології дослідження перекладу у сфері художнього перекладу. «Дослідження художнього перекладу з позицій прагматично-комунікативного підходу проводяться з метою напрацювати теоретичну базу, що допомагатиме перекладачеві правильно відтворювати текст» [4].

Актуальність дослідження визначається важливістю проблеми відтворення прямих і непрямих мовленнєвих актів у перекладі, з одного боку, та відсутністю ґрунтовних досліджень – з іншого.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота пов'язана з проблематикою наукової теми кафедри германської філології та перекладознавства «Проблеми лексико-граматичної семантики, прагматики та стилістики в когнітивно-дискурсивній парадигмі».

Об'єктом дослідження є мовленнєві акти, їх структура, функційність та типологія.

Предметом дослідження є способи передачі МА, що використовуються як інструментарій для прагматичної адаптації перекладеного тексту.

Мета дослідження – установити характерні особливості мовленнєвих актів і виявити нові можливості дослідження мовленнєвих актів із позиції перекладознавства.

Поставлена мета дослідження зумовила виконання таких **завдань**:

- схарактеризувати комунікативно-прагматичний підхід до перекладу тексту;
- схарактеризувати когнітивну складову тексту в руслі осмислення вербально-художньої інформації оригіналу;
- проаналізувати еволюцію розвитку мовленнєвих актів та визначити їх роль у формуванні лінгвопрагматики;
- схарактеризувати класифікаційні моделі МА;
- запропонувати алгоритм комунікативного аналізу художнього діалогу;
- здійснити аналіз перекладацької реконструкції художнього діалогу із застосуванням методів прагматичної адаптації.

Матеріалом дослідження слугували художні діалоги, дібрані методом механічної вибірки із роману Jane Austen «Pride and Prejudice» та його переклад українською мовою «Гордість та упередження».

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані як загальнонаукові методи дослідження: спостереження та опис у

межах аналізу структури ІТ-термінів, так і спеціальні лінгвістичні: аналіз та синтез при розгляді способів перекладу, а також кількісний та якісний аналіз способів перекладу.

Основні положення, що виносяться на захист:

1. Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу акцентує увагу як на авторській інтенції, так і на адресаті тексту. Одним із найголовніших етапів перекладу є прагматичний аналіз речення і комунікативної ситуації в цілому. Є чотири підходи до перекладу: філологічний, лінгвістичний, комунікативний та соціосеміотичний. Прагматична еквівалентність передбачає передачу не лише лексичного та граматичного змісту, але й комунікативної інтенції автора, контексту висловлювання та його впливу на адресата.

2. Найважливішим завданням перекладача в процесі перекладу МА є збереження мети комунікації, оскільки саме воно забезпечує еквівалентність тексту в перекладі. З метою досягнення цього завдання перекладач має враховувати мету висловлювання, психологічний стан мовця, диверсифікацію мовних картин світу. Саме комунікація породжує процес прямого контакту адресата висловлювання з реципієнтом, у результаті чого їхні висловлювання виражають певні наміри, що визначають тип МА.

3. Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу акцентує увагу як на авторській інтенції, так і на адресаті тексту. Одним із найголовніших етапів перекладу є прагматичний аналіз речення і комунікативної ситуації в цілому. Аналіз умов комунікації, соціально-рольової характеристики комунікантів, їх взаємовідносин та загальної пресупозиції, вивчення змісту ситуації оригіналу, її адекватна інтерпретація зумовлюють збереження в ході перекладу інтенції мовця, реалізацію перлокутивного ефекту. Усе це є необхідними кроками на шляху досягнення еквівалентності перекладу. Перекладач у цьому процесі виступає як своєрідний посередник, який повинен не лише володіти мовами, але й мати глибокі знання культур, щоб забезпечити адекватну передачу змісту та досягнення бажаного комунікативного ефекту.

4. МА – мінімальна одиниця комунікації. Мовленнєвий акт – це створення конкретної пропозиції, наділеної пропозиціональним змістом,

забезпечення комунікативною метою, яка передається від адресанта до адресата. МА породжується за допомогою коду і передається по каналу зв'язку в умовах реальної мовленнєвої комунікації. МА має три складові частини – локутивний акт, ілокутивний акт, перлокутивний акт: локуція є актом мовлення, ілокуція є актом, що полягає в мовленні, перлокуція є актом, який здійснюють за допомогою мовлення.

5. У результаті проведеного дослідження ми виділяємо такі види співвідношень між МА одного типу у досліджуваних мовах: 1) мовленнєвий акт одного виду в мові-джерелі відповідає мовленнєвому акту того ж виду в цільовій мові; 2) мовленнєвий акт певного виду в мові-джерелі відповідає мовленнєвому акту іншого виду в цільовій мові; 3) прямий мовленнєвий акт відповідає непрямому мовленнєвому акту чи навпаки.

Наукова новизна полягає в тому, що у цьому дослідженні вперше було здійснено прагматичну адаптацію тексту оригіналу до тексту перекладу через дослідження МА та встановлення перлокутивного ефекту на читача крізь призму відповідність/невідповідність МА в оригіналі та перекладі на прикладі роману Джейн Остін «Гордість та упередження».

Теоретична цінність роботи полягає у дослідженні визначається тим, що воно становить комплексний аналіз комунікативно-прагматичного підходу до перекладу тексту через аналіз МА, у результаті якого встановлена парадигма комунікативних засобів, яка дає змогу роводити комунікативний аналіз вихідного та перекладного текстів з метою встановлення прагматичної адаптації останнього.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання результатів дослідження у курсах теорії та практики перекладу, основ теорії мовної комунікації, спецкурсі із прагматики перекладу, а також у спецкурсі із трансформаційної теорії перекладу.

Апробація роботи здійснена під час виступів на наукових конференціях і публікації тез доповідей: **Синтаксичний концепт у сучасних когнітивних дослідженнях** // Міжкультурна комунікація і переклад: напрями, пріоритети та перспективи : тези доп. І Всеукраїнської студент. наук.-практ.

Конференції, 16–17 квіт. 2024 р., м. Хмельницький. – Хмельницький: ХНУ, 2024. – С. 103-106; **Ілокутивна сила непрямих мовленнєвих актів** // Доповідь на 1 Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції : «Міжкультурна комунікація та переклад: напрями, пріоритети та перспективи», 16-17 квітня, 2024 року. м.Хмельницький; **Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу художніх текстів** // Доповідь на I Всеукраїнській науково-практичній конференції для студентів та молодих науковців «Філологічні, лінгводидактичні та медійні дослідження: сучасні тенденції та перспективи». Центральнoукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 30 квітня 2024 року; **Шлях до прагматичної адаптації перекладу через аналіз мовленнєвих актів** // Доповідь на XV Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі», Херсонський національний технічний університет, Херсон-Хмельницький 2024; 10 березня 2024 р.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до них, загальних висновків та списку використаних джерел. Основний зміст дослідження викладено на – 109 сторінок. Повний обсяг дослідження – 122 сторінки.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовану мету та конкретні завдання дослідження, його наукову новизну, теоретичне значення та практичну цінність, визначено матеріал, джерела дослідження, його методи, подано відомості про апробацію.

У **першому розділі** досліджується поняття комунікативно-прагматичної основи вихідного тексту; аналізуються співвіднесеність картин світу перекладача та реципієнта та когнітивна основа тексту в контексті осмислення вербально-художньої інформації оригіналу; описуються шляхи розвитку теорії мовленнєвих актів з установленням їх ролі у формуванні лінгвопрагматики; аналізуються різні типології мовленнєвих актів та їх таксономія.

У другому розділі проводиться аналіз мовленнєвих актів, дібраних із твору *Pride and Prejudice* у площині їх зіставлення із МА у перекладеному аналогічному творі.

У загальних висновках підведено підсумки дослідження роботи, описано отримані результати дослідження.

Перелік використаних джерел нараховує 78 праць зарубіжних та 57 праць українських вчених, а також 2 джерела ілюстративного матеріалу.

Додатки містять текст оригіналу та його переклад.

РОЗДІЛ 1. КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСНОВИ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ

1.1. Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу тексту

Переклад здавна привертав увагу літературознавців, науковців і породжував численні концепції та ідеї. Сьогодні, в епоху безпрецедентного розширення сфери перекладацької діяльності, зростає не лише інтерес до цього феномену, а й потреба в науковій систематизації та узагальненні величезного практичного досвіду, накопиченого в галузі перекладу як особливого виду комунікації.

Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу акцентує увагу як на авторській інтенції, так і на адресаті тексту. Одним із найголовніших етапів перекладу є прагматичний аналіз речення і комунікативної ситуації в цілому.

Ще донедавна в теорії перекладу «домінували мікролінгвістичні концепції, які фокусувалися на внутрішньомовних механізмах перекладу [137, с. 45], прагнучи встановити точні відповідності між одиницею вихідної мови та її еквівалентом у мові перекладу. Однак, з розвитком комунікативної лінгвістики та соціолінгвістики все більшого значення набувають макролінгвістичні (комунікативні) концепції, які розглядають переклад як складний комунікативний акт, що відбувається в конкретному соціокультурному контексті. Ці концепції підкреслюють важливість не лише мовних, а й екстралінгвістичних факторів, таких як культурні норми, прагматичні аспекти, жанрові особливості та індивідуальні стратегії перекладача.

Згідно з Ю. Найдою, «переклад – це не тільки мистецтво і майстерність, а й наука. Наука, яка полягає в поєднанні перекладу з лінгвістикою, у такий спосіб, що проблеми в перекладі можуть бути проаналізовані і розглянуті з лінгвістичної точки зору» [106]. З цієї позиції, ми бачимо, що Ю. Найда не тільки розглядав переклад як «елегантний акт», навик, але також підкреслював тісний зв'язок між перекладом і лінгвістикою. Вчений пов'язував переклад з

лінгвістикою і виступав за аналіз проблем перекладу з лінгвістичної точки зору, що розширило кругозір науковців, і тим самим посприяло розвитку перекладу.

Тож звернімося до постулатів Ю.Найди [106], який відокремлює чотири підходи до перекладу:

- філологічний,
- лінгвістичний,
- комунікативний та
- соціосеміотичний.

Так, **філологічний підхід** фокусується на протиставленні буквального та вільного перекладів. У центрі уваги лінгвістичного перекладу – співвідношення між двома мовами на лексичному та синтаксичному рівнях. Третій підхід (комунікативний) до перекладу ґрунтується на теорії комунікації й зосереджує увагу на учасниках комунікації та умовах її перебігу. Проте, як зазначає сам Ю. Найда, можливості цього підходу обмежені, оскільки не враховують соціальні умови комунікації, міжособистісні відносини між комунікантами. У зв'язку з цим Ю. Найда [там само] вважає найбільш доцільним **соціосемантичний підхід**.

Слідом за В.Куликовою [25] пропонуємо об'єднати два останні підходи в комунікативно-прагматичний. Саме «комунікативно-прагматичний напрям базується на урахуванні соціальних, міжособистісних, індивідуально-психологічних характеристик учасників комунікативного акту в конкретних умовах його перебігу» [13]. Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу, до науки про переклад у цілому розглядає переклад як людську мовленнєву діяльність, в якій задіяні як мовні, так і позамовні фактори комунікації. Адже слід визнати, що мовленнєва діяльність і, зокрема, переклад не піддаються вичерпному науковому дослідженню без урахування саме позамовних умов перебігу цієї діяльності.

Становлення та розвиток комунікативної лінгвістики, зосередженої на дослідженні мови як інструменту спілкування та її функціонуванні в конкретних соціокультурних контекстах, значно вплинули на формування сучасної теорії перекладу. Перенос акценту з формальних структурних

особливостей мови на її комунікативні функції дозволив уточнити понятійний апарат теорії перекладу, виокремити нові категорії та концепції, а також розробити адекватніші методи аналізу перекладацьких текстів.

Завдання теорії перекладу і власне самого перекладача полягає у виявленні та аналізі мовних та позамовних факторів, які допомагають досягти еквівалентності перекладу. І саме невід'ємним ланцюжком у цьому є прагматична еквівалентність тексту-оригіналу й тексту-перекладу. Прагматична еквівалентність передбачає передачу не лише лексичного та граматичного змісту, але й комунікативної інтенції автора, контексту висловлювання та його впливу на адресата. Досягнення прагматичної еквівалентності є складним завданням, оскільки воно вимагає від перекладача глибокого розуміння як мовних, так і культурних особливостей обох мов.

Кінцева мета перекладу – рівнозначний вплив текстів на своїх адресатів – стає можливою за умов урахування сукупності факторів комунікативно-мовленнєвої ситуації, культурологічних аспектів й, наголовніше, збереження комунікативно-прагматичної інтенції мовця оригіналу. Саме прагматична адаптація, як свідоме втручання перекладача в текст, дозволяє досягти цієї мети. Вона передбачає не лише заміну та додавання мовних одиниць, а й глибоке розуміння культури та менталітету цільової аудиторії, що дозволяє адаптувати текст таким чином, щоб він викликав адекватну реакцію у реципієнта.

Відомо, що зміст може мати в собі багато «прагматичних прочитань» [16; 18]. Аналіз комунікативної ситуації в різних фрагментах тексту дозволяє перекладачеві вірно інтерпретувати комунікативно-прагматичну інтенцію мовця, виражену однаковими мовними засобами. Контекст, як лінгвістичний, так і екстралінгвістичний, є ключовим фактором, що впливає на вибір прагматичної стратегії перекладу. Саме завдяки глибокому аналізу контексту перекладач може розкрити всі нюанси авторського задуму та забезпечити адекватну передачу змісту в цільовій мові.

Вирішальним фактором формування висловлювання є *інтенція мовця*. Оскільки мовленнєвий акт передбачає наявність як мінімум двох учасників

комунікації, а саме мовця та адресата, то безсумнівним є той факт, що прагматичне значення конкретного висловлювання, яке встановлює зв'язок між мовцем та адресатом, зумовлюється не лише інтенцією мовця, але й сприйняттям та розумінням слухачем змісту повідомленої інформації. Так, незалежно від мовного наповнення, прохання в умовах соціальних відмінностей між мовцем та слухачем сприймається адресатом як наказ чи вимога, від виконання яких він не може відмовитися в силу свого підлеглого статусу. Тому неправомірним є, на нашу думку, такий переклад тексту-оригіналу, оскільки він не враховує контекстуальних факторів, які можуть спотворити первинний комунікативний намір.

Отже, комунікативно-прагматичний підхід до перекладу акцентує увагу як на авторській інтенції, так і на адресаті тексту. Одним із найголовніших етапів перекладу є прагматичний аналіз речення і комунікативної ситуації в цілому. Аналіз умов комунікації, соціально-рольової характеристики комунікантів, їх взаємовідносин та загальної пресупозиції, вивчення змісту ситуації оригіналу, її адекватна інтерпретація зумовлюють збереження в ході перекладу інтенції мовця, реалізацію перлокутивного ефекту. Усе це є необхідними кроками на шляху досягнення еквівалентності перекладу. Перекладач у цьому процесі виступає як своєрідний посередник, який повинен не лише володіти мовами, але й мати глибокі знання культур, щоб забезпечити адекватну передачу змісту та досягнення бажаного комунікативного ефекту.

1.2. Співвіднесеність картин світу перекладача та реципієнта

Перекладач – перший читач оригінального тексту, перший реципієнт посланої текстом інформації. У зв'язку з цим завдання перекладача надзвичайно складне – виступити як «нададресат», як «ідеальний читач», що висловлює у перекладі співвідношення між оригінальним текстом і безліччю приписуваних тексту світів [10].

Беручись до виконання свого завдання, перекладач очікує, що інші носії мови мають схожий внутрішній світ, він наділяє інших носіїв мови мовною

свідомістю, баченням мовної картини світу, не дуже відмінним від власного. Проектування картини світу, описаної в художньому тексті, на її лінгвістичну інтерпретацію – складне заняття, воно вимагає багаторазових актів усвідомлення, розчленовування фактів і зв'язків, серед цілісної картини світу, постійного чергування аналізу і синтезу. У свідомості перекладача мовна картина світу відображена особливим чином, оскільки перекладач усвідомлює сам факт такого усвідомлення і, що важливо, факт усвідомлення чужої мовної картини світу. Цей процес завжди суб'єктивний, оскільки кожен перекладач привносить у переклад власне бачення тексту, свої культурні коди та досвід.

У рамках комунікативно-прагматичного підходу, коли основна увага приділяється типології перекладених текстів та їх орієнтації на певне коло читачів, психології читацького сприйняття, ставиться завдання співвіднесення перекладеного тексту не з оригіналом, а із сприйняттям оригіналу його читацькою аудиторією, конкретизування сприйняття оригіналу читачами – носіями мови. Тим самим, перекладацька інтерпретація стає тісно прив'язаною з часовим і соціокультурним контекстом, в якому функціонуватиме переклад. Переклад, таким чином, відбиває не художню дійсність оригіналу, а суб'єктивну реальність, в якій працює перекладач. Сучасна орієнтація перекладу на функціональний, комунікативно-прагматичний аспект в аналізі перекладеного тексту дозволяє ставити художню цінність перекладу в залежність від соціокультурного контексту. Хоча тоді питання про цінність художнього твору як об'єктивної реальності, існуючою поза часом, залишається відкритим. І в зв'язку з цим вкрай важливо відмітити, що перекладачеві художніх текстів у визначенні інтерпретаційних меж все ще доводиться покладатися лише на власний досвід та інтуїцію. Однак, саме розуміння того, що читач є активним учасником комунікативного акту, а не пасивним споживачем тексту, спонукає перекладача до більш глибокого аналізу очікувань та потреб цільової аудиторії. Культурні відмінності між мовами та народами створюють значні труднощі для перекладача, оскільки кожна культура має свої унікальні способи вираження думок і почуттів.

«Літературно-художню комунікацію можна визначити як різновид вербально-художньої комунікації, яка полягає в передачі читачеві письменником комплексного художнього образу, вираженого в вербальній формі з віддзеркаленням світогляду автора» [3, с. 34].

З точки зору прагматики «художній переклад – це соціолінгвокультурна діяльність по забезпеченню єдиного літературно-художнього простору, яка включає міжмовні, міжкультурні та художньо-естетичні компоненти. «Художній переклад – це відображення думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови, перевтілення його образів в матеріал іншої мови» [23, с.19].

«Художній твір повинен перекладатися «не від звуку до звуку, не від слова до слова, не від фрази до фрази, а від ланки образної структури оригіналу до відповідної ланки перекладу» [23, с. 76]. Основне завдання художнього перекладу полягає у задоволенні культурних та естетичних потреб.

Літературно-художній текст – це «об'єкт художнього перекладу, тобто несе в собі певну художню цінність, яку можна трактувати як здатність збагачувати духовний світ людини. Ціллю художнього перекладу є відтворення вербально-художньої інформації оригіналу в її змістовій та художньо-естетичній єдності, а саме збагачення «приймаючої» культури за рахунок інтеграції в її простір духовних та естетичних цінностей, які виникли в іншій культурі» [137, с. 291].

«Особливістю художніх текстів є так звані «образні» конструкції, як загально-мовні, так і індивідуально-авторські. Певні ж властивості мовлення у сфері художньої літератури, може виявляти окрема людина у цьому випадку йдеться про індивідуальний чи індивідуально-художній стиль письменника. Тобто це система мовних засобів індивідууму, що формується на основі засвоєння ним мови і розвивається в процесі його життєдіяльності». «Специфічна образність, виразність манери викладу, словник активної лексики будь-якого письменника, розвиваючись, поступово перетворюються на автоматичні прийоми його майстерності» [32].

Замінюючи оригінал в новому лінгвокультурному середовищі, в першу чергу переклад повинен зберігати неповторність та самобутність світогляду автора, який веде діалог з світом та з самим собою. «Наближення до авторського ідеалу відбувається в межах читацької емпатії. Стан емпатії означає сприйняття внутрішнього світу іншої людини з збереженням всіх змістових та емоційних нюансів» [138, с. 178]. Адже «літературно-художня мова здійснює вплив безпосередньо на внутрішній світ читача та формує певний читацький образ, в якому відбиваються художньо-естетичні настанови творця» [29].

«Художній переклад – це універсальний спосіб взаємоінтеграції культур. Тому він не повинен перетворюватися просто в тривіальний процес редагування оригіналу» [29]. Кінцева мета перекладу рівнозначний вплив текстів на своїх адресатів стає можливою за умов урахування сукупності факторів комунікативно-мовленнєвої ситуації, культурологічних аспектів й, найголовніше, збереження комунікативно-прагматичної інтенції мовця оригіналу.

До прикладу проаналізуймо фрагмент тексту у площині перекладу (а) без редагування та (б) із редагуванням:

*He started at the **thin Watson file** in the center of his desk and wondered how he might unload it on someone else. He was tired of the **tough cases** and the superb training and all the other crap and he put up with an underpaid **PD**. There were six pink phone massage slips on his desk; five related to business, one from Rebecca, his longtime girlfriend. He called her first. “I’m very busy”, she informed him after the required initial pleasantries.*

(а) Він почав з тонкого файлу Ватсона в центрі свого столу і дивувався, як він може розвантажити його на когось іншого. Він втомився від важких випадків і чудової підготовки і всіх інших лайна, і він мирився з недоплатою ПД. На його столі було шість рожевих телефонних масажів; п'ять пов'язаних з бізнесом, один від Ребекки, його давньої подруги. Він подзвонив їй першим. «Я дуже зайнята», – овідомила вона йому після необхідних початкових задоволень.

(б) Він почав із справи Ватсона, що лежала у тоненькому файлі в центрі столу і раптом задумався, кому він міг би передати цю справу. Він втомився від важких справ і всіх інших видів лайна, що добряче тренували мозок, і він мирився з недоплатою ПД. На телефоні було шість непрочитаних повідомлень; п'ять пов'язаних з бізнесом, одне від Ребекки, його давньої подруги. Він подзвонив їй першим. «Вибач, я дуже зайнята», – сказала вона йому після перших обмінів репліками ввічливості (переклад та інтерпретація наша – А.М.).

Контекст: Цей уривок, ймовірно, взято із детективного роману, на це наштовхує задка про *tough cases* / *важкі справи* та *PD/ ПД* (можливо, посилаючись на поліцейського детектива).

Аналіз персонажів:

- **Protagonist:** Він, здається, детектив або слідчий, який відчуває себе «вигорілим» і перевантаженим.
- **Rebecca:** Його давня подруга, можливо, джерело комфорту і підтримки.

Комунікаційна інтенція: Основна мета – встановити настрій і ситуацію персонажа. Автор використовує опис фізичного середовища (захаращений стіл, пропущені дзвінки та повідомлення), щоб передати психічний стан персонажа – втомлений, перевантажений і, можливо, навіть трохи обурений.

Ключові ідеї для аналізу:

1. **Symbolism of the «thin Watson file»:** This might symbolize a complex case, a challenging puzzle, or a burdensome responsibility.
2. **The «pink phone message slips»:** These represent distractions and interruptions, both professional and personal.
3. **The underpaid PD:** This detail suggests a sense of frustration and dissatisfaction with his current situation.
4. **Calling Rebecca first:** This action highlights the character's desire for personal connection and relief from professional stress.

Інтерпретація глибинної структури :

- **The character's internal conflict:** He is torn between his professional duties and personal life.
- **The theme of burnout:** The character's fatigue and resentment suggest a broader commentary on the pressures of a demanding job.
- **The role of technology in modern life:** The phone messages represent the constant influx of information and demands on our attention.

Зробивши комунікативний аналіз уривку, ми можемо отримати більш глибоке розуміння мотивації персонажа, загального тону розповіді та передбачуваного ймовірного розгортання подій далі. Перекладений уривок із постредагуванням має цілісний завершений вигляд із максимальним збереженням змісту.

Художній текст завжди має внутрішню діалогічність: він спирається на погляди попередників чи сучасників або відкидає їх, апелює до уже сформульованих ідей, літературних типів, соціального досвіду або піддає їх сумніву, а то і нищівній критиці. Він не просто констатує певні факти, повідомляє про них, а втягує читача в спільний пошук істини, відповіді на «вічні запитання», притаманні будь-якому справді талановитому твору.

Кожний художній текст являється продуктом конкретної історично-літературної епохи і відображає еволюцію художньо-естетичних ідей в цілому. Разом з тим, автор як особистість формується під впливом соціокультурних моделей сучасного для нього суспільства, і в результаті світогляд автора відбивається у творі. Культура впливає на тематичну побудову художнього тексту, його тезаурус та естетику. Точно так же й переклад, підкоряється певним нормам та вдоволенню культурно-естетичної потреби епохи, і разом з тим, відображає особистісні якості перекладача. Ідейно-образна структура оригіналу може стати в перекладі мертвою схемою, якщо перекладач не уявляє собі того суспільного середовища, в якому виник твір, тих причин, які покликали його до життя, і тих обставин, завдяки яким він продовжує жити в інших середовищах і в інші часи.

Реалізація функцій перекладу має на увазі одночасне виконання відповідних комунікативних завдань. Перекладу завжди має передувати

інтерпретація оригіналу, що дає змогу говорити про інтерпретаційну модель перекладу. При цьому мова про прагматичну інтерпретацію, яка надає кожному висловлюванню певну роль у виконанні задуму автора та значимість. У процесі прагматичної інтерпретації увага фокусується на специфічних особливостях художнього тексту, який забезпечує ефективне сприйняття художньої інформації. Інтерпретація передбачає активацію модулів розуміння, до яких ми відносимо побудова та верифікація гіпотетичних інтепретацій змісту тексту на основі встановлення задуму комунікації. Інтерпретативна складова детермінує характер трансляції в перекладі всього інформативного уривку, «сцементованого» єдиним задумом автора оригіналу.

У художній комунікації із використанням перекладу присутній ризик псевдоідентифікації у порівнянні із комунікацією в рамках певної культури. Наміри перекладача, як мінімум, зводяться до такого: 1) не шукати смисл оригіналу в перекладі із берегти його цінність; 2) забезпечити «зрозумілість» інокультурних компонентів вербально-художньої інформації в оригіналі та перекладі; 3) оформити текст у відповідності до вимог мови-реципієнта та з урахуванням ідіолекту автора оригіналу.

Перший із описаних намірів відповідає **репрезентативному завданню** оригіналу, яке можна назвати «канонічним». Еволюція перекладацьких метод призвела до реалізації цього завдання в комплексі із іншими характеристиками перекладацької діяльності, пов'язаної із координативним завданням перекладу, яке має на увазі багатоаспектну адаптацію смислу оригіналу до умов нового лінгвоетнічного середовища. Лінвістичні особливості, міжкультурні та соціокультурні відмінності зумовлюють доцідбність відповідних трансформацій оригіналу у перекладі. **Координативне завдання** нерідко пов'язані із компромісними рішеннями, які можуть дещо віддалити переклад від оригіналу і наблизити його до інокультурних реципієнтів. Координативне завдання може бути деталізоване і представлене як сукупність окремих завдань – експлікативного, комплетивного, конкретизуючого, генералізуючого, модулюючого тощо. Виконання сукупності таких завдань

дає змогу забезпечити єдиний смисловий простір полотна художнього твору для реципієнтів оригіналу та перекладу.

Як зазначалося вище, стратегічна природа художньої комунікації визначається устремлінням впливати на емоційну складову читача, викликаючи співпереживання. Автор тексту навмисно прогнозує і регулює характер сприйняття тексту. Іншими словами текст будується так, щоб ввести читача в розуміння. Перекладач має це брати до уваги з метою отримання того ж перлокутивного ефекту. **Регулятивне завдання** полягає у тому, що перекладач є регулятором стратегії автора у вторинному художньому семіозисі. Перекладач намагається забезпечити доступність замислу автора оригіналу адресатові. При цьому у перекладі має зберігатися паритетність.

Нормативне та конвенційне завдання реалізуються одночасно із координативним та регулятивним і забезпечують відповідність тексту перекладу лінгвістичним нормам і конвенційній нормі перекладу.

Будь-який переклад обумовлений комунікативними завданнями. Це справедливо і для художньої комунікації. У процесі перекладу перекладач на засвоєні ним ментальні схеми і бере до уваги уявлення соціуму про художній стиль. У результаті маємо не лише збереження авторського задуму та стилю, але й приведення тексту перекладу до норм мови-реципієнта. Як результат творчого процесу будь-який переклад стає «актом культури». Саме тому важко визначити пріоритетність щодо того, що саме варто передати при перекладі – **ЗНАЧЕННЯ-СМИСЛ-ЗМІСТ-КОМУНІКАТИВНИЙ НАМІР (ІНТЕНЦІЮ), ПІДТЕКСТ, ДУХ, чи ЕМОЦІЙНІСТЬ ОРИГІНАЛУ**. Усе це взаємооб'язано і взаємообумовлено.

Якість перекладу поставлено у пряму залежність від поведінки перекладача як мовної особистості. Під мовною особистістю мається на увазі в лінгвістиці «розуміння сукупності характеристик і здатностей суб'єкта, які дають змогу передати і відтворити мовленнєві акти та повідомлення» [3]. У рамках концепції мовної особистості установлюється ієрархія смислів та цінностей у картині світу суб'єкта як представника лінгвокультурної спільноти. Знання та навички лінгвістичного характеру набувають значення

лише у конкретному діяльнісному контексті, який утворюється складним комплексом мовленнєвих та позамовленнєвих характеристик комунікації.

У художньому перекладі на перший план можуть висуватися окрім лінгвістичних характеристик також когнітивні здібності перекладача, безпосередньо пов'язані із інтелектуальною складовою особистості перекладача, емотивним аспектом та культурологічним аспектом, пов'язаним із його рівнем компетентності в інофонній культурі.

Розглянемо ці аспекти у наступному підрозділі.

1.3. Когнітивна складова тексту як осмислення вербально-художньої інформації оригіналу

Основа художнього перекладу становить його когнітивна складова, яка передбачає осмислення вербально-художньої інформації оригіналу та забезпечення бачення авторської картини світу читачем [7]. Перекладач повинен домогтися максимальної автентичності у процесі тлумачення змісту оригіналу засобами мови перекладу.

«Аналіз лінгвістичного матеріалу переконливо свідчить, що вірна інтерпретація культурно-специфічних смислів, концептуального аранжування і мовленнєвої репрезентації при описі об'єктивної ситуації впливає на обсяг текстової інформації оригіналу. При передачі цієї інформації у повному обсязі перекладач, перш за все, повинен виявити відповідні концепти, властиві для когнітивного представлення тієї ж ситуації у мовній культурі перекладу» [20].

Поряд з **когнітивною складовою**, «на перший план в художньому перекладі виступає **емотивна складова**, яка визначається експресивними та естетичними функціями художньої мови, що виражаються за допомогою стилістичних засобів» [7]. Тому емотивний аспект перекладу пов'язаний не тільки з прагненням здійснити вплив на емоційний стан читача, та з емоційно-оціночним компонентом діяльності самого перекладача, а також з гедоністичним аспектом художньої комунікації.

Сучасні дослідники [7; 8; 10] розглядають інтерпретацію (тлумачення) художнього тексту значно ширше: як «засвоєння ідейно-естетичної, смислової та емоційної інформації твору, яке здійснюється шляхом відтворення авторського бачення та пізнання дійсності» [12, с. 64]; як «метод літературознавства й літературної критики, тлумачення змісту й його форми в певній культурно-історичній ситуації його прочитання» [13]; Як «дослідницьку діяльність, пов'язану з тлумаченням змістової, смислової сторони літературного твору на його структурних рівнях через співвідношення з цілістю вищого порядку» [17]. Відповідно завдання інтерпретації полягає у тому, щоб створити нову якість тексту, відмінну його подібність. Тому результатом такого процесу є варіантна відповідність, тобто перекладач пропонує варіант перекладу, який, на його думку, є найбільш вдалим відповідником оригіналу за формою та змістом. «Кожний переклад це, так би мовити, мить духовного спілкування дослідника з автором, тобто діалог на рівні світоглядів. Перекладач має віднайти відмінну особливість в кожному творі певного автора, яка допоможе зрозуміти незбагненне та проникнути в душу творця» [29].

Талановитий перекладач, який має власну індивідуальність, скеровує її на те, щоб якнайглибше зрозуміти і якнайповніше втілити засобами рідної мови оригінал. Він свідомо підпорядковує свою індивідуальність особі автора оригіналу, як актор підпорядковує свою поведінку на сцені задумові автора п'єси.

«Художній текст завжди має внутрішню діалогічність: він спирається на погляди попередників чи сучасників або відкидає їх, апелює до уже сформульованих ідей, літературних типів, соціального досвіду або піддає їх сумніву, а то і нищівній критиці» [29]. Він не просто констатує певні факти, повідомляє про них, а втягує читача в спільний пошук істини, відповіді на «вічні запитання», притаманні будь-якому справді талановитому твору.

«Кожний художній текст є продуктом конкретної історично-літературної епохи і відображає еволюцію художньо-естетичних ідей в цілому» [22]. Разом з тим, «автор як особистість формується під впливом

соціокультурних моделей сучасного для нього суспільства, і в результаті світогляд автора відбивається у творі» [23]. «Культура впливає на тематичну побудову художнього тексту, його тезаурус та естетику. Так само й переклад, підкоряється певним нормам та вдоволенню культурно-естетичної потреби епохи, і разом з тим, відображає особистісні якості перекладача» [24]. «Ідейно-образна структура оригіналу може стати в перекладі мертвою схемою, якщо перекладач не уявляє собі того суспільного середовища, в якому виник твір, тих причин, які покликали його до життя, і тих обставин, завдяки яким він продовжує жити в інших середовищах і в інші часи» [28].

У сучасній лінгвокультурології відбувається пошук власних оптимальних методів, орієнтованих на максимальну експлікацію процесів, які відбуваються у свідомості носія/носіїв певної культури і мови [30, с. 16]. Ці методи тісно пов'язані з методами культурології та етнолінгвістики, а також когнітивної лінгвістики та концептуального аналізу («методологічна підстава» лінгвокультурології (там само)). Однак, лінгвокультурологія на завершальній стадії свого самовизначення поступово виробляє свої теоретикометодологічні позиції й понятійний апарат. У цьому зв'язку відзначимо певну наукову цінність досліджень, автори яких виробляють і апробують лінгвокультурну методик у взаємозв'язку з іншими теоретико-методологічними прийомами аналізу: метод лінгвокультурологічного поля, метод культурної інтерпретації фразеологізму (лінгвокультурний метод у фразеології) [30, с. 29] та ін.

У межах цього дослідження зазначимо, що саме комунікативно-прагматичний напрям базується на урахуванні усіх описаних вище складових: соціальних, міжособистісних, індивідуально-психологічних характеристиках учасників комунікативного акту в конкретних умовах його перебігу. Завдання перекладача, зокрема, полягає у виявленні та аналізі мовних та позамовних факторів, які допомагають досягти еквівалентності перекладу. І саме невід'ємним ланцюжком у цьому є прагматична еквівалентність тексту-оригіналу й тексту-перекладу.

Звернімося далі до характеристики мовленнєвих актів та їх ролі у формуванні лінгвопрагматики.

1.4. Еволюція розвитку мовленнєвих актів та їх роль у формуванні лінгвопрагматики

Багатоаспектність процесу комунікації визначає невичерпність об'єктів для наукових досліджень цього феномену. Прагматичний параметр комунікації розглядає психологічні та соціальні чинники, що впливають на формування та здійснення мовленнєвого процесу. Прагматика розкриває наміри учасників комунікації, а прагмалінгвістика висвітлює способи втілення цих намірів за допомогою мовного коду. Також прагматичний аспект має безпосереднє відношення до перекладу. При відтворенні усного чи писемного тексту іноземною мовою важливо, щоб висловлена думка була трактована коректно та мала відповідний вплив на адресата. Одним із напрямків розвитку комунікативно-прагматичного підходу лінгвістики є теорія мовленнєвих актів, започаткована та розроблена британцем Дж. Остіном [61] та його послідовником – американським філософом Дж. Сьорлем [112]. Теорія мовленнєвих актів підкреслює важливість контексту для розуміння мовленнєвих актів. Контекст включає в себе не тільки лінгвістичні елементи (синтаксис, семантика), але й екстралінгвістичні фактори (ситуація спілкування, відносини між учасниками, культурні норми тощо). Це означає, що один і той самий мовний вираз може мати різні значення в різних контекстах.

Теорія мовленнєвих актів дозволяє аналізувати художній текст як сукупність мовленнєвих актів, кожен з яких виконує певну функцію в контексті сюжету та взаємодії персонажів. Це допомагає перекладачеві точніше передати інтенцію автора, а також забезпечити адекватне сприйняття перекладеного тексту глядачем.

Ще у 20-ті р. р. ХХ ст. австрійський психолог і лінгвіст К. Бюлер запропонував тетратомію мовної діяльності як альтернативу сосюрівській дихотомії мови й мовлення. За К. Бюлером, тетратомія передбачала чотири складники: *мовленнєву дію, мовленнєвий акт, мовний витвір, мовну*

структуру (перші два компоненти співвіднесені з мовцем, інші міжособистісні, абстрактні). Дефініція мовленнєвого акту у К. Бюлера була нечіткою, проте він розрізнив мовленнєву дію як продукт однієї людини в конкретній ситуації й сам акт мовлення, який, можливо, позначав цю дію як сприйняття та зрозумілу іншу. З іншого боку, мовленнєвий акт, за К. Бюлером, був частиною мовленнєвої дії, яка складається з дій мовця і слухача.

Цілісна концепція мовленнєвого акту була запропонована англійським філософом і логікою Дж. Остіном, який у лекціях у Гарварді 1955 р., на основі яких у 1962 р. було посмертно видано його книгу «How to do things with words» [61], слідом за В. фон Гумбольдтом, акцентував увагу на діяльній і телеологічній природі мови, а мовлення розглядав як знаряддя здійснення цільової установки мовця в діяльній ситуації мовленнєвого акту.

Дж. Остін став фундатором *теорії мовленнєвих актів*, яка склалася у Великій Британії в межах неопозитивістського напрямку філософії, представленого працями Б. Рассела, Дж. Мура, Г. Райла, Дж. Уїсдома, А. Айєра, а також під впливом ідей Л. Вітгенштейна щодо взаємодії мови, життя й мовлення як діяльності людини за певними правилами соціальної гри. Абсолютизуючи інструментальну функцію мови, філософ постулював цілеспрямований і регламентований характер мовлення як діяльності людини, залежність мовлення від правил і конвенцій. Концепція Дж. Остіна ґрунтувалася також на деяких положеннях мовознавців: В. фон Гумбольдта, Ш. Баллі, Е. Бенвеніста, Е. Кошмідера, А. Гардинера, К. Бюлера й ін.

За Дж. Остіном [61], єдність мовленнєвого акту забезпечує три операції, групи дій:

1) *локуція* – говоріння в сукупності фонетичного, фатичного (лексикалізації та граматикизації висловлення) і ретичного (смыслепопородження й референтного співвіднесення) компонентів;

2) *ілокуція* – намір, мета, продуманий розрахунок (наприклад, інформування, наказ, залякування, попередження тощо);

3) *перлокуція* – дослідження досягнення результату мовленнєвого акту зважаючи на вплив мовця на свідомість і поведінку адреси (виконання наказу, острах, подів тощо). Тим самим, мовленнєвий акт постав як сукупність трьох дій. Така потрійна дія розширює інтерпретаційну граматику мови – «тоді й ураховується та природа, що розуміння речення виходить далеко за межі буквального значення, і самого висловлення, і поданих із його допомогою намірів» [44].

Основну увагу Дж.Остін та його послідовники приділили ілокутивному акту. Підґрунттям класифікації МА стало поняття мети.

Теорія МА була вирішальною при переході семантичного значення до прагматичного. Дж.Остін, розглядаючи поняття перформативності, узагальнює його до поняття прагматичної рамки. Теорія МА стала одним із джерел сучасної прагматики.

Отже, мовленнєвий акт має подвійну природу: з одного боку він діє, з іншого, знаковою одиницею, висловленням, якщо взяти до уваги її фіксацію в мовленнєвому потоці, хоча межі висловлення У традиційному розумінні можуть не збігатися з межами мовленнєвого акту. Висловлення може значно відповідати кільком мовленнєвим діям. Наприклад, висловлення: *Прошу тебе прийти, бо без тебе ми не впораємося* – містить дві мовленнєві дії: прохання і комплімент. І навпаки, кілька висловлень можуть позначити одну мовленнєву дію (наприклад, інформування).

Дж. Остін розробив першу класифікацію мовленнєвих актів, увів поняття перформативного речення (від англ. *perform* – виконувати, робити, здійснювати), тобто висловлення у процесі здійснення мовленнєвої дії, що вводить істинну пропозицію, яка відповідає діям і намірам мовця [63]. Дослідник пов'язував перформативне речення з іллокуцією мовленнєвого акту – метою, наміром мовця стосовно дій адресата. Подібні думки висловлювали філософ Д. Юм і лінгвіст Е. Бенвеніст. Перформативні речення кваліфікували як автореферентні, оскільки вони вказують на процес, що визначає тип мовленнєвого акту.

Є кілька характеристик перформативних висловлень:

- 1) рівнозначність дії, позначеній перформативом;
- 2) неможливість прикладання до перформативів критерію істинності / неістинності, оскільки такі висловлення є істинними,
- 3) автореферентність як відсилку висловлення до себе самого;
- 4) збіг часу перформативу з моментом висловлювання;
- 5) компетентність як наявність повноважень у мовця;
- б) лексичну та граматичну репрезентацію (перформатив виражений дієсловом теперішнього часу першої особи однини з актантом, вербалізованим займенником першої особи однини або імплікованим).

Перформативні речення також можуть бути експліцитними (*Я обіцяю; Я іменую, Я наказую* і под.) й імпліцитними у випадках, коли автор передає свої наміри дії лише реченням цієї дії (*Пиши*, тобто *Я наказую тобі писати*). Саме тому американський генеративіст Дж. Росс увів перформатив до глибинної синтаксичної структури. У своїй перформативній гіпотезі він зазначав, що будь-яке речення містить перформативну формулу відповідно до власної комунікативної мети (питання, оповіді тощо). Перформативи ґрунтуються на соціально-інституційних домовленостях і нормах. Якщо дія, позначена перформативом не виправдовується, то такий мовленнєвий акт треба називати неуспішним. Перформатив забезпечує успішність мовленнєвого акту, коли він відповідає конвенційним умовам успішності: соціальним ролям комунікантів, передбачуваності їхньої поведінки, оптимальності місця й часу спілкування тощо. У своєму розгляді неуспішності мовленнєвих актів Дж. Росс ґрунтувався на ідеї комунікативних невдач висунутій Дж. Остіном.

Перформативні (комунікативні) невдачі є випадками мовленнєвих актів, коли зміст комунікативної спрямованості перформативного висловлення, що позначає намір мовця відносно адресата, не відповідає очікуваним діям адресата, у результаті чого його реакція є неадекватною. Дж. Остін виокремив два типи невдач: **осічку** (misfire) як порушення процедурних дій і **зловживання** (abuse) – невдачі, зумовлені нещирістю співрозмовників.

Ідеї Дж. Остіна [62] продовжували у своїх працях вчені, прагматики та лінгвісти Дж. Сьорл [113-116], Ф. Лідтке [101; 102], Г.-П. Грайс [91; 92; 93], Дж. Ліч [99], С. Левінсон [100], Р. МайєрХерманн [105], К. Бах [63], Б. Фразер [87], Д. Вундерліх [127] та інші.

Окремі лінгвісти пропонували класифікацію комунікативних невдач, параметром якої є причини, що їх породжують. Це невдачі, спричинені:

- 1) устроєм мови (наприклад, неоднозначністю мовних одиниць);
- 2) розбіжностями комунікантів (психічною, фізичною, інтелектуальною, соціальною невідповідністю тощо);
- 3) прагматичними чинниками (несумісністю кодів мовлення).

Поняття перформативних невдач проектується в розроблення сучасною теорією мовної комунікації проблем комунікативного шуму й девіацій у мовленні.

Незважаючи на дальші перспективи розвитку концепції Дж. Остіна, його послідовники виокремлювали низку її недоліків, як-от: нерозробленість перлокутивного складника мовленнєвого акту, ототожнення іллокутивного та мовленнєвого акту, орієнтацію лише на іллокуцію, перлокуція ж передбачала тільки позитивний результат, тобто досягнення мети мовця, що часто не відповідало реальності. Дослідники вважали перлокуцію «ахіллесовою п'ятою» теорії мовленнєвих актів. Наводячи слова М. Браунрота про те, що «класики обійшлися із перлокуцією, як із падчеркою» українська лінгвістка Л. Безугла цілком слушно зауважила: «Ще на початку так званого «прагматичного буму» в лінгвістиці дослідниками неодноразово відзначалася неоднозначність трактування перлокутивного акту Дж. Остіном. Неясність цього питання зумовила гостру полеміку, що продовжується й до сьогодні» [5]. М. Нікітін також підкреслював, що у традиційній версії теорії мовленнєвих актів залишається зияння: концепція не мовленнєві інтенції мовця в повному обсязі, а саме, в тій частині, де 1) вони не вичерпуються й не збігаються з інтенцією його висловлень, і 2) де реальні результати мовлення (перлокутивний ефект) розходяться з інтенційно-мовленнєвими очікуваннями мовця.

Певні недоліки концепції Дж. Остіна намагалися усунути його послідовники. Англійський логік П. Стросон у праці «Наміри й конвенція в мовленнєвих актах» (1964 р.) критично оцінив положення Дж. Остіна про конвенційність іллокутивного акту, протиставивши їй загальну конвенцію будь-якого мовленнєвого акту. Намір він розглядав як складний, виокремивши намір, спрямований на впізнання реципієнта, й намір мовця викликати в адресата певну реакцію. Дослідник співвідніс намір із суб'єктивним значенням Х. Грайса, а *реакцію* (response) вважав більш зручним терміном порівняно з перлокутивним ефектом Дж. Остіна, завжди відповідним інтенції мовця як досягнення його мети.

Це положення стало підґрунтям розмежування в сучасній теорії мовленнєвих актів двох тлумачень *перлокутивного ефекту* (впливу): як очікуваного мовцем результату здійснення власного наміру і як досягнення будь-якого результату мовленнєвого акту, – що зумовило новий рівень усвідомлення мовленнєвого акту не лише як спрямованої передачі інформації пасивному адресатові, а і як знаряддя керування діяльністю активного співрозмовника. Зважаючи на це в мовленнєвому акті можуть бути виділені *ілокутивний і перлокутивний акти: перший утілює намір, другий можливість впливу*. Однак можливість неуспішності перлокутивного акту визнають не всі дослідники. Л. Безугла, приміром, підкреслює, що у випадку неуспішності іллокутивних сил ми говоримо про перлокутивну спробу, яка, однак, входить у перлокутивне значення з огляду на свою інтенційність.

У сучасній теорії мовленнєвих актів переважно використовують більш широке розуміння перлокутивного ефекту як будь-якої реакції адресата. Так, А. Портер характеризує іронічний мовленнєвий акт як такий, що досягає перлокутивного ефекту шляхом іллокутивного провалу. Таке подвійне тлумачення перлокуції пояснюється непослідовністю теорії Дж. Остіна, який оперував мовленнєвими актами, результати яких були лише успішними і відповідали іллокутивному намірові мовця.

Залежно від способу впливу на адресата перлокутивний ефект також розглядають подвійно: або як зміну психічного стану адресата, або як зміну в свідомості й поведінці відповідно до іллокуції чи незалежно від неї. З огляду на останнє положення Л. Безугла виокремлює ще один дискусійний аспект перлокуції – її визначеність / невизначеність інтенцією. Дослідниця трактує перлокутивний акт як інтендований вплив мовця на думки, почуття й дії адресата або третьої особи на підставі локутивного або іллокутивного актів. Вона вважає, що провідним критерієм наявності в акті перлокутивного значення є інтенційність впливу. Якщо вплив входить до інтенції мовця як перлокутивна ціль, то ми говоримо про *перлокутивне значення*. Якщо вплив має місце незалежно від інтенції мовця, то його кваліфікують як *перлокутивний наслідок* (perlocutionary sequel) – термін, уведений Дж. Сьорлем.

Концепцію Дж. Остіна розвинув й американський логік Дж. Сьорл. У книзі «Мовленнєві акти» 1969 р. він розрізнив у складі мовленнєвого акту вимову, пропозицію, яка здійснює референцію та предикацію й описується на підставі глибинних структур, а також іллокуцію, усунувши перлокуцію за межі мовлення. Не випадково, у дальших розробках теорії мовленнєвих актів деякі дослідники відносили перлокутивний акт і значення до сфери психології. Дж. Сьорл відмежував перлокуцію від перлокутивних наслідків: перлокуція, на його думку, входить до інтенції мовця як перлокутивна ціль, а перлокутивний наслідок не залежить від інтенції. Він висунув перспективні ідеї *ілокутивної сили* (force) як функції акту й пов'язаного з нею поділу прямих і непрямих мовленнєвих актів. У 1992 р. Дж. Сьорл висловив сумніви щодо можливості застосування теорії мовленнєвих актів до аналізу розмови, яка, на його думку, має якусь іншу структуру, що стало першим кроком до теорії дискурсу. Уведення ним двох нових категорій: фону як ситуативного контексту й колективної інтенційності – ще більше наблизило його концепцію до дискурсології.

У 80-ті р. р. теорія мовленнєвих актів набуває нових дослідницьких орієнтирів і намагається усунути недоліки й неясності концепції її фундаторів.

Не заперечуючи значущості теорії мовленнєвих актів, В. Дем'янков наголошував на її пунктирному характерові й підкреслював, що «у сучасній зарубіжній лінгвістиці про теорію мовленнєвих актів поки ще зарано говорити як про завершену наукову концепцію». Лінгвісти відмічають недостатність теорії мовленнєвих актів як базисного концептуального апарату для побудови прагматичної теорії вербального спілкування, пояснюючи це, по-перше, неможливістю завжди співвідносити мовленнєвий акт лише з одним його типом, оскільки навіть у тривіальній бесіді в тому самому висловленні мовці часто суміщають одночасно кілька дій; по-друге, звуженням діапазону умов висловлення за допомогою інвентарю перформативних речень; по-третє, відсутністю аналізу саме взаємодії комунікантів за умови абсолютизації інтенційної позиції мовця; по-четверте, статичністю загального підходу теорії мовленнєвих актів, ігноруванням динамічної та стратегічної природи живого мовлення, його внутрішньої логіки розвитку тощо.

Теорія мовленнєвих актів наприкінці 80-х років отримує прагматичну орієнтацію і характеризується увагою до обох аспектів мовленнєвого акту – ілокуції й перлокуції. Український лінгвіст Г.Г. Почепцов розглядав їхнє співвідношення у вигляді схеми 1.

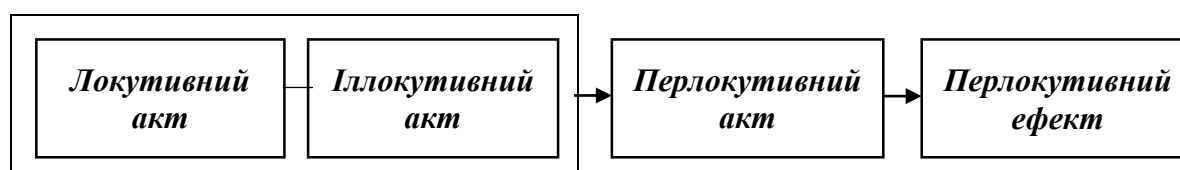

Схема 1. Співвідношення у структурі мовленнєвого акту

Схема 1. представляє невіддільність ілокутивного й перлокутивного актів; «перлокутивний акт, на відміну від ілокутивного акту, пов'язаний не просто з локутивним актом, а з локутивно-іллокутивним гіперактом». Крім того, розмежування перлокутивного акту як мовленнєвого впливу на об'єкт і перлокутивного ефекту як досягнення іллокутивною силою успіху дає змогу розглядати неуспішні акти з позицій адресанта, що отримало подальший розвиток у лінгвопрагматиці.

1.5. Класифікація мовленнєвих актів

Розробники теорії мовленнєвих актів запропонували різноманітні класифікації актів мовлення. Дж. Остін розмежував 5 класів мовленнєвих актів за іллокутивною складовою [61]:

- **вердиктиви** – акти винесення вироку, постановки діагнозу, думки, оцінки, схвалення;
- **екзерситиви** (англ. exercise – здійснювати, використовувати, виявляти) – акти наказу, примусу, попередження, поради, заборони, призначення;
- **комісиви** (англ. commitment – зобов'язання) акти обіцянки;
- **бехабітиви** (англ. behave – поводитися і habit – звичка) – акти вибачення, схвалення, подяки, побажання, співчуття, лайки, привітання;
- **експозитиви** (англ. exposition – тлумачення, пояснення, опис, показ) – акти ролі висловлення мовця в розмові: доведення, підтвердження запитання, свідчення, інформування тощо (*Я доводжу, визнаю, відповідаю, припускаю*). Запропонована класифікація була непослідовною й дифузною, не враховувала різницю перформативних компонентів висловлень у межах одного типу мовленнєвого акту.

У класифікації Дж.Остіна не завжди чіткими постають межі між класами. Тому далі продовжив працювати над класифікацією Дж.Сьорл. Американський логік Дж. Сьорл у книзі «Мовленнєві акти» 1969 р. [115] критично оцінив запропоновану Дж. Остіном класифікацію і запропонував власний поділ актів залежно від іллокутивної мети, напрямів пристосування, виражених психологічним станом мовця на:

- **репрезентативи, або асертиви** – зобов'язують мовця відповідати за істинність висловлення, констатувати події (*хвалитися, скаржитися, констатувати, прогнозувати*);

- **директиви** – акти спонукання, наказу, прохання, поради, запрошення (*наказувати, просити, молити, радити, запрошувати*);
- **комісиви** – зобов'язують мовця виконати обіцянку;
- **експресиви** – передають психологічний, емоційний стан мовця згідно з етикетом (співчуття, вітання, вибачення);
- **декларативи** – установлюють відповідність між пропозиційним змістом висловлення й реальністю, регламентовану соціальними конвенціями (призначення на посаду, присвоєння імен, звань, винесення вироку тощо).

Г. Почепцов висунув ідею ще двох типів мовленнєвого акту – **менасиви** (англ. *menace* – погроза), **квеситиви** (питання).

Дж. Сьорл висунув перспективну ідею **прямих** і **непрямих** мовленнєвих актів, визначивши другі як такі, іллокутивний тип яких не збігається з іллокутивною силою: мовець передає інший зміст, ніж той, який він реально позначає. Й. Мейбауер [104] слідом за Дж. Сьорлем підкреслює, що прямі мовленнєві акти передають дослівну семантику, а непрямі недослівний зміст, який не збігається за іллокутивним типом з іллокутивною інтенцією. Непрямі мовленнєві акти ґрунтуються на правилі імплікації: експліцитно передається один зміст, а імпліцитно закладається інший. Саме тому дослідники розрізняють іллокутивну силу (намір, інтенцію) та іллокутивний мовленнєвий акт як іллокуцію самого акту. Наприклад, *Я б на твоєму місці зробив би це (іллокутивна сила – директив, іллокутивний акт – репрезентатив)*. Адресат переосмислює або іллокутивну силу, або пропозиційний компонент, або обидва одночасно.

В описі прагмасемантичної природи непрямого мовленнєвого акту існує розбіжність експліцитних й імпліцитних інтенцій як невідповідність **іллокутивних сил та іллокутивного акту**. Дослідники підкреслюють, що «імпліцитні інтенції мовець будує на ґрі, взаємодії експліцитної інтенції зі змістовим тлом мовлення» [44, с. 66-67]. Причиною такої гри є лише один МА непрямого способу реалізації, і виокремлює дві іллокутивні сили: спрямовану

на непрямий спосіб представлення змісту та силу, яка наче формує зміст, тобто силу вербалізації й силу смислопородження.

Інший аспект непрямого акту закладений, на думку деяких дослідників, у явищі контамінації різних типів мовленнєвих актів із позицій кількох слухачів, у тому числі сторонніх учасників спілкування. «Такий підхід полягає в тому, що для кожного з учасників ілокутивний тип висловлення може бути різним, але мати лише одну ілокутивну силу» [44, с. 67]. Г. Кларк і Т. Карлсон наводять приклад репліки Отелло Дездемоні у присутності Яго й Родриго: *Підемо, Дездемоно*. Цей акт для сторонніх учасників є **інформативом**, хоч для Дездемони це висловлення є проханням [44, с. 67].

Отже, окреслений аспект аналізу мовленнєвих актів є надзвичайно перспективним, оскільки інтенція мовця не завжди спрямована лише на безпосереднього адресата, а й на всіх присутніх.

Нерідко акти, що адресовані нібито одному адресатові, спрямовані на іншого, мовби стороннього слухача (наприклад, в ресторані жінка у присутності офіціанта звертається до свого супутника: *Сюди б солі*, однак принести сіль повинен офіціант).

«Класифікація мовленнєвих актів залишається однією з головних проблем сучасної теорії мовленнєвих актів: уточнюються класифікації фундаторів цієї теорії і створюються нові на підставі параметрів перформативності, психологічного стану мовця, постактової інтенції, статусів мовця і його партнера, імпліцитності і т. ін., зазначає О.Селіванова» [44, с. 67].

Так, Т. Баллмер [64] поділяє мовленнєві акти за спрямуванням впливу на:

- зміни у фізичному контексті (*казати, писати, побажати, планувати*);
- зміни в ментальному контексті (*повідомляти, підкреслювати, проклинати, наказувати, нагадувати*);
- зміни соціальних станів (*призначати, звільняти, дякувати, хвалити*);

- зміни мовного контексту (*перекладати, реферувати, називати, вказувати, переривати, визначати, інтерпретувати*).

У праці К. Баха та Р. Харніша представлено розмежування інституційних і неінституційних мовленнєвих актів [63].

Існує також **класифікація перформативів** [цит за Селіванова с. 68]:

- «спеціалізовані повідомлення та твердження (*повідомляти, переконувати, заявляти, зауважувати, нагадувати, підкреслювати, доповідати*);
- зізнання (*зізнаватися, каятися*);
- обіцянки (*обіцяти, присягати, гарантувати*);
- пропозиції та поради (*пропонувати, рекомендувати, радити, закликати до*);
- прохання (*просити, благати, молити*);
- заборони й дозволи (*забороняти, дозволяти, санкціонувати*);
- вимоги й накази (*наказувати, вимагати, наполягати*);
- попередження та пророкування (*попереджати, застерігати, пророкувати*);
- згоди й заперечення (*визнавати, підтверджувати, погоджуватися, заперечувати, опротестовувати*);
- схвалення (*схвалювати, благословляти*);
- осуди (*засуджувати, проклинати*);
- прощення (*прощати, вибачати, виправдовувати*);
- ритуалізовані акти (*дякувати, вітати, прощатися, бажати успіху*);
- іменування та призначення (*називати, іменувати, призначати*);
- акти відчуження, відміни, відмови (*денонсувати, відмовлятися, відміняти, брати слова назад*) тощо. Цю класифікацію можна застосувати й щодо мовленнєвих актів».

На думку О.Селіванової [44] «розв'язання проблеми класифікації мовленнєвих актів потребує,

- по-перше, залучення корпусного аналізу живого мовлення та текстів із метою доповнення списку мовленнєвих актів;
- по-друге, встановлення матриці параметрів класифікації, за якою треба описати можливі ознаки кожного акту,
- по-третє, диференціації типів актів у наявних класифікаціях, оскільки до одного типу потрапляють акти різної іллокутивної спрямованості».

Для нашого ж дослідження цікавим є також комунікативний аналіз МА на предмет його кореляції із текстом перекладу. **Робоча гіпотеза** дослідження полягає у тому, що ми припускаємо, що і у вихідному і перекладеному текстах типи **МА співпадають**. Наведемо приклад:

Комунікативний аналіз фрагменту з «Старого і моря» (англ мовою)

Finally the old man woke.

"Don't sit up," the boy said. "Drink this." He poured some of the coffee in a glass.

The old man took it and drank it.

"They beat me, Manolin," he said. "They truly beat me."

"He didn't beat you. Not the fish."

"No. Truly. It was afterwards."

"Pedrico is looking after the skiff and the gear. What do you want done with the head?"

"Let Pedrico chop it up to use in fish traps."

"And the spear?"

"You keep it if you want it."

"I want it," the boy said. "Now we must make our plans about the other things."

"Did they search for me?"

"Of course. With coast guard and with planes."

"The ocean is very big and a skiff is small and hard to see," the old man said. He noticed how pleasant it was to have someone to talk to instead of speaking only to himself and to the sea. "I missed you," he said. "What did you catch?"

"One the first day. One the second and two the third."

"Very good."

"Now we fish together again."

"No. I am not lucky. I am not lucky anymore."

"The hell with luck," the boy said. "I'll bring the luck with me."

"What will your family say?"

"I do not care. I caught two yesterday. But we will fish together now for I still have much to learn."

"We must get a good killing lance and always have it on board. You can make the blade from a spring leaf from an old Ford. We can grind it in Guanabacoa. It should be sharp and not tempered so it will break. My knife broke."

"I'll get another knife and have the spring ground. How many days of heavy brisa have we?"

"Maybe three. Maybe more."

"I will have everything in order," the boy said. "You get your hands well old man."

"I know how to care for them. In the night I spat something strange and felt something in my chest was broken."

"Get that well too," the boy said. "Lie down, old man, and I will bring you your clean shirt. And something to eat."

"Bring any of the papers of the time that I was gone," the old man said.

"You must get well fast for there is much that I can learn and you can teach me everything. How much did you suffer?"

"Plenty," the old man said.

"I'll bring the food and the papers," the boy said. "Rest well, old man. I will bring stuff from the drug-store for your hands."

"Don't forget to tell Pedrico the head is his."

"No. I will remember."

As the boy went out the door and down the worn coral rock road he was crying again.

Оскільки це діалог між двома персонажами в контексті конкретної ситуації, ми можемо розглядати цей фрагмент як комунікативну подію.

Мета комунікації:

- **Підтримка:** Хлопчик намагається підтримати старого, запевнити його у своїй вірності та готовності допомагати.
- **Планування:** Вони обговорюють подальші дії, пов'язані з риболовлею, і поділяються планами на майбутнє.
- **Вираження емоцій:** Обидва персонажі висловлюють свої почуття: старий – смуток і втому, хлопчик – співчуття і відданість.

Мовні засоби

- **Прості речення:** Переважання простих речень робить діалог природним і легким для сприйняття.
- **Пряма мова:** Безпосередня мова персонажів дозволяє краще відчутти їхні емоції та ставлення один до одного.
- **Повторення:** Повторення слів і фраз підкреслює важливість певних ідей. Наприклад, повторення слова "*lucky*" (щасливий) підкреслює зміну у ставленні старого до своєї удачі.
- **Конкретні деталі:** Згадка про снасті, рибу, плани на майбутнє робить діалог більш реалістичним і допомагає читачеві уявити ситуацію.

Ефект на читача:

- **Співпереживання:** Читач співпереживає героям, розуміючи їхні почуття і переживання.
- **Розуміння характерів:** Діалог допомагає краще зрозуміти характери старого і хлопчика, їхні взаємини.
- **Підкреслення теми витривалості:** Діалог підкреслює тему витривалості людського духу і важливості підтримки близьких людей.

Отже, цей фрагмент є яскравим прикладом того, як за допомогою простої і прямої мови автор передає глибокі емоції і думки своїх персонажів. Діалог між старим і хлопчиком є не просто обміном інформацією, а важливою частиною сюжету, яка допомагає читачеві глибше проникнути в світ твору.

Переклад уривка:

Нарешті старий прокинувся.

– Не сідайте, – сказав хлопчик. «Пийте це». Він налив трохи кави в склянку.

Старий узяв і випив.

«Вони побили мене, Манолін», – сказав він. «Вони дійсно побили мене».

– Він тебе не бив. Не риба.

– Ні, справді. Це було потім.

«Педріко доглядає за скіфтом і снастю. Що ти хочеш зробити з головою?»

«Дозвольте Педріко нарізати його для використання в рибних пастках».

– А спис?

«Ви зберігаєте його, якщо хочете».

«Я хочу цього», – сказав хлопчик. «Тепер ми повинні будувати свої плани щодо інших речей».

– Вони шукали мене?

– Звичайно. З береговою охороною і з літаками.

Океан дуже великий, а скіф маленький і його важко побачити», – сказав старий. Він помітив, як приємно було з ким поговорити замість того, щоб говорити тільки з собою і з морем. – Я сумував за тобою, – сказав він. – Що ти зловив?

– Перший день. Один другий, а два – третій».

«Дуже добре».

«Тепер знову ловимо рибу разом».

«Ні, мені не пощастило. Мені більше не щастить».

«Чорт з удачею», сказав хлопчик. «Я принесу удачу з собою».

– Що скаже твоя сім'я?

– Мені все одно. Вчора я зловив двох. Але тепер ми будемо ловити рибу разом, бо мені ще є чому повчитися».

Ми повинні отримати хорошиий вбивчий спис і завжди мати його на борту. Можна зробити лезо з пружинного листа від старого Форда. Ми

можемо подрібнити його в Гуанабакоа. Він повинен бути гострим і не загартованим, щоб він зламався. Мій ніж зламався».

– Я візьму ще один ніж і пружинну землю. Скільки у нас днів важкої бризи?»

– Може, три. Можливо, більше».

«У мене все буде в порядку», – сказав хлопчик. «У тебе руки старі».

«Я знаю, як за ними доглядати. Вночі я плюнув у щось дивне і відчув, що щось у грудях розбите».

«Отримати це добре теж», сказав хлопчик. "Лягай, старий, і я принесу тобі чисту сорочку. І що їсти».

«Принесіть будь-який з паперів того часу, що я зник», – сказав старий.

«Ви повинні отримати добре швидко, бо є багато, що я можу дізнатися, і ви можете навчити мене всьому. Скільки ти страждає?»

– Досить, – сказав старий.

Я принесу їжу і папери», – сказав хлопчик. «Відпочинь добре, старий. Я принесу речі з аптеки для твоїх рук».

«Не забудьте сказати Педріко, що голова його».

«Ні, згадаю».

Коли хлопчик виходив за двері і спускався по потертій кораловій скелі, він знову плакав.

Context: This excerpt is from Ernest Hemingway's "The Old Man and the Sea." It's a poignant scene between an old fisherman and a young boy, highlighting their deep bond and the harsh realities of their life.

Communicative Goals:

1. **Reassurance and Support:** The boy aims to comfort the old man and assure him of their continued partnership.
2. **Practical Planning:** They discuss the practicalities of fishing, including equipment and strategy.
3. **Sharing Emotions:** The old man expresses his physical and emotional pain, while the boy offers empathy and understanding.

Key Communicative Strategies:

- **Direct Speech Acts:** The characters use direct speech acts to express their thoughts and feelings. For example, the old man's "They beat me" is a direct assertion.
- **Indirect Speech Acts:** Some of the exchanges, like the discussion about the fish head and the spear, are indirect requests, conveying politeness and respect.
- **Use of Silence:** The pauses and silences between the lines of dialogue add to the emotional impact of the scene, allowing the reader to reflect on the characters' thoughts and feelings.

Cultural and Social Context:

The text is set in a fishing village, likely in Cuba. The dialogue reflects the cultural and social norms of this community, including the importance of fishing, the respect for the sea, and the strong bonds between people.

Impact on the Reader:

This scene evokes a range of emotions, including sympathy, admiration, and hope. The characters' resilience and determination in the face of adversity inspire the reader. The simple, direct language and the focus on human connection create a powerful emotional impact.

В цілому, цей уривок демонструє силу мови для передачі складних емоцій і відносин. Аналізуючи комунікативні стратегії, що використовуються персонажами, ми можемо отримати більш глибоке розуміння історії та її тем.

Аналіз мовленнєвих актів у фрагменті з «Старого і моря».

Мовленнєвий акт – це не просто висловлювання, а скоріше дія, яку ми здійснюємо за допомогою мови. Кожне речення в діалозі виконує певну функцію.

Типи мовленнєвих актів у фрагменті:

- **Директиви:**
 - «*Не сідайте*» – прохання, спрямоване на те, щоб старий не рухався.
 - «*Пийте це*» – наказ, спонукування до дії.

- *«Дозвольте Педріко нарізати його»* – прохання, виражене у формі дозволу.
- *«Ви зберігаєте його»* – пропозиція.
- *«Тепер ми повинні будувати свої плани»* – висловлювання, що встановлює необхідність спільних дій.

- **Асертиви:**

- *«Вони побили мене»* – твердження про минулу подію.
- *«Він тебе не бив»* – заперечення попереднього твердження.
- *«Океан дуже великий»* – твердження про очевидний факт.
- *«Я сумував за тобою»* – вираження почуття.

- **Комісиви:**

- *«Я хочу цього»* – вираження бажання, що передбачає майбутні дії.
- *«Я буду мати все в порядку»* – обіцянка.
- *«Я принесу їжу»* – обіцянка.

Вплив мовних засобів на силу мовленнєвого акту:

- **Інтонація:** Можна припустити, що при словах *«Вони побили мене»* інтонація була б зниженою, виражаючи біль і втому. А фраза *«Я хочу цього»* могла б прозвучати з більшою впевненістю.

- **Лексика:** Вибір слів *«побили», «великий», «сумував»* підкреслює серйозність ситуації та емоції персонажів.

- **Граматика:** Використання наказового способу (*«не сідайте», «пийте це»*) підсилює директиви.

Невербальні засоби

Незважаючи на те, що це письмовий текст, ми можемо уявити, як цей діалог міг би виглядати в реальному житті. Можливі жести, міміка, погляд, які б підсилювали значення слів:

- *Старий міг б погладити місце удару, підкреслюючи силу болю.*
- *Хлопчик міг би покласти руку на плече старого, виражаючи підтримку.*
- *Обидва могли б дивитися один одному в очі, демонструючи свою прихильність.*

Контекст спілкування

Контекст цього діалогу – складні життєві обставини старого рибалки. Фізичний біль, емоційне виснаження, відчуття самотності створюють атмосферу, в якій кожне слово набуває особливого значення.

- **Взаємини між персонажами:** Глибока повага і прихильність хлопчика до старого пом'якшують жорсткість ситуації.
- **Соціальний контекст:** Світ рибалки, де виживання залежить від взаємодопомоги, визначає характер їхньої розмови.

Отже, аналіз мовленнєвих актів дозволяє глибше зрозуміти, як персонажі взаємодіють один з одним, які емоції вони переживають і як вони будують свої стосунки. В даному фрагменті мова служить не тільки для обміну інформацією, але й для створення атмосфери, вираження почуттів і встановлення емоційного зв'язку між персонажами.

З огляду на наведені вище фрагменти для аналізу та власне їх аналіз можна запропонувати такий алгоритм

Результатом проведеного теоретичного огляду вивчення МА є виведення такої послідовності дій при проведенні комунікативного аналізу:

Алгоритм комунікативного аналізу:

- Який тип мовленнєвого акту представлений кожним висловлюванням?
- Як мовні засоби (лексика, граматики) впливають на силу і ефективність мовленнєвого акту?
- Які невербальні засоби можуть супроводжувати мовленнєві акти і як вони впливають на їхнє сприйняття?
- Як контекст спілкування впливає на інтерпретацію мовленнєвих актів?

Оскільки МА визнані мінімальними одиницями мовної комунікації, вони не просто часто трапляються в діалозі, а так само є його найменшими одиницями комунікації [44, с. 69].

Отже, саме цей факт дає підстави проводити комунікативний аналіз МА для встановлення типу інтеракції і в подальшому оцінити ступінь відповідності/невідповідності перекладеного тексту оригіналу.

Висновки до Розділу 1

Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу акцентує увагу як на авторській інтенції, так і на адресаті тексту. Одним із найголовніших етапів перекладу є прагматичний аналіз речення і комунікативної ситуації в цілому.

Існує чотири підходи до перекладу: філологічний, лінгвістичний, комунікативний та соціосеміотичний.

Філологічний підхід фокусується *на протиставленні буквального та вільного перекладів*. У центрі уваги лінгвістичного перекладу – співвідношення між двома мовами на лексичному та синтаксичному рівнях. Третій підхід (комунікативний) до перекладу ґрунтується на теорії комунікації й зосереджує увагу на учасниках комунікації та умовах її перебігу. Четвертий підхід пропонуємо об'єднати із комунікативним. Саме комунікативно-прагматичний напрям базується на урахуванні соціальних, міжособистісних, індивідуально-психологічних характеристик учасників комунікативного акту в конкретних умовах його перебігу. Одиницею комунікації є комунікативний акт, який складається із мовленнєвих актів. МА має три складові частини – локутивний акт, ілокутивний акт, перлокутивний акт.

Локутивний акт – форма вираження змісту висловлення. Локутивний акт розглядається як етап вимовляння певних звуків і слів, які становлять конкретну конструкцію та яким притаманний зміст і референція. У реальній ситуації спілкування реалізація висловлення нерозривно пов'язана з наданням йому певної ілокутивної сили.

Ілокутивний акт – компонент мовленнєвого акту, що власне є мовленнєвою дією, залученою в систему комунікативної діяльності, цілеспрямованою, творчою, такою, що передбачає активацію пропозиції. Зміст ілокутивного акту відбивається в ілокутивній силі / функції. Компоненти

ілокутивної сили включає такі компоненти: ілокутивна мета (те, заради чого здійснюється МА) засоби її досягнення умови досягнення інтенсифікатори.

Перлокутивний акт – результат мовленнєвого впливу адресанта на думки, почуття і дії адресата. Поняття перлокутивного акту (перлокуції) вважається найпроблемнішим серед мовленнєвоактових понять.

Однією з найважливіших проблем лінгвістичної прагматики є класифікація мовленнєвих актів. В основі класифікації ілокутивних актів покладено комунікативний намір та ілокутивну силу висловлення.

Дж.Сьорл створює класифікацію, ґрунтуючись на таких параметрах, за якими можуть розрізнятися мовленнєві акти: 1) мета мовленнєвого акту; 2) спрямованість акту (твердження, наприклад, спрямовані від слів до світу, а обіцянки й вимоги - від світу до слів); 3) виражений психологічний стан мовця; 4) прагнення досягнути мети; 5) розходження в статусі мовця й слухача; 6) вираження інтересів мовця й адресата; 7) відношення до мовленнєвого контексту; 8) розходження в пропозиційному змісті, обумовлені розходженнями мовленнєвих завдань; 9) розходження між актами, що мають тільки мовленнєву реалізацію, й актами, що можуть бути здійснені як вербально, так і невербально; 10) розходження між мовленнєвими актами, успішність яких не залежить від соціальних інститутів; 11) розходження між мовленнєвими актами, у яких ілокутивне дієслово функціонує як перформатив, і актами, у яких воно не належить до категорії перформативів; 12) стиль здійснення мовленнєвого акту (порівн. заява й визнання).

На основі цих параметрів Дж. Остін виокремлює такі типи МА:

- **вердиктиви** – акти винесення вироку, постановки діагнозу, думки, оцінки, схвалення;
- **екзерситиви** (англ. exercise – здійснювати, використовувати, виявляти) – акти наказу, примусу, попередження, поради, заборони, призначення;
- **комісиви** (англ. commitment – зобов'язання) акти обіцянки;

- **бехабітиви** (англ. **behave** – поводитися і **habit** – звичка) – акти вибачення, схвалення, подяки, побажання, співчуття, лайки, привітання;
- **експозитиви** (англ. **exposition** – тлумачення, пояснення, опис, показ) – акти ролі висловлення мовця в розмові: доведення, підтвердження запитання, свідчення, інформування тощо (Я доводжу, визнаю, відповідаю, припускаю).

Американський логік Дж. Сьорл критично оцінив запропоновану Дж. Остіном класифікацію і запропонував власний поділ актів **залежно від ілокутивної мети, напрямів пристосування, виражених психологічним станом мовця** на:

- **репрезентативи**, або **асертиви** – зобов'язують мовця відповідати за істинність висловлення, констатувати події (*хвалитися, скаржитися, констатувати, прогнозувати*);
- **директиви** – акти спонукання, наказу, прохання, поради, запрошення (*наказувати, просити, молити, радити, запрошувати*);
- **комісиви** – зобов'язують мовця виконати обіцянку;
- **експресиви** – передають психологічний, емоційний стан мовця згідно з етикетом (співчуття, вітання, вибачення);
- **декларативи** – установлюють відповідність між пропозиційним змістом висловлення й реальністю, регламентовану соціальними конвенціями (призначення на посаду, присвоєння імен, звань, винесення вироку тощо).

Окремим класом висловлень, що містять експліцитні показники ілокутивної сили, є висловлення, які Дж. Остін назвав **перформативами**. Як правило, вимовляючи речення (напр.: *Я пишу*), адресант лише описує відповідну дію, повідомляє про неї, але не здійснює її. Тоді, як сказати: *Я прошу*, означає здійснити дію – прохання.

Г. Почепцов виокремлює свої типи мовленнєвих актів залежно від ілокутивної сили: · *Констатив* – твердження, *Промісив* – обіцянка, *Менасив*

– погроза, *Перформатив* – констатація й здійснення дії одночасно, *Директив* – пряме спонукання адресата до дії, *Квеситив* – питання.

Непрямий мовленнєвий акт – мовленнєва дія, ілокутивна мета якої не знаходить прямого відображення в мовній структурі висловлення. Так до чинників, що обумовлюють актуальний смисл висловлення (ілокутивна функція + пропозиційний зміст) додаються два важливих знання – про принципи спілкування і «енциклопедичні» знання.

Однією із основних задач перекладача є передача прагматичного потенціалу оригінального тексту. При цьому перекладачеві слід враховувати культурні особливості мов перекладу, які безпосередньо впливають на адекватну передачу почуттів та емоцій героїв. Мовленнєві акти персонажів не завжди виражені у перекладі тим же типом, що й в оригінальному тексті. Наприклад, декларативи можуть перекладатись константивами.

Головна мета перекладача – досягти того ж комунікативно-прагматичного ефекту, що й в оригінальному творі. Успішна реалізація МА має на увазі що адресант отримує у відповідь саме те змістове оформлення та емоцію, на яку був спрямований МА адресанта.

РОЗДІЛ 2. ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Переклад розглядаємо у площині рецепції художнього тексту як один з багатьох можливих способів «продовжити життя» тексту за межами оригінального мовного та культурного середовища. Таким чином переклад знаходить нову читацьку аудиторію, продукуючи і стимулюючи нові значення [138, с. 226].

2.1. Шлях до прагматичної адаптації перекладу – аналіз мовленнєвих актів

Більшість вчених [61; 62; 112; 113; 114; 3; 5] сьогодні сходяться на думці, що мінімальною одиницею для спілкування є не речення і навіть не висловлювання, а **певні види актів**: констатація, запитання, наказ, опис, пояснення, вибачення, наказ, привітання тощо.

Проблема перекладу мовленнєвих актів (далі – МА) полягає в тому, що не завжди можна знайти синтаксичний відповідник вжитої в оригіналі структури. Для адекватної передачі комунікативної інтенції автора оригіналу перекладачеві під час перекладу необхідно застосовувати **прагматичну адаптацію вихідного тексту**. На нашу думку, оскільки мінімальною одиницею для спілкування є не речення і навіть не висловлювання, а **певні види МА**, то аналіз передачі з вихідної мови на цільову можна робити на основі аналізу передачі МА.

Дослідження базується на методологічній базі, розробленій Дж.Остінім, Д.Сьорлем, Г. Почепцовим, П. Грайсом, Ф.Бацевичем та Л. Безуглою [61; 113; 112; 92; 4; 5].

Ідея полягає у тому, що в різних мовах і культурах ми використовуємо різні типи висловлювань (мовні акти - МА) для досягнення одних і тих самих цілей (різниця у лінгвокультурах). Це робить переклад складним завданням, оскільки перекладач повинен не тільки передати зміст, але й зберегти силу і

«настрій» оригінального тексту. Саме з цією метою робиться прагматична адаптація тексту перекладу через аналіз МА з виходом на текстовий фрагмент.

Так, Аналіз мовленнєвих дій у цьому дослідженні будемо базувати на теорії МА, основу якої закладено Дж. Остіним у праці “How to do things with words” («Слово як дія») (1962) [61]. Перша версія теорії МА з'явилась під назвою теорії перформативів, тобто висловлювань, що відповідають дії або вчинку. Дж. Остін використовує термін «**перформатив**» для позначення мовленнєвих дій, відмінних від констатації фактів. Конкретизуючи цей термін, учений позначає ним висловлення, що містять експліцитний показник ілокутивної сили. Для утворення таких висловлень слугують особливі перформативні дієслова [61, с. 262]. Перформативним висловленням можна вважати такий МА, ілокутивна функція якого (*відмовити адресату або заохотити для виконання пропозиції, прохання, запрошення, наказу*) реалізується через відповідне перформативне дієслово. Перформативи, зазвичай, перекладаються за допомогою дієслів, які є домінантами семантичного поля дієслів мови перекладу. Використовуючи перформативні дієслова, перекладачі пов'язують зміст висловлювання з конкретними умовами спілкування, соціальними ролями його учасників.

Дж. Остін, аналізуючи МА, зауважив, що те саме висловлювання містить кілька актів. Як зазначає Дж. Остін, мовленнєвий акт ділиться на **локутивний акт**, або акт вимовляння, говоріння (*власне інформаційне повідомлення*), **ілокутивний акт** (*власне дія, намір, втілення у висловлюванні певної комунікативної інтенції*) та **перлокутивний акт** (*вплив на адресата*). Усі ці компоненти актуалізуються одночасно, тобто на кожен МА, окрім власне інформативного блоку, повідомлення, нашаровуються певною мірою умови, оточення, інші фактори, які вплинули на учасників комунікації [62], тобто контекст.

Ф. Бацевич називає МА цілеспрямованою мовленнєвою дією, що здійснюється відповідно до прийнятих у суспільстві правил мовленнєвої поведінки [3, с. 169]. У результаті здійснення МА мовець впливає на слухача в плані зміни його думки, ментального або психічного стану, спонукає до дії.

Саме цей посередник між відправником повідомлення і його метою – МА – розпадається на три-чотири складові частини:

- акт вимовляння (**локуція**);
- акт вказівки і предичіювання (пропозиція);
- акт надання висловленню комунікативної (**ілокутивної**) сили: наказ, обіцянка, твердження, питання; далі виділяється перлокуція: ефект, що справляється на адресата.
- акт досягнення результату (**перлокутивний акт**).

А також послуговуватимемося класифікацією, запропонованою Дж.Сьорлем [113].

Теорію МА, запроповану Дж. Остіном, надалі розвинув і значно вдосконалив американський логік і філософ Дж. Сьорл. Уточнюючи класифікаційні межі Дж. Остіна, він виокремлює п'ять типів МА:

1) **репрезентативи**, або **асертиви**, зобов'язують мовця нести відповідальність за істинність висловлювання; 2) **директиви** змушують адресата зробити дещо; 3) **комісиви** зобов'язують виконати певні дії в майбутньому або дотримуватись певної лінії поведінки; 4) **експресиви** виражають психологічний стан мовця, характеризують міру його відвертості; 5) **декларативи** встановлюють відповідність між препозиційним змістом висловлювання та реальністю [112] та за Г. Почепцовим 6) **менасиви** (МА погрози).

Учасники мовленнєвої комунікації мають загальну мету – досягти взаєморозуміння. Це один із основних принципів, відомий як **принцип кооперації**. На основі цього принципу американський учений П. Грайс вивів унікальні постулати комунікації, свого роду правила ефективного спілкування (максими П. Грайса) – **КІЛЬКОСТІ, ЯКОСТІ, РЕЛЕВАНТНОСТІ Й СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ** [91]. Комунікативний намір адресат легко розпізнає за допомогою постулатів спілкування. Постулати спілкування мали пояснити, як саме «значення мовця» (тобто те, що мовець має на увазі) може включати щось більше, ніж буквально значення речення, як воно може

відхилятися від буквального значення чи навіть бути протилежним йому [91, 217].

Якщо адресат є носієм конкретної мови й культури, володіє достатнім рівнем комунікативної компетенції, він правильно проінтерпретує повідомлення. У цих випадках правильної інтерпретації мовець орієнтується на конвенції спілкування, де домінують імплікатури дискурсу. Через це значна кількість МА може бути інтерпретована адресатом лише на основі імплікатур дискурсу [91, с. 217]. На противагу цьому неправильна інтерпретація можлива в разі орієнтації лише на структуру пропозиції.

Під час перекладу слід брати до уваги, що учасники інтеракції користуються принципом кооперації та постулатами П. Грайса, оскільки їхні висловлювання – це переважно осмислені речення, які мають конкретний зміст, спрямований на слухача, або є реакцією на слова мовця, тому в перекладі має встановлюватися аналогічний контакт між адресантом і адресатом, як це відчувалося у вихідному тексті. У цьому й полягає одна із труднощів перекладу МА. Розвиваючи ідеї П. Грайса стосовно категорії суб'єктивного значення, Дж. Серль доходить висновку, що вона зумовлена не лише наміром, а й конвенцією, адже те, що ми маємо на увазі, є функцією до того, що ми вимовляємо. Поняття значення, на думку Дж. Серла, неодмінно пов'язане з інтенціональністю: «Значення існує лише там, де є різниця між інтенціональним змістом і формою його зовнішнього здійснення» [92, с. 28].

Дослідниця харківської школи лінгвопрагматики Л. Р. Безугла визначає МА як «процес дискурсивно- мовленнєвої взаємодії комунікантів на ґрунті комунікативної інтенції мовця» [5, с. 49]. Важливим для перекладача є завдання пошуку основного повідомлення та трансляція комунікативної інтенції, яку в нього вкладає автор оригіналу, оскільки перекладачеві необхідно не просто розрізнити МА, інкорпоровані в текст поряд із їхніми компонентами, а й зрозуміти їх комунікативну інтенцію, а отже, віднайти необхідні засоби, щоб правильно передати в тексті перекладу цю інтенцію. Перекладач повинен не лише перекладати слова, а й декодувати комунікативну інтенцію автора, тобто розуміти, яку саме реакцію автор хоче

викликати у читача. Це дозволяє зробити прагматичну адаптацію мовних засобів при передачі цієї інтенції в перекладі.

Чітке виокремлення всіх учасників комунікації, якою власне і є переклад, визначення їх місця в цій взаємодії, їхньої картини світу, мотивів та інтенцій, які вони вкладають у текст, як результат комунікації дає змогу максимально наблизити переклад не тільки на лінгвістичному, а й на прагматичному рівні [17].

Давайте розглянемо детальніше, як це можна реалізувати на практиці:

Ключові учасники комунікативного акту перекладу:

- **Автор оригіналу:** Особа, яка створила вихідний текст. Його світогляд, знання, цінності, інтереси, а також його комунікативна мета прямо впливають на вибір мовних засобів і структуру тексту.

- **Перекладач:** Посередник між автором і читачем перекладу. Він повинен не лише володіти двома мовами, але й мати глибоке розуміння культурних особливостей, контексту та комунікативних норм обох мов.

- **Читач перекладу:** Остаточний адресат перекладу. Його знання, очікування, культурний контекст та інтереси визначають, як він сприйме переклад.

Їхні ролі та взаємодія:

- **Автор:** Сформулював певну ідею, яку він хоче донести до читача.
- **Перекладач:** Повинен не лише передати зміст, але й зберегти авторський стиль, тон і комунікативну інтенцію.

- **Читач:** Очікує отримати інформацію, задоволення, або вирішити якесь своє завдання за допомогою перекладу.

Усе перераховане вище важливо враховувати для всіх учасників:

- **Адекватність перекладу:** Тільки розуміючи наміри автора і очікування читача, перекладач може створити текст, який буде сприйнятий так, як того хотів автор.

- **Збереження комунікативної інтенції:** Кожен текст має свою мету: інформувати, переконувати, розважати тощо. Завдання перекладача – зберегти цю мету в перекладі.

- **Культурна адаптація:** Різні культури мають різні комунікативні норми. Перекладач повинен враховувати ці відмінності, щоб адаптувати текст до культури читача. Слід зробити такі кроки:

- **Глибокий аналіз оригіналу:** Визначити жанр, стиль, тематику, аудиторію, комунікативну мету.

- **Вивчення контексту:** З'ясувати історичний, культурний та соціальний контекст створення тексту.

- **Вибір адекватних мовних засобів:** Підбирати слова, фрази, граматичні конструкції, які найкраще передають зміст і стиль оригіналу в межах цільової мови.

- **Врахування культурних особливостей:** Адаптувати текст до культурних норм і очікувань читачів перекладу.

- **Редагування та коректура:** Перевірити, чи переклад відповідає вимогам точності, ясності та стилістичної доцільності.

Описані вище техніки мають бути застосовані на таких етапах, як 1) осмислення вихідного тексту і проникнення у змістову основу інформації, яка транслюється; 2) породження тексту перекладу; 3) контроль за результатом перекладу.

Зазначені вище етапи, з яких складається робота по трансляції смислу художнього тексту може бути представлена таким чином:

- фаза сприйняття (читання);
- фаза аналізу тексту оригіналу;
- фаза перекладацької реконструкції;
- фаза оцінки результату.

Таким чином, чітке розуміння ролі кожного учасника комунікативного акту перекладу є запорукою успішного виконання перекладацької задачі. Це дозволяє створювати не просто тексти, а твори мистецтва, які здатні викликати в читача ті ж емоції та думки, що й оригінал.

2.2. Перекладацька реконструкція художнього діалогу в перекладі

Імплікація – це (*лат., від тісно зв'язую*): логічна операція, за допомогою якої з двох висловлювань утворюється умовне висловлювання за формулою: "якщо..., то ...".

Досить часто в мовленні відбувається імплікування інтенції адресанта, завдяки якому та сама прагматична ситуація може бути висловлена із застосуванням непрямого ілокутивного акту, що реалізується непрямим МА [114, с. 113]. **Розуміння непрямих мовленнєвих актів (далі - НМА)** є фундаментальним для успішного перекладу, особливо художньої літератури та діалогів, де часто прихований зміст може бути настільки ж важливим, як і прямий. Дж. Сьорл підкреслює, що в НМА присутня додаткова іллокуція, тобто прихований зміст, який адресант має на увазі. Це означає, що сказане не завжди збігається з тим, що мається на увазі. При цьому Остін уточнює, що основна мета НМА – це не просто передача інформації, а спонукання співрозмовника до певних дій шляхом використання НМА. Це може бути прохання, пропозиція, заперечення тощо.

При перекладі НМА перекладач не може обмежитися простим пошуком відповідників слів. Необхідно розуміти контекст, інтонацію, ситуацію, щоб правильно інтерпретувати прихований зміст. Прагматика ж вивчає використання мови в конкретних ситуаціях, тому задля адекватного перекладу НМА необхідно враховувати культурні, соціальні та ситуативні фактори. При цьому важливим є розпізнавання імплікатур. Імплікатура – це додаткова інформація, яку можна вивести з висловлювання, але яка не виражена явно. Перекладач повинен вміти розпізнавати і передавати імплікатури. І врешті решт потрібен **творчий підхід**. Переклад НМА – це не механічний процес, а творчий акт, який вимагає від перекладача глибокого розуміння обох мов та культур. До прикладу непрямі мовленнєві акти:

- *За вікном холодно* (може означати прохання закрити вікно).
- *Я втомився* (може означати прохання залишити його в спокої).

- *Цей торт виглядає дуже смачно* (може означати прохання запропонувати шматочок).

Виклики при перекладі НМА є такими:

- **Культурні відмінності:** Те, що є прямим вираженням в одній культурі, може бути непрямим в іншій.
- **Контекстуальна залежність:** Значення НМА може змінюватися залежно від контексту.
- **Мовна різноманітність:** Різні мови мають різні мовні засоби для вираження НМА.

Стратегії для перекладу НМА:

- **Аналіз контексту:** Визначення ситуації, учасників комунікації, їхніх відносин.
- **Виявлення іллокутивної сили:** Розуміння, яку дію хоче здійснити мовець.
- **Вибір відповідних мовних засобів:** Підбір лексичних, граматичних і стилістичних засобів, які максимально точно передадуть зміст і силу оригіналу.
- **Перевірка на адекватність:** Переконатися, що переклад викликає у читача таку ж реакцію, яку мав викликати оригінал.

Таким чином, переклад непрямих мовленнєвих актів – це складне завдання, яке вимагає від перекладача не тільки лінгвістичних знань, але й глибокого розуміння культурних, соціальних та психологічних аспектів комунікації. Тільки за умови комплексного підходу можна досягти адекватного перекладу і передати весь багатий зміст оригіналу. Адже непрямий мовленнєвий акт має на меті спонукання адресата до певної дії у формі наказу або прохання. Саме виконання чи невиконання адресатом цієї дії є індикатором вдалого чи невдалого вживання МА. Основною метою вживання мовцем непрямого МА є досягнення комунікативного успіху.

Головне, що має враховувати перекладач під час відтворення МА, – це міжособистісні стосунки мовців, їхній статус і психологічна характеристика. У перекладі МА може змінюватися ілокутивна сила висловлювання у зв'язку з

нормами вживання мови та культурними особливостями; іноді непрямий МА спонування може ставати прямим МА наказу й навпаки: усе залежить від ситуації мовлення, фонових знань і статусу мовців [17].

У процесі перекладу МА, що зазвичай містять велику кількість експресивних висловлювань, перекладач має віднайти відповідні експресивні виражальні засоби в мові перекладу, відтворюючи не лише прагматичний потенціал повідомлення, а і його експресивність. У перекладі ж нерідко трапляється, що перекладач буквально передає текст оригіналу й не звертається до емотивних одиниць, притаманних у подібних ситуаціях мові перекладу. Під час перекладу МА важливо вміти правильно інтерпретувати ті чи інші вияви емоцій, давати їм правильне тлумачення, розуміти їх функціональну сутність, що нерідко є досить нелегким завданням, оскільки зв'язок між виявом емоцій і почуттями, які при цьому переживає адресант, не завжди прямий та однозначний.

2.3. Прагматична функція комунікації та мовленнєві акти

Для проведення аналізу ми слідом за Дж.Сьорлем та Г.Почепцовим обираємо таку номенклатуру МА:

- **Директиви:** Прохання, накази, поради.
- **Комісиви:** Обіцянки, пропозиції.
- **Експресиви:** Вираження почуттів, вітання.
- **Декларативи:** Дії, які змінюють реальність (наприклад, оголошення війни).
- **Асертиви (репрезентативи):** Твердження, опис
- **Менасиви:** Погрози
- **Квеситиви:** питання

Матеріалом для аналізу було обрано твір Джейн Остін «Pride and Prejudice» та його переклад українською мовою.

Вибірка формувалася механічним шляхом: було проаналізовано діалогів 4 глави роману (див. Додаток А)

Тема роману. Зображення кохання, яке здатне кардинально змінити погляди та поведінку людини.

Ідея. Щоб бути щасливим, потрібно відкинути гордість та упередженість, не зважати на думки інших, зрозуміти, що перше враження може бути оманливим.

Проблеми. Кохання, справжні почуття та любов; жінка і суспільство; батьки і діти; почуття власної гідності; життєвий вибір; соціальні розбіжності; зіткнення аристократичної гордості та інстинктивної жіночої упередженості; характер людини; особистість і соціальне становище; виховання в родині.

Композиція і сюжет твору. Джейн Остін у своєму романі описує події, які відбуваються в Англії на початку ХІХ ст. у графствах Хартфордшир та Дербішир. Письменниця зосереджує увагу на тому, як соціальні розбіжності впливають на кохання молодих людей. Сюжет роману нескладний, центральна тема – кохання і шлюб. Як представниця реалізму, письменниця пише про те, що їй добре відомо.

«Гордість і упередження» Джейн Остін часто називають одним із найвидатніших романів у британській літературі. Твір показує амплітуду стосунків Елізабет Беннет із містером Дарсі. Однак цей роман – не просто історія кохання. Роман буквально наскрізь просякнутий цікавими думками та справжніми емоціями. Кожен вчинок головних героїв, немов окутаний тонкою ниткою моралі, вказуючи на правильність або неправильність їх вчинків та рішень. Саме цей факт і став причиною для вибору твору для проведення комунікативно-перекладацького аналізу. Вибір роману для аналізу діалогів і був зумовлений тим, що у цих діалоги роману максимально наповнені емоціями, які передаються, як ми помітили, через МА. Саме це склало інтерес для аналізу перекладу.

Більшість подій роману зав'язуються навколо Елізабет Беннет, незалежної й інтелігентної доньки провінційного дворянина, і Фіцвільяма Дарсі, багатого аристократичного поміщика, осліпленого власними

зарозумілістю й бажаннями. Між цими двома молодими людьми зав'язалася любовна лінія, яка наприкінці роману переросла у справжнє кохання. Проте це не була стандартна історія кохання з першого погляду, адже на першій зустрічі у них склалося неприємне враження один про одного. У початкових етапах знайомства Елізабет та містер Дарсі формують свої думки про один одного на основі першого враження, що призводить до упередження. Елізабет вважає містера Дарсі занадто гордим та високомірним, тоді як він сприймає її як недостатньо розумну для його роду. Це взаємне упередження створює бар'єр між ними. Подальший розвиток роману розкриває глибину та складність характерів Елізабет та містера Дарсі. Вони обидва змушені переосмислити свої погляди на одне одного, коли виявляються перед ними нові факти та обставини. Поступово, через взаємні зусилля та подальше спілкування, Елізабет та містер Дарсі змінюють свої початкові погляди на одне одного. Вони починають розуміти та цінувати якості та доброту одне в одному. Це приводить до взаємного залучення та привабливості. Врешті решт, першим у своїх почуттях зізнався містер Дарсі, а потім вже Елізабет розповіла про свої почуття, які переросли в одруження. Щодо самого сімейного життя цієї пари, ми дізнаємося не надто багато з роману, але можна припустити, що шлюб видався вдалим, бо у парі панувала гармонія, взаєморозуміння, повага та підтримка.

Інша сюжетна лінія розгортається між найстаршою дочкою Беннетів – Джейн, та близьким другом містера Дарсі – містером Бінглі. Ці двоє молодих людей одразу сподобалися один одному, їхні стосунки стрімко розвивалися. Проте раптово оточення містера Бінглі, особливо містер Дарсі, виступили проти такого шлюбу, стверджуючи це тим, що Джейн не закохана в містера Бінглі, а її сім'я тільки і чекає на цей шлюб задля свого збагачення. Насправді, це було частково правдою, тому що мати Джейн, місіс Беннет, дійсно всім своїм виглядом показувала свій захват від містера Бінглі та його великих грошей. Проте не можна те ж саме сказати про Джейн, яка дійсно по справжньому закохалася в нього, яка по справжньому страждала під час їхнього розриву та розлуки. На щастя, наприкінці твору ми також бачимо, що

незважаючи на усі труднощі, ця пара отримала шанс на своє щасливе майбутнє, яке вони захотіли провести разом.

Через призму історій головних героїв Джейн Остін показує, наскільки важливо вибирати любов, а не фінансове благополуччя. Вона відкрито говорить, що не можна приховувати свої почуття, навіть через те, що ви боїтеся бути незрозумілими або покинутими, а тим паче, не можна відмовлятися від любові через гординю.

Експозиція. Подружжя Беннетів мало п'ятьох доньок, яких звали Джейн, Елізабет, Мері, Кетрін і Лідія, і яких пора було видавати заміж.

Зав'язка. Недерфілд-парк винайняв багатий і молодий містер Бінглі. Невдовзі відбувся бал у Меритоні, де були Беннети та містер Бінглі, але увага усіх була звернута на містера Дарсі (друга містера Бінглі), який поведився надто гордо.

Розвиток дії. Між Джейн і Бінглі виникають почуття, а Елізабет стає об'єктом уваги з боку містера Дарсі. Приїзд містера Коллінза, який робить Елізабет пропозицію, але вона відмовляється. Бінглі покинув Недерфілд під впливом сестер та Дарсі і навіть не зізнався Джейн у своїх почуттях. Джейн їде у Лондон до родичів, але так і не знаходить можливості побачитися з містером Бінглі. Елізабет провідує свою подругу Шарлотту, яка вийшла заміж за Коллінза. Туди ж прибуває містер Дарсі, адже цей маєток належить його тітці, а Коллінз працює в неї священником.

Кульмінація. Містер Дарсі зізнався Елізабет у почуттях і зробив пропозицію, але отримав відмову, бо дівчина вважала, що він знищив щастя її сестри, забравши Бінглі у Лондон.

Розв'язка. Елізабет отримала від містера Дарсі лист, через який змінила думку про нього. Пізніше вона з родичами вирушила у мандрівку на північ, під час якої знову зустріла містера Дарсі. Втеча Лідії з Вікхемом, допомога містера Дарсі. В Недерфілд повернувся містер Бінглі і освідчився Джейн, а містер Дарсі та Елізабет теж вирішили одружитися.

Перейдемо до лінгвопрагматичного аналізу тексту за визначеною вище стратегією. Перед цим зазначимо, що прагматична функція комунікації може

бути спрямована мовцем як на себе, так і на партнера з комунікації. У ході здійснення цієї функції від співрозмовника вимагається виконання якоїсь дії або забороняються певні вчинки. Людина завжди спілкується заради досягнення цілей, для чого здійснює певну діяльність, яка у свою чергу потребує постійного контролю і кореляції. Саме це і забезпечує прагматична функція комунікації. А. Сітко стверджує, що «через призму комунікативного підходу до розгляду речення усі комунікативні типи речень (розповідні, питальні, спонукальні) можуть передавати безкінечну кількість варіацій та відтінків комунікативних намірів в залежності від мети та специфіки конкретної ситуації спілкування [47].

Врахування способів відтворення прагматичних функцій у перекладі допомагає перекладачеві передати ту емоцію, яку хотів викликати автор. Для цього перекладачеві необхідно розуміти які прагматичні функції висловлювань існують та вміти їх розмежовувати. Для досягнення прагматичної функції комунікації використовуються мовленнєві акти (далі – МА) як складові елементи комунікації.

2.4. Зіставний аналіз мовленнєвих актів в англійській та українській мовах

Шляхи аналізу такі: 1) визначити типи мовленнєвих актів у обох версіях діалогу: в англійському та українському; 2) порівняти, як ці акти передані в українському перекладі; 3) з'ясувати, чи були збережені мовленнєві акти в процесі перекладу.

Проаналізуємо дібрані діалоги (1) – (18).

(1) *This information, however, startled Mrs. Bennet; she would have been glad to be equally satisfied that her daughter had meant to encourage him by protesting against his proposals, but she dared not to believe it, and could not help saying so.*

(1a) *Однак такі відомості просто ошелешили місис Беннет. Вона й ладна була розділити радість із приводу того, що своєю відмовою Елізабет*

лише захотила містера Коллінза, але все одно не могла погодитися з такою його думкою й відверто про це сказала.

Аналіз мовленнєвих актів:

В англійській версії:

- **Асертив:** *"This information, however, startled Mrs. Bennet"* (Це повідомлення, однак, спантеличило місіс Беннет) – констатація факту.
- **Експресив:** *"she would have been glad"* (вона була б рада) – вираження бажання, яке не здійснилося.
- **Директив (непрямий):** *"she dared not to believe it, and could not help saying so"* (вона не наважилася повірити в це і не могла не сказати про це) – вираження необхідності сказати щось, хоча це може бути неприємно.

В українській версії:

- **Асертив:** *«Однак такі відомості просто ошелешили місіс Беннет»* – констатація факту, подібна до англійської.
- **Експресив:** *«Вона й ладна була розділити радість»* – вираження бажання, яке не здійснилося, подібне до англійської.
- **Директив (непрямий):** *«але все одно не могла погодитися з такою його думкою й відверто про це сказала»* – вираження необхідності сказати щось, хоча це може бути неприємно, подібне до англійської.

Оцінка:

- **Схожість:** Обидві версії використовують схожі типи мовленнєвих актів для передачі інформації та емоцій. Це свідчить про універсальність деяких мовленнєвих стратегій.

- **Відмінності:**

Лексичні засоби: Вибір слів та синтаксичні конструкції можуть відрізнятися, але загальний зміст зберігається. Наприклад, в українській версії використовується слово «ошелешили», яке додає більшої емоційної забарвленості.

Культурні нюанси: Хоча загальна картина схожа, можуть бути тонкі відмінності в культурних конотаціях певних виразів. Наприклад, в англійській

мові часто використовується більше пасивних конструкцій, тоді як в українській можуть переважати активні.

Висновок:

Зіставний аналіз показав, що незважаючи на відмінності в мовах, основні мовленнєві акти та їх функції залишаються досить схожими. Це свідчить про універсальність людської комунікації. Однак, культурні особливості та лексичні відмінності можуть впливати на точність передачі інформації та нюансів значення.

(2) *"But depend upon it, Mr. Collins," she added, "that Lizzy shall be brought to reason. I will speak to her about it myself directly. She is a very headstrong foolish girl, and does not know her own interest; but I will make her know it."*

(2a) – *Але запевняю вас, містере Коллінз, – додала вона, – що ми змусимо Ліззі поводитися розважливо. Я негайно поговорю про це з нею сама. Дівчина вона вперта і дурноверха, а тому не розуміє власної вигоди. Але я зроблю так, що вона її зрозуміє.*

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (2) та (2a)

Обидва фрагменти зосереджуються на спробі місіс Беннет переконати містера Коллінза в тому, що вона зможе вплинути на рішення Ліззі. Аналіз мовленнєвих актів дозволить нам глибше зрозуміти стратегії переконання, які вона використовує.

Аналіз мовленнєвих актів:

Англійська версія:

- **Директива:** *"I will speak to her about it myself directly"* – прямий наказ, що виражає намір місіс Беннет діяти.
- **Асертив:** *"She is a very headstrong foolish girl"* – твердження про характер Ліззі, яке має на меті виправдати її майбутні дії.
- **Комісив:** *"I will make her know it"* – обіцянка, що підкреслює впевненість місіс Беннет у своїх силах.
- **Експресив:** *"but I will make her know it"* – вираження рішучості та наполегливості.

Українська версія:

- **Директива:** *«ми змусимо Ліззі поводитися розважливо»* – прямий наказ, але в більш загальній формі, що включає і містера Беннета.
- **Асертив:** *«Дівчина вона вперта і дурноверха»* – твердження про характер Ліззі, аналогічне англійській версії.
- **Комісив:** *«я зроблю так, що вона її зрозуміє»* – обіцянка, що підкреслює впевненість місіс Беннет у своїх силах, аналогічно англійській версії.
- **Експресив:** *«але я зроблю так, що вона її зрозуміє»* – вираження рішучості та наполегливості, аналогічно англійській версії.

Оцінка:

- **Схожість:** Обидві версії використовують схожі типи мовленнєвих актів для досягнення однієї мети – переконати співрозмовника. Місіс Беннет в обох випадках демонструє впевненість у своїх діях, використовує прямі накази та обіцянки.
- **Відмінності:**

Ступінь прямої: В англійській версії місіс Беннет використовує більш прямий наказ ("*I will speak to her*"), тоді як в українській версії звучить більш загальна формулювання («ми змусимо Ліззі»).

Лексичні засоби: Вибір слів може відрізнятися, але загальний сенс зберігається. Наприклад, "*headstrong*" в англійській відповідає «вперта» в українській.

Культурні нюанси: Можливі деякі відмінності в культурних конотаціях. Наприклад, вислів «зробити так, що вона зрозуміє» в українській може мати додатковий підтекст маніпуляції.

Отже, аналіз цих двох фрагментів демонструє, як різні мови можуть використовувати схожі мовленнєві акти для досягнення однієї мети. Місіс Беннет використовує прямі накази, твердження про характер своєї дочки та обіцянки, щоб переконати містера Коллінза у своїй здатності вплинути на рішення Ліззі. Цей приклад показує, як мова може бути використана як інструмент для маніпуляції та досягнення бажаних результатів.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (3) та (3а)

(3) *"Pardon me for interrupting you, Madam," cried Mr. Collins; "but if she is really headstrong and foolish, I know not whether she would altogether be a very desirable wife to a man in my situation, who naturally looks for happiness in the marriage state. If therefore she actually persists in rejecting my suit, perhaps it were better not to force her into accepting me, because if liable to such defects of temper, she could not contribute much to my felicity."*

"Sir, you quite misunderstand me," said Mrs. Bennet, alarmed. "Lizzy is only headstrong in such matters as these. In every thing else she is as good natured a girl as ever lived. I will go directly to Mr. Bennet, and we shall very soon settle it with her, I am sure."

"She would not give him time to reply, but hurrying instantly to her husband, called out as she entered the library."

"Oh! Mr. Bennet, you are wanted immediately; we are all in an uproar. You must come and make Lizzy marry Mr. Collins, for she vows she will not have him, and if you do not make haste he will change his mind and not have her."

Mr. Bennet raised his eyes from his book as she entered, and fixed them on her face with a calm unconcern which was not in the least altered by her communication.

"I have not the pleasure of understanding you," said he, when she had finished her speech. "Of what are you talking?"

"Of Mr. Collins and Lizzy. Lizzy declares she will not have Mr. Collins, and Mr. Collins begins to say that he will not have Lizzy."

"And what am I to do on business." the occasion? – It seems an hopeless "Speak to Lizzy about it yourself. Tell her that you insist upon her marrying him."

"Let her be called down. She shall hear my opinion."

Mrs. Bennet rang the bell, and Miss Elizabeth was summoned to the library.

"Come here, child," cried her father as she appeared. "I have sent for you on an affair of importance. I understand that Mr. Collins has made you an

offer of marriage. Is it true?" Elizabeth replied that it was. "Very well-and this offer of marriage you have refused?"

"I have, Sir."

"Very well. We now come to the point. Your mother insists upon your accepting it. Is not it so, Mrs. Bennet?"

"Yes, or I will never see her again."

"An unhappy alternative is before you, Elizabeth. From this day you must be a stranger to one of your parents. Your mother will never see you again if you do not marry Mr. Collins, and I will never see you again if you do."

Elizabeth could not but smile at such a conclusion of such a beginning; but Mrs. Bennet, who had persuaded herself that her husband regarded the affair as she wished, was excessively disappointed.

"What do you mean, Mr. Bennet, by talking in this way? You promised me to insist upon her marrying him."

"My dear," replied her husband, "I have two small favours to request. First, that you will allow me the free use of my understanding on the present occasion; and secondly, of my room. I shall be glad to have the library to myself as soon as may be."

(3a) – *Вибачте, що перепиняю вас, пані, – вигукнув містер Коллінз, – але якщо вона дійсно вперта й дурноверха, то чи зможе вона стати підходящою дружиною для людини мого становища? Я ж бо прагну щастя в сімейному житті, і таке прагнення є абсолютно природним. Якщо Елізабет і надалі відкидатиме мої пропозиції, то, може, краще не силувати її прийняти їх, бо якщо ваша дочка і справді має такі вади характеру, то вона не зможе зробити мене щасливим.*

– Та що ви, пане, ви просто неправильно мене зрозуміли, – перелякано вигукнула місіс Беннет. – Ліззі вперта лише в таких справах. У всьому ж іншому вона – найпривітніша дівчина, яку тільки можна зустріти. Не турбуйтеся, зараз я піду до містера Беннета, і незабаром ми все владнаємо. Не встиг містер Коллінз їй відповісти, як вона поквapiлася до свого чоловіка і, зайшовши до бібліотеки, вигукнула:

– Агов, містере Беннет, ходіть негайно сюди, бо ми спантеличені та просто не знаємо, що робити. Зараз же ходіть сюди і примусьте Лізі вийти заміж за містера Коллінза, бо вона клянеться, що їй не потрібен такий чоловік, тож якщо ви не поквипитесь не змусите її передумати, то передумає містер Коллінз і скаже, що йому не потрібна така дружина.

Містер Беннет одірвався від книги і подивився на свою дружину зі спокійною байдужістю, на яку не вплинув ні її прихід, ні її повідомлення

– Вибачте, але я вас не розумію, – сказав він, коли місіс Беннет кінчила свою промову. – Про кого ви говорите?

– Про містера Коллінза і Лізі. Лізі заявляє, що їй не потрібен містер Коллінз, а містер Коллінз уже починає замислюватися, а чи потрібна йому Лізі.

– Чим же я можу тут зарадити, якщо вони не хочуть одне одного? Значить, це безнадійна справа.

– Я хочу, щоб ви самі поговорили з Лізі. Скажіть, що ви наполягаєте на тому, щоб вона вийшла за нього заміж.

– Що ж, покличте її сюди. Нехай почує мою думку. Місіс Беннет смикнула дзвоника, і міс Елізабет покликали до бібліотеки.

– Іди-но сюди, дитино, – сказав містер Беннет, коли вона з'явилася. – Я послав за тобою в дуже важливій справі. Я так розумію, що містер Коллінз запропонував тобі вийти за нього заміж. Це правда? – Елізабет відповіла, що правда. – Прекрасно. І цю пропозицію заміжжя ти відкинула, так?

– Так, добродію.

– Прекрасно. А тепер – до суті справи. Ваша мати наполягає на тому, щоб ви цю пропозицію прийняли, чи не так, місіс Беннет?

– Так, і якщо вона цього не зробить, то я більше не хочу її бачити.

– Що ж, Елізабет, ти маєш із двох лих вибрати менше. Починаючи з сьогоднішнього дня ти мусиш стати чужинкою для батька або для матері. Якщо ти не вийдеш заміж за містера Коллінза, то тебе не захоче бачити твоя мати, а якщо ти вийдеш за нього заміж, то тебе не захочу бачити я.

Елізабет не могла не посміхнутися, почувши таке завершення цієї промови, але місіс Беннет, котра ще раніше переконала себе, що її чоловік ставився до цієї справи так само, як вона, була розчарована надзвичайно.

– Що означають оці ваші слова, містере Беннет? Ви ж обіцяли мені, що наполягатимете на тому, щоб вона вийшла за нього заміж!

– Люба моя, – відповів її чоловік, – я прошу для себе дві невеличких поблажки. По-перше, дозвольте мені вільно користуватися моїм розумінням цієї ситуації, і – по-друге – своєю власною кімнатою. Я хотів би якомога скоріше залишитися наодинці в моїй бібліотеці.

У цих фрагментах ми спостерігаємо розгортання конфлікту між різними членами сім'ї щодо майбутнього шлюбу Елізабет. Особливу увагу привертають різні мовленнєві стратегії, які використовують персонажі для досягнення своїх цілей.

Аналіз мовленнєвих актів:

Англійська версія:

- **Директиви:** Містер Коллінз висловлює прямі прохання та вимоги (наприклад, *"perhaps it were better not to force her into accepting me"*). Місіс Беннет також використовує директиви, але вони мають більш наказний характер (*"I will make her know it"*).
- **Асертиви:** Персонажі висловлюють свої думки про характер Ліззі та про те, яким має бути шлюб (*"who naturally looks for happiness in the marriage state"*).
- **Експресиви:** Виражаються різні емоції: побоювання, розчарування, рішучість. Наприклад, місіс Беннет виражає свою тривогу (*"alarmed"*), а містер Беннет – байдужість (*"calm unconcern"*).
- **Непрямі директиви:** Містер Коллінз використовує непрямую директиву, коли говорить про те, що не хоче *"force her into accepting me"*.

Українська версія:

- **Директиви:** Українська версія зберігає прямі накази та прохання, але вони можуть мати дещо іншу формулювання. Наприклад, *«примусьте*

Лізі вийти заміж» звучить більш категорично, ніж англійський оригінал.

- **Асертиви:** Твердження про характер Лізі та бажання щастя в шлюбі зберігаються і в українській версії.
- **Експресиви:** Емоції персонажів передаються за допомогою інтонації, вибору слів та синтаксичних конструкцій. Наприклад, вигук *«Агов, містере Беннет»* передає збудження місіс Беннет.
- **Непрямі директиви:** Непрямі директиви також присутні в українській версії, наприклад, коли містер Коллінз каже, що не хоче *«силувати її прийняти їх»*.

Порівняння:

- **Схожість:** Обидві версії демонструють використання схожих мовленнєвих актів для вираження різних інтенцій. Персонажі використовують директиви, асертиви, експресиви та непрямі директиви для досягнення своїх цілей.

- **Відмінності:**

Культурні особливості: Можуть бути деякі відмінності в культурних конотаціях певних виразів. Наприклад, в українській мові можуть використовуватися більш емоційні або більш формальні вирази.

Лексичні відмінності: Вибір слів може відрізнятися, але загальний сенс зберігається.

Синтаксичні конструкції: Порядок слів та будова речень можуть відрізнятися, але загальна ідея залишається незмінною.

Висновок

Аналіз цих фрагментів показує, як мова може бути використана для маніпуляції, переконання та досягнення бажаних результатів. Різні персонажі використовують різні мовленнєві стратегії залежно від своїх цілей та соціального статусу. Порівняння англійської та української версій демонструє, що незважаючи на культурні відмінності, основні функції мовленнєвих актів залишаються схожими.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (4) та (4а)

(4) *Not yet, however, in spite of her disappointment in her husband, did Mrs. Bennet give up the point. She talked to Elizabeth again and again; coaxed and threatened her by turns. She endeavoured to secure Jane in her interest, but Jane with all possible mildness declined interfering; – and Elizabeth sometimes with real earnestness and sometimes with playful gaiety replied to her attacks. Though her manner varied however, her determination never did.*

Mr. Collins, meanwhile, was meditating in solitude on what had passed. He thought too well of himself to comprehend at what motive his cousin could refuse him; and though his pride was hurt, he suffered in no other way. His regard for her was quite imaginary; and the possibility of her deserving her mother's reproach prevented his feeling any regret.

While the family were in this confusion, Charlotte Lucas came to spend the day with them. She was met in the vestibule by Lydia, who, flying to her, cried in a half whisper, "I am glad you are come, for there is such fun here! – What do you think has happened this morning? – Mr. Collins has made an offer to Lizzy, and she will not have him."

Charlotte had hardly time to answer, before they were joined by Kitty, who came to tell the same news, and no sooner had they entered the breakfast-room, where Mrs. Bennet was alone, than she likewise began on the subject, calling on Miss Lucas for her compassion, and entreating her to persuade her friend Lizzy to comply with the wishes of all her family. "Pray do, my dear Miss Lucas," she added in a melancholy tone, "for nobody is on my side, nobody takes part with me, I am cruelly used, nobody feels for my poor nerves."

(4а) *Однак місіс Беннет і не думала здаватися, незважаючи на розчарування, якого вона зазнала з боку свого чоловіка. Знов і знов намагалася мати умовити Елізабет, застосовуючи при цьому то погрози, то лестощі. Вона навіть спробувала залучити на свій бік Джейн, але та – хоча й дуже ввічливо – відмовилася втрутитись. Елізабет же на наскоки матері відповідала то із щиросердим запалом, то з веселою грайливістю. Її манери мінялись, однак її рішучість залишалася незмінною.*

Тим часом містер Коллінз на самоті розмірковував над тим, що трапилося. Про себе він був надто гарної думки, щоб зрозуміти мотиви відмови кузини; і хоча вона й зачепила його гордість, він не мав якихось інших причин страждати. Його почуття до Елізабет були повністю надуманими, а її здатність заслуговувати материнські докори внеможливлувала будь-який жаль з його боку.

Доки в родині панував переполох, до них у гості на цілий день зайшла Шарлотта Лукас. У вестибюлі до неї підскочила Лідія й гучним шепотом випалила:

– Як добре, що ви прийшли! Тут таке відбувається! Як ви гадаєте – що трапилося сьогодні вранці? Містер Коллінз запропонував Ліззі вийти за нього заміж, а вона йому відмовила!

Не встигла Шарлотта їм відповісти, як до них приєдналася Кітті, котра принесла ту ж саму новину, а тільки-но вони увійшли до сніданкової кімнати, де самотньо сиділа місіс Беннет, як вона теж заговорила на ту саму тему, закликаючи міс Лукас виявити співчуття та спробувати умовити свою подругу Ліззі вчинити у відповідності з побажаннями всієї родини.

– Серденько міс Лукас, допоможіть мені, благаю вас, – мовила вона жалісним тоном, – бо ніхто мене не підтримує, ніхто не співчуває, всі мене ображають, і нікому не шкода моїх розторсаних нервів.

У цих фрагментах ми спостерігаємо розвиток сюжету навколо відмови Елізабет вийти заміж за містера Коллінза. Різні персонажі використовують різні мовленнєві стратегії для досягнення своїх цілей.

Аналіз мовленнєвих актів:

Англійська версія:

- **Директиви:** Місіс Беннет використовує різноманітні директиви, щоб змусити Елізабет змінити свою думку: *"coaxed and threatened her"*, *"endeavoured to secure Jane in her interest"*.
- **Асертиви:** Персонажі висловлюють свої думки про характер інших людей: *"He thought too well of himself"*, *"she was quite imaginary"*.

- **Експресиви:** Виражаються різні емоції: розчарування, здивування, радість. Наприклад, Лідія виражає свою радість новиною про відмову Елізабет.
- **Непрямі директиви:** Місіс Беннет використовує непряму директиву, просячи Шарлотту переконати Елізабет.

Українська версія:

- **Директиви:** Українська версія зберігає прямі накази та прохання, але вони можуть мати дещо іншу формулювання. Наприклад, «застосовуючи при цьому то погрози, то лестощі» більш детально описує дії місіс Беннет.
- **Асертиви:** Твердження про характер персонажів зберігаються і в українській версії.
- **Експресиви:** Емоції персонажів передаються за допомогою інтонації, вибору слів та синтаксичних конструкцій. Наприклад, вигук «*Як добре, що ви прийшли!*» передає радість Лідії.
- **Непрямі директиви:** Непрямі директиви також присутні в українській версії, наприклад, коли місіс Беннет просить Шарлотту допомогти їй.

Порівняння:

- **Схожість:** Обидві версії демонструють різноманітність мовленнєвих актів, які використовуються для досягнення різних цілей. Персонажі використовують директиви, асертиви, експресиви та непрямі директиви для впливу на інших.
- **Відмінності:**

Деталізація: Українська версія може надавати більше деталей щодо дій персонажів (наприклад, «застосовуючи при цьому то погрози, то лестощі»).

Вибір слів: Вибір слів може відрізнятися, але загальний сенс зберігається.

Синтаксичні конструкції: Порядок слів та будова речень можуть відрізнятися, але загальна ідея залишається незмінною.

Висновок

Аналіз цих фрагментів дозволяє побачити, як мова використовується для побудови соціальних відносин, впливу на інших людей та досягнення своїх цілей. Різні персонажі використовують різні мовленнєві стратегії залежно від своєї мети та соціального статусу. Порівняння англійської та української версій демонструє, як культурні особливості можуть впливати на вибір мовленнєвих актів, але загальні принципи комунікації залишаються незмінними.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (5) та (5а)

(5) *Charlotte's reply was spared by the entrance of Jane and Elizabeth.*

"Aye, there she comes," continued Mrs. Bennet, "looking as unconcerned as may be, and caring no more for us than if we were at York, provided she can have her own way. But I tell you what, Miss Lizzy, if you take it into your head to go on refusing every offer of marriage in this way, you will never get a husband at all-and I am sure I do not know who is to maintain you when your father is dead. I shall not be able to keep you and so I warn you. I have done with you from this very day. I told you in the library, you know, that I should never speak to you again, and you will find me as good as my word. I have no pleasure in talking to undutiful children. Not that I have much pleasure indeed in talking to any body. People who suffer as I do from nervous complaints can have no great inclination for talking. Nobody can tell what I suffer! But it is always so. Those who do not complain are never pitied."

(5а) *Від необхідності відповідати Шарлотту врятувала поява Джейн та Елізабет.*

– Ага, явилася! – продовжила місіс Беннет. – Ще й робить вигляд, що нічого не сталося, а до нас їй байдуже, наче ми живемо десь у Йорку, щоб тільки давали можливість чинити так, як їй заманеться. Але слухай, що я тобі скажу, міс Ліззі: якщо тобі стукне в голову ось так відмовлятися від кожної пропозиції заміжжя, то ти ніколи не вийдеш заміж, і я не знаю, хто утримуватиме тебе, коли помре твій батько. Особисто я тебе утримувати не зможу – попереджаю заздалегідь. Віднині я знати тебе не бажаю. Я сказала тобі в бібліотеці, що не розмовлятиму з тобою, і ти переконаєшся,

що я здатна тримати своє слово. Мені неприємно розмовляти з неслухняними дітьми. І взагалі – мені з усіма неприємно розмовляти. Люди, котрі – як і я – страждають од нервових розладів, не мають схильності до розмов. Хто б тільки знав, як я страждаю! Але це завжди так: тим, хто не скаржиться, ніхто й не співчуває.

Обидва фрагменти демонструють емоційно напружену ситуацію в сім'ї Беннет, де місіс Беннет намагається силою змусити свою дочку Елізабет вийти заміж за небажаного для неї чоловіка. Аналіз мовленнєвих актів дозволить нам глибше зрозуміти стратегії маніпуляції та емоційного тиску, які використовує місіс Беннет.

Аналіз мовленнєвих актів:

Англійська версія:

- **Директиви:** Місіс Беннет використовує різноманітні директиви, як прямі, так і непрямі, щоб вплинути на рішення Елізабет. Прямі директиви звучать як загрози ("*I have done with you from this very day*"), а непрямі – як маніпуляції ("*Nobody can tell what I suffer!*").
- **Асертиви:** Вона формулює оціночні судження про поведінку Елізабет ("*undutiful children*"), а також про власний стан ("*People who suffer as I do from nervous complaints*").
- **Експресиви:** Місіс Беннет виражає широкий спектр емоцій: гнів, розчарування, самоспівчуття.
- **Інші мовленнєві акти:** Використовує риторичні запитання для підкреслення своєї позиції та посилення емоційного впливу.

Українська версія:

- **Директиви:** Український переклад зберігає всі директиви англійського оригіналу, передаючи їхню силу та емоційне забарвлення.
- **Асертиви:** Оціночні судження та фактичні твердження також передані адекватно.
- **Експресиви:** Емоції місіс Беннет передані за допомогою інтонації, вибору слів та синтаксичних конструкцій.

- **Інші мовленнєві акти:** Риторичні запитання виконують ту ж функцію, що й в англійському варіанті.

Порівняння

- **Схожість:** Обидві версії демонструють майстерність автора у використанні мови для створення драматичного ефекту. Місіс Беннет є яскравим прикладом маніпулятивного спілкування.
- **Відмінності:** Незважаючи на загальну схожість, можуть бути деякі відмінності в лексичних засобах та синтаксичних конструкціях, пов'язані з особливостями української мови. Однак, загальний сенс та емоційне забарвлення висловлювань зберігаються.

Вплив мовленнєвих актів на розвиток сюжету

- **Конфлікт:** Місіс Беннет посилює конфлікт у родині, використовуючи емоційний шантаж та загрози.
- **Розкриття характерів:** Її мова розкриває її як владну, егоїстичну та емоційно нестабільну жінку.
- **Соціальні ролі:** Демонструє традиційні уявлення про роль матері в сім'ї та тиск, який вона може чинити на своїх дітей.

Висновок

Аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (5) та (5а) дозволяє зробити такі

висновки:

- **Мова як інструмент маніпуляції:** Місіс Беннет майстерно використовує мову для досягнення своїх цілей, незважаючи на негативні наслідки для відносин з дочкою.
- **Важливість контексту:** Значення мовленнєвих актів залежить від контексту, в якому вони використовуються.
- **Культурні особливості мовлення:** Хоча основні мовленнєві акти зберігаються в обох версіях, культурні особливості можуть впливати на їхнє вираження.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (б) та (ба)

(б) *"My dear Madam," replied he, "let us be for ever silent on this point. Far be it from me," he presently continued in a voice that marked his displeasure, "to resent the behaviour of your daughter. Resignation to inevitable evils is the duty of us all; the peculiar duty of a young man who has been so fortunate as I have been in early preferment; and I trust I am resigned. Perhaps not the less so from feeling a doubt of my positive happiness had my fair cousin honoured me with her hand; for I have often observed that resignation is never so perfect as when the blessing denied begins to lose somewhat of its value in our estimation. You will not, I hope, consider me as shewing any disrespect to your family, my dear Madam, by thus withdrawing my pretensions to your daughter's favour, without having paid yourself and Mr. Bennet the compliment of requesting you to interpose your authority in my behalf. My conduct may I fear be objectionable in having accepted my dismissal from your daughter's lips instead of your own. But we are all liable to error. I have certainly meant well through the whole affair. My object has been to secure an amiable companion for myself, with due consideration for the advantage of all your family, and if my manner has been at all reprehensible, I here beg leave to apologise."*

(ба) – Шановна пані, – відповів він, – давайте більше ніколи не будемо згадувати про цю справу. – Я далекий од того, продовжив він голосом, у якому звучало невдоволення, – щоб засуджувати поведінку вашої дочки. Здатність змиритися з неприємністю, якої не можна уникнути, є обов'язком усіх нас, і особливо обов'язком молодого чоловіка, котрому, як мені, пощастило змолоду обійняти високу посаду, тож мені хочеться вірити, що я вже змирився. Можливо, чималою мірою цьому посприяв сумнів у тому, що я був би цілковито щасливою людиною в тому разі, якби моя прекрасна кузина удостоїла мене честі вийти за мене заміж, бо я часто помічав, що смирення ніколи не буває таким повним, як тоді, коли втрачене благо починає втрачати в наших очах якусь міру своєї привабливості. Шановна пані, сподіваюся, ви не вважатимете мою неповагою до вашої родини те, що я припиняю претензії на руку вашої дочки, шанобливо не попросивши вас та містера Беннета

застосувати вашу батьківську владу на мою користь. Одначе боюсь, що моя поведінка може викликати осуд через те, що я прийняв відмову з уст вашої дочки, а не від вас особисто. Та всім нам властиво помилятися. Бачить Бог, весь час, поки вирішувалася ця справа, я тільки хотів, аби було як краще. Мій намір полягав у тому, щоб здобути собі приємну й доброзичливу супутницю життя, належним чином врахувавши при цьому інтереси вашої родини, і якщо у моїй поведінці було щось гідне осуду, то прошу мене вибачити.

Обидва фрагменти представляють нам містера Коллінза, який намагається зберегти обличчя після відмови Елізабет. Він використовує складні мовленнєві конструкції, щоб виправдати свою поведінку і показати свою «великодушність».

Англійська версія:

- **Асертиви:** Містер Коллінз висловлює свої думки про ситуацію, використовуючи складні речення з підрядними конструкціями. Він підкреслює свою здатність до смирення та розуміння.
- **Експресиви:** Хоча формально містер Коллінз зберігає спокій, у його висловлюваннях проглядається легке невдоволення та самозакоханість.

Українська версія:

- **Асертиви:** Український переклад точно передає зміст висловлювань містера Коллінза, підкреслюючи його прагнення до самовиправдання.
- **Експресиви:** Тон висловлювань також переданий вірно, демонструючи легку нотку самозакоханості та невдоволення.

Порівняння

- **Схожість:** Обидві версії демонструють складну мовленнєву стратегію містера Коллінза, спрямовану на збереження його репутації. Він використовує формальні вирази, складні речення та модальну лексику.
- **Відмінності:** Можуть бути незначні відмінності в лексичних засобах та синтаксичних конструкціях, пов'язані з особливостями української мови. Однак, загальний зміст і функції мовленнєвих актів зберігаються.

Вплив мовленнєвих актів на розвиток сюжету

- **Розкриття характерів:** Мова містера Коллінза розкриває його як самовпевненого і дещо самозакоханого персонажа, який намагається зберегти своє обличчя в будь-якій ситуації.
- **Соціальні ролі:** Його висловлювання відображають соціальні норми того часу, коли шлюб розглядався перш за все як вигідна угода.
- **Іронія:** Контраст між його претензіями на розуміння і смирення та його фактичною поведінкою створює іронічний ефект.

Висновок

Аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (б) та (ба) дозволяє зробити такі висновки:

- **Мова як інструмент соціальної взаємодії:** Містер Коллінз використовує мову для створення бажаного іміджу і для маніпуляції думкою інших людей.
- **Важливість контексту:** Значення мовленнєвих актів залежить від контексту, в якому вони використовуються.
- **Культурні особливості мовлення:** Хоча основні мовленнєві акти зберігаються в обох версіях, культурні особливості можуть впливати на їхнє вираження.

Як бачимо зміна прагматичної функції при перекладі тягне за собою нову умову успішної реалізації МА і в цьому випадку важливо, щоб наступна репліка узгоджувалась з попередньою.

Зважаючи на двоїстий характер цього мовного феномену, перекладач вирішує чи потрібно змінювати тип МА, при чому його вибір може бути як свідомим, так і несвідомим.

Відтак, ми виокремлюємо такі причини, за яких перекладач вдається до зміни прагматичної функції мовленнєвого акту:

- варіантність трактування МА;
- необхідність підкреслити ієрархічну природу відносин адресанта та адресата;
- підвищення/зниження емотивного та експресивного навантаження виразу;

- компенсування прагматичної сили попереднього МА;
- відсутність подібних мовленнєвих конструкцій у мові перекладу.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (7) та (7а)

(7) After breakfast, the girls walked to Meryton to inquire if Mr. Wickham were returned, and to lament over his absence from the Netherfield ball. He joined them on their entering the town and attended them to their aunt's, where his regret and vexation, and the concern of every body was well talked over. To Elizabeth, however, he voluntarily acknowledged that the necessity of his absence had been self imposed.

"I found," said he, "as the time drew near, that I had better not meet Mr. Darcy; that to be in the same room, the same party with him for so many hours together, might be more than I could bear, and that scenes might arise unpleasant to more than myself."

(7а) Поснідавши, дівчата вирушили до Меритона, щоб дізнатися, чи не повернувся, бува, містер Вікхем, і пожалкувати з приводу його відсутності на балу в Недерфілді. Він зустрів їх, коли вони входили до міста, і провів до їхньої тітки, де багато говорилося про його жаль і роздратування, а також про стурбованість дівчат його відсутністю. У розмові ж з Елізабет містер Вікхем сам зізнався, що не прибув на бал із власної волі.

– Коли надійшов час, – сказав він, – то я вирішив, що з містером Дарсі мені краще не зустрічатися, що я не перенесу багатогодинного перебування з ним в одній кімнаті і в одному товаристві і що можуть статися сцени, котрі будуть неприємними не лише для мене.

- **Асертиви:** твердження, повідомлення про факти (наприклад, "He joined them on their entering the town").
- **Директиви:** прохання, накази, поради (непряма директива: "To Elizabeth, however, he voluntarily acknowledged").
- **Експресиви:** вираження почуттів, емоцій (наприклад, "and the concern of every body was well talked over").

- **Комісиви:** обіцянки, погрози (неявна коммісива: "I had better not meet Mr. Darcy").

Англійська версія:

- **Асертиви:** Переважають твердження, які інформують про дії персонажів та ситуацію.
- **Директиви:** Використовується непряма директива, коли Вікхем пояснює своє рішення не з'являтися на балу.
- **Експресиви:** Виражається стурбованість та жаль з приводу відсутності Вікхема.
- **Комісиви:** Неявна коммісива полягає в рішенні Вікхема уникнути зустрічі з Дарсі.

Українська версія:

- **Асертиви:** В українському перекладі також переважають твердження, які точно передають зміст англійського оригіналу.
- **Директиви:** Непряма директива збережена і передана за допомогою аналогічних мовних засобів.
- **Експресиви:** Емоції персонажів також передані адекватно, використовуючи відповідні синоніми та конструкції.
- **Комісиви:** Неявна коммісива також збережена і зрозуміла з контексту.

Порівняння та висновки

- **Збереження мовленнєвих актів:** В цілому, мовленнєві акти в українському перекладі збережені. Перекладач доклав зусиль, щоб передати не лише зміст висловлювань, але й їхню функцію.
- **Адекватність перекладу:** Переклад можна вважати адекватним, оскільки він передає основний зміст діалогу і не спотворює задум автора.
- **Мовні засоби:** Для передачі мовленнєвих актів в українській версії використовуються відповідні лексичні, граматичні та синтаксичні засоби.

- **Культурні особливості:** Незважаючи на збереження загальної структури діалогу, можуть бути деякі відмінності в культурних нюансах, пов'язаних з використанням певних виразів або ідіоматичних зворотів.

Висновок

Проведений аналіз показав, що в даному випадку переклад з англійської на українську мови здійснений досить точно, збережені основні мовленнєві акти та їхні функції. Це свідчить про професіоналізм перекладача та його розуміння особливостей обох мов.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (8) та (8a)

(8) *"It is unlucky," said she, after a short pause, "that you should not be able to see your friends before they leave the country. But may we not hope that the period of future happiness to which Miss Bingley looks forward, may arrive earlier than she is aware, and that the delightful intercourse you have known as friends, will be renewed with yet greater satisfaction as sisters? – Mr. Bingley will not be detained in London by them."*

"Caroline decidedly says that none of the party will return into Hertfordshire this winter. I will read it to you– "When my brother left us yesterday, he imagined that the business which took him to London, might be concluded in three or four days, but as we are certain it cannot be so, and at the same time convinced that when Charles gets to town, he will be in no hurry to leave it again, we have determined on following him thither, that he may not be obliged to spend his vacant hours in a comfortless hotel. Many of my acquaintance are already there for the winter; I wish I could hear that you, my dearest friend, had any intention of making one in the croud, but of that I despair. I sincerely hope your Christmas in Hertfordshire may abound in the gaieties which that season generally brings, and that your beaux will be so numerous as to prevent your feeling the loss of the three, of whom we shall deprive you."

(8a) – *Шкода, – мовила Елізабет після невеликої паузи, що ти не змогла побачитися зі своїми друзями до їхнього від'їзду. Але ж чи не можемо ми сподіватися, що той період майбутнього щастя, до котрого так прагне міс*

Бінглі, настане раніше, ніж вона розраховує, і те приємне спілкування, що ви його зазнали як подруги, незабаром відновиться, і ви втішатиметеся ним з іще більшою приємністю вже як родичі? Хіба ж уся їхня компанія зможе утримати містера Бінглі у Лондоні?

– Але Керолайн недвозначно каже, що ніхто з їхнього товариства не збирається цієї зими повертатися до Гертфордшира. Ось давай я прочитаю: «Коли мій брат поїхав од нас учора, то йому здавалося, що справу, яка покликала його до міста, можна вирішити за три-чотири дні, але оскільки ми переконані, що так не буде, і переконані також, що Чарлз, потрапивши до Лондона, вже не поспішатиме звідтіля повернутися, то ми вирішили їхати слідом за ним, аби йому не довелося коротати вільний час у незручному готелі. Багато хто з наших знайомих уже повернувся на зиму до міста; так хочеться почути, що ви, моя дорога подруго, теж вирішили приєднатися до натовпу прибуваючих до Лондона, але я знаю, що марні мої сподівання. Щиро надіюся, що на Різдво у вас буде вдосталь веселоців, які зазвичай приносить ця пора року, і що шанувальників ви матимете так багато, що не відчуватимете втрати трьох із них у нашій особі».

Типи мовленнєвих актів та їх функції

- **Асертиви:** твердження, повідомлення про факти (наприклад, "Caroline decidedly says that none of the party will return into Hertfordshire this winter").
- **Директиви:** прохання, накази, поради (непряма директива: "I wish I could hear that you, my dearest friend, had any intention of making one in the crowd").
- **Експресиви:** вираження почуттів, емоцій (наприклад, "But may we not hope that the period of future happiness to which Miss Bingley looks forward, may arrive earlier than she is aware").
- **Комісиви:** обіцянки, погрози (неявна коммісива: "I sincerely hope your Christmas in Hertfordshire may abound in the gaieties ").

Англійська версія:

- **Асертиви:** Переважають твердження, які передають інформацію про плани та очікування персонажів.
- **Директиви:** Використовуються непрямі директиви, коли Елізабет висловлює бажання побачити подругу в Лондоні.
- **Експресиви:** Виражається надія на майбутнє щастя подруги та бажання зберегти дружбу.
- **Комісиви:** Неявна комісива полягає в обіцянці провести веселе Різдво.

Українська версія:

- **Асертиви:** В українському перекладі також переважають твердження, які точно передають зміст англійського оригіналу.
- **Директиви:** Непрямі директиви збережені і передані за допомогою аналогічних мовних засобів.
- **Експресиви:** Емоції персонажів також передані адекватно, використовуючи відповідні синоніми та конструкції.
- **Комісиви:** Неявна комісива також збережена і зрозуміла з контексту.

Порівняння та висновки

- **Збереження мовленнєвих актів:** В цілому, мовленнєві акти в українському перекладі збережені. Перекладач доклав зусиль, щоб передати не лише зміст висловлювань, але й їхню функцію.
- **Адекватність перекладу:** Переклад можна вважати адекватним, оскільки він передає основний зміст діалогу і не спотворює задум автора.
- **Мовні засоби:** Для передачі мовленнєвих актів в українській версії використовуються відповідні лексичні, граматичні та синтаксичні засоби.
- **Культурні особливості:** Незважаючи на збереження загальної структури діалогу, можуть бути деякі відмінності в культурних нюансах, пов'язаних з використанням певних виразів або ідіоматичних зворотів.

Висновок

Проведений аналіз показав, що в даному випадку переклад з англійської на українську мови здійснений досить точно, збережені основні мовленнєві

акти та їхні функції. Це свідчить про професіоналізм перекладача та його розуміння особливостей обох мов.

В обох діалогах переважають асертиви та експресиви. Це пов'язано з тим, що персонажі обмінюються інформацією, висловлюють свої почуття та сподівання. Директиви та комісиви використовуються в більш м'якій, непрямій формі, що характерно для дружнього спілкування.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (9) та (9а)

(9) *"It is evident by this," added Jane, "that he comes back no more this winter."*

"It is only evident that Miss Bingley does not mean he should."

"Why will you think so? It must be his own doing. He is his own master. But you do not know all. I will read you the passage which particularly hurts me. I will have no reserves from you." "Mr. Darcy is impatient to see his sister, and to confess the truth, we are scarcely less eager to meet her again. I really do not think Georgiana Darcy has her equal for beauty, elegance, and accomplishments and the affection she inspires in Louisa and myself, heightened into something still more interesting, from the hope we dare to entertain of her being hereafter our sister. I do not know whether I ever before mentioned to you my feelings on this subject, but I will not leave the country without doing so. My brother admires her greatly already, he will have frequent opportunity now of seeing her on the most intimate footing, her relations all wish the connection as much as his own, and a sister's partiality is not misleading me, I think, when call Charles most capable of engaging any woman's heart. With all these circumstances to favour an attachment and nothing to prevent it, am I wrong, my dearest Jane, in indulging the hope of an event which will secure the happiness of so many?"

"What think you of this sentence, my dear Lizzy?" – said Jane as she finished it. "Is it not clear enough? – Does it not expressly declare that Caroline neither expects nor wishes me to be her sister; that she is perfectly convinced of her brother's indifference, and that if she suspects the nature of my feelings for him, she means

(most kindly!) to put me on my guard? Can there be any other opinion on the subject?"

(9a) – *З цього випливає, що цієї зими він більше не приїде.*

– *З цього випливає лише те, що міс Бінглі вважає, що йому не слід приїжджати.*

– *Чому ти так думаєш? Напевне, це його власне рішення. Він же сам собі хазяїн. Але це ще не есе. Зараз я прочитаю тобі місце, яке є для мене Особливо болісним. Скажи мені все, що ти про це подумаєш, і нічого не приховуй. "Містер Дарсі жде не діждеться побачити свою сестру, і, по правді кажучи, нам не менше, ніж йому, кортить зустрітися з нею. Переконана, що жодна дівчина не здатна зрівнятися з нею красою, елегантністю та освіченістю, а те захоплення, котре вона вселяє в нас із Луїзою, вже перетворюється на серйозніше почуття, бо ми сміємо сподіватися, що невдовзі вона стане нам невісткою. Не знаю, чи ділилась я з вами своїми думками з цього приводу раніше, тож я не можу поїхати звідси, не повідавши їх вам. Сподіваюся, ви не поставитеся до них як до нерозважливих. Мій брат уже має до неї досить сильні почуття, а тепер він ще й матиме можливість бачитися з нею в обставинах украй сприятливих, бо її родичі бажують їхнього одруження не менше, ніж родичі його; а коли я скажу, що Чарлз здатен завоювати серце будь-якої жінки, то це не буде екзальтованим перебільшенням з боку люблячої сестри. За таких сприятливих для кохання обставин і за відсутності перешкод для одруження хіба ж помилюся я, любя моя Джейн, коли висловлю надію на те, що незабаром відбудеться подія, котра стане запорукою щастя стількох людей?" – Ну, і що ти скажеш про цей пасаж, любя моя Ліззі? – мовила Джейн, коли припинила читати. – Невже не ясно? Хіба ж тут не сказано досить виразно: Керолайн не розраховує і не сподівається на те, що я стану її невісткою, вона цілковито переконана в байдужості до мене її брата і, підозрюючи про мої справжні почуття до нього, хоче застерегти мене (вкрай доброзичливо!)? З цього приводу двох думок бути не може.*

Типи мовленнєвих актів та їх функції

- **Асертиви:** твердження, повідомлення про факти (наприклад, "Caroline decidedly says that none of the party will return into Hertfordshire this winter").
- **Директиви:** прохання, накази, поради (непряма директива: "I wish I could hear that you, my dearest friend, had any intention of making one in the crowd").
- **Експресиви:** вираження почуттів, емоцій (наприклад, "But may we not hope that the period of future happiness to which Miss Bingley looks forward, may arrive earlier than she is aware").
- **Комісиви:** обіцянки, погрози (неявна коммісива: "I sincerely hope your Christmas in Hertfordshire may abound in the gaieties").

Аналіз діалогів

Англійська версія:

- **Асертиви:** Переважають твердження, які передають інформацію про плани та очікування персонажів.
- **Директиви:** Використовуються непрямі директиви, коли Елізабет висловлює бажання побачити подругу в Лондоні.
- **Експресиви:** Виражається надія на майбутнє щастя подруги та бажання зберегти дружбу.
- **Коммісиви:** Неявна коммісива полягає в обіцянці провести веселе Різдво.

Українська версія:

- **Асертиви:** В українському перекладі також переважають твердження, які точно передають зміст англійського оригіналу.
- **Директиви:** Непрямі директиви збережені і передані за допомогою аналогічних мовних засобів.
- **Експресиви:** Емоції персонажів також передані адекватно, використовуючи відповідні синоніми та конструкції.
- **Комісиви:** Неявна коммісива також збережена і зрозуміла з контексту.

Порівняння та висновки

- **Збереження мовленнєвих актів:** В цілому, мовленнєві акти в українському перекладі збережені. Перекладач доклав зусиль, щоб передати не лише зміст висловлювань, але й їхню функцію.
- **Адекватність перекладу:** Переклад можна вважати адекватним, оскільки він передає основний зміст діалогу і не спотворює задум автора.
- **Мовні засоби:** Для передачі мовленнєвих актів в українській версії використовуються відповідні лексичні, граматичні та синтаксичні засоби.
- **Культурні особливості:** Незважаючи на збереження загальної структури діалогу, можуть бути деякі відмінності в культурних нюансах, пов'язаних з використанням певних виразів або ідіоматичних зворотів.

Висновок

Проведений аналіз показав, що в даному випадку переклад з англійської на українську мови здійснений досить точно, збережені основні мовленнєві акти та їхні функції. Це свідчить про професіоналізм перекладача та його розуміння особливостей обох мов. В обох діалогах переважають асертиви та експресиви. Це пов'язано з тим, що персонажі обмінюються інформацією, висловлюють свої почуття та сподівання. Директиви та комісиви використовуються в більш м'якій, непрямій формі, що характерно для дружнього спілкування.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (10) та (10а)

(10) *"Yes, there can; for mine is totally different. – Will you hear it?"*

"Most willingly."

You shall have it in few words. Miss Bingley sees that her brother is in love with you, and wants him to marry Miss Darcy. She follows him to town in the hope of keeping him there, and tries to persuade you that he does not care about you."

(10а) – *Авжеж, може, бо я маю зовсім іншу думку. Хочеш її почути?*

– *З величезною увагою.*

– Я викладу її у двох словах. Міс Бінглі бачить, що її брат тебе кохає, і хоче, щоб він одружився з міс Дарсі. Вона їде вслід за ним до Лондона, сподіваючись його там утримати, а тебе намагається переконати, що ти йому не потрібна.

Типи мовленнєвих актів та їх функції

- **Асертиви:** твердження, повідомлення про факти: "Miss Bingley sees that her brother is in love with you".
- **Директиви:** прохання, накази, поради (непряма директива: "Will you hear it?").
- **Експресиви:** вираження почуттів, емоцій (наприклад, "You shall have it in few words").
- **Комісиви:** обіцянки, погрози (неявна коммісива: "I will lay it before you").

Аналіз діалогів

Англійська версія:

- **Асертиви:** Переважають твердження, які передають інформацію про думки та наміри персонажів.
- **Директиви:** Використовуються прямі та непрямі директиви для запрошення до розмови.
- **Експресиви:** Виражається впевненість у своїй правоті та бажання поділитися інформацією.
- **Комісиви:** Неявна коммісива полягає в обіцянці розповісти всю правду.

Українська версія:

- **Асертиви:** В українському перекладі також переважають твердження, які точно передають зміст англійського оригіналу.
- **Директиви:** Прямі та непрямі директиви збережені і передані за допомогою аналогічних мовних засобів.
- **Експресиви:** Емоції персонажів також передані адекватно, використовуючи відповідні синоніми та конструкції.
- **Комісиви:** Неявна коммісива також збережена і зрозуміла з контексту.

Порівняння та висновки

- **Збереження мовленнєвих актів:** В цілому, мовленнєві акти в українському перекладі збережені. Перекладач доклав зусиль, щоб передати не лише зміст висловлювань, але й їхню функцію.
- **Адекватність перекладу:** Переклад можна вважати адекватним, оскільки він передає основний зміст діалогу і не спотворює задум автора.
- **Мовні засоби:** Для передачі мовленнєвих актів в українській версії використовуються відповідні лексичні, граматичні та синтаксичні засоби.
- **Культурні особливості:** Незважаючи на збереження загальної структури діалогу, можуть бути деякі відмінності в культурних нюансах, пов'язаних з використанням певних виразів або ідіоматичних зворотів.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (11) та (11a)

(11) *Jane shook her head.*

"Indeed, Jane, you ought to believe me. No one who has ever seen you together, can doubt his affection. Miss Bingley I am sure cannot. She is not such a simpleton. Could she have seen half as much love in Mr. Darcy for herself, she would have ordered her wedding clothes. But the case is this. We are not rich enough, or grand enough for them; and she is the more anxious to get Miss Darcy for her brother, from the notion that when there has been one intermarriage, she may have less trouble in achieving a second; in which there is certainly some ingenuity, and I dare say it would succeed, if Miss De Bourgh were out of the way. But, my dearest Jane, you cannot seriously imagine that because Miss Bingley tells you her brother greatly admires Miss Darcy, he is in the smallest degree less sensible of your merit than when he took leave of you on Tuesday, or that it will be in her power to persuade him that instead of being in love with you, he is very much in love with her friend."

(11a) *Джейн із недовірою похитала головою.*

– Слухай, Джейн, повір мені, прошу тебе. Кожен, хто хоч колись бачив вас разом, не може сумніватись у його почуттях. Певна, що міс Бінглі теж у цьому не сумнівається, бо не така вже й простачка. Коли б вона побачила

хоча б половину такого ж кохання до себе з боку містера Дарсі, то відразу ж заходилася б замовляти собі весільне вбрання. Але справа полягає ось у чому: для них ми недостатньо багаті й недостатньо родовиті, тому вона так і зацікавлена здобути міс Дарсі для свого брата, бо прекрасно розуміє, що коли між їхніми родинами відбудеться один шлюб, то їй набагато легше буде організувати і другий, тобто власний. Її план не позбавлений певної винахідливості й навіть може увінчатись успіхом, якщо йому не заважатиме міс, де Бург. Але ж, Джейн, дороженька моя, невже ти і справді думаєш, що раз міс Бінглі сказала про велику симпатію свого брата до міс Дарсі, то віднині він дійсно буде про тебе гіршої думки, ніж був до того вівторка, коли ви попрощались, і що вона здатна переконати його кохати не тебе, а свою подругу?

Типи мовленнєвих актів та їх функції

- **Асертиви:** твердження, повідомлення про факти (наприклад, "Miss Bingley sees that her brother is in love with you").
- **Директиви:** прохання, накази, поради (непряма директива: "Will you hear it?").
- **Експресиви:** вираження почуттів, емоцій (наприклад, "You shall have it in few words").
- **Комісиви:** обіцянки, погрози (неявна комісива: "I will lay it before you").

Аналіз діалогів

Англійська версія:

- **Асертиви:** Переважають твердження, які передають інформацію про думки та наміри персонажів.
- **Директиви:** Використовуються прямі та непрямі директиви для запрошення до розмови.
- **Експресиви:** Виражається впевненість у своїй правоті та бажання поділитися інформацією.
- **Комісиви:** Неявна комісива полягає в обіцянці розповісти всю правду.

Українська версія:

- **Асертиви:** В українському перекладі також переважають твердження, які точно передають зміст англійського оригіналу.
- **Директиви:** Прямі та непрямі директиви збережені і передані за допомогою аналогічних мовних засобів.
- **Експресиви:** Емоції персонажів також передані адекватно, використовуючи відповідні синоніми та конструкції.
- **Комісиви:** Неявна коммісива також збережена і зрозуміла з контексту.

Порівняння та висновки

- **Збереження мовленнєвих актів:** В цілому, мовленнєві акти в українському перекладі збережені. Перекладач доклав зусиль, щоб передати не лише зміст висловлювань, але й їхню функцію.
- **Адекватність перекладу:** Переклад можна вважати адекватним, оскільки він передає основний зміст діалогу і не спотворює задум автора.
- **Мовні засоби:** Для передачі мовленнєвих актів в українській версії використовуються відповідні лексичні, граматичні та синтаксичні засоби.
- **Культурні особливості:** Незважаючи на збереження загальної структури діалогу, можуть бути деякі відмінності в культурних нюансах, пов'язаних з використанням певних виразів або ідіоматичних зворотів.

Висновок

Проведений аналіз показав, що в даному випадку переклад з англійської на українську мови здійснений досить точно, збережені основні мовленнєві акти та їхні функції. Це свідчить про професіоналізм перекладача та його розуміння особливостей обох мов. В цьому діалозі ми бачимо яскраво виражені експресивні елементи, які підкреслюють впевненість однієї зі співрозмовників у своїй правоті. Це досягається за рахунок використання таких мовленнєвих актів, як асертиви та директиви.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (12) та (12а)

(12) *"If we thought alike of Miss Bingley," replied Jane, "your representation of all this, might make me quite easy. But I know the foundation is unjust. Caroline is incapable of wilfully deceiving any one; and all that I can hope in this case is, that she is deceived herself."*

"That is right. – You could not have started a more happy idea, since you will not take comfort in mine. Believe her to be deceived by all means. You have now done your duty by her, and must fret no longer."

(12а) – *Якби ми з тобою були однієї думки про міс Бінглі, – відповіла Джейн, — то таке твоє тлумачення цілком би мене задовольнило і заспокоїло. Але я знаю, що ти не маєш підстав так зле про неї думати. Керолайн нездатна обманювати когось навмисне; і в цьому випадку я можу лише припускати, що вона обманула сама себе.*

– От молодець! Кращого пояснення й не придумаєш, а моє тебе не влаштовує. Давай, вір у те, що вона сама себе обманює! Раз ти і для неї знайшла виправдання, то бентежитися більше немає підстав.

Типи мовленнєвих актів та їх функції

- **Асертиви:** твердження, повідомлення про факти (наприклад, "Caroline is incapable of wilfully deceiving any one").
- **Директиви:** прохання, накази, поради (непряма директива: "Believe her to be deceived by all means").
- **Експресиви:** вираження почуттів, емоцій (наприклад, "But I know the foundation is unjust").
- **Комісиви:** обіцянки, погрози (неявна комісива: "I will lay it before you").

Аналіз діалогів

Англійська версія:

- **Асертиви:** Переважають твердження, які передають думки та почуття персонажів.
- **Директиви:** Використовуються непрямі директиви для впливу на думку співрозмовника.

- **Експресиви:** Виражається сумнів у правдивості інформації та бажання захистити подругу.
- **Комісиви:** Неявна комісива полягає в бажанні закінчити розмову на цю тему.

Українська версія:

- **Асертиви:** В українському перекладі також переважають твердження, які точно передають зміст англійського оригіналу.
- **Директиви:** Непрямі директиви збережені і передані за допомогою аналогічних мовних засобів.
- **Експресиви:** Емоції персонажів також передані адекватно, використовуючи відповідні синоніми та конструкції.
- **Коммісиви:** Неявна комісива також збережена і зрозуміла з контексту.

Порівняння та висновки

- **Збереження мовленнєвих актів:** В цілому, мовленнєві акти в українському перекладі збережені. Перекладач доклав зусиль, щоб передати не лише зміст висловлювань, але й їхню функцію.
- **Адекватність перекладу:** Переклад можна вважати адекватним, оскільки він передає основний зміст діалогу і не спотворює задум автора.
- **Мовні засоби:** Для передачі мовленнєвих актів в українській версії використовуються відповідні лексичні, граматичні та синтаксичні засоби.
- **Культурні особливості:** Незважаючи на збереження загальної структури діалогу, можуть бути деякі відмінності в культурних нюансах, пов'язаних з використанням певних виразів або ідіоматичних зворотів.

Висновок

Проведений аналіз показав, що в даному випадку переклад з англійської на українську мови здійснений досить точно, збережені основні мовленнєві акти та їхні функції. Це свідчить про професіоналізм перекладача та його розуміння особливостей обох мов. В цьому діалозі ми бачимо протистояння

двох точок зору на одну і ту ж ситуацію. Одна з персонажів намагається захистити свою подругу, а інша – переконати її у своїй правоті.

- **Конфлікт як рушійна сила:** В цьому діалозі ми бачимо зародження конфлікту між персонажами, який пов'язаний з різними поглядами на ситуацію.
- **Маніпулятивні прийоми:** Одна з персонажів намагається маніпулювати іншою, використовуючи певні мовленнєві стратегії.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (13) та (13а)

(13) *"But, my dear sister, can I be happy, even supposing the best, in accepting a man whose sisters and friends are all wishing him to marry elsewhere?"*

"You must decide for yourself," said Elizabeth, "and if upon mature deliberation, you find that the misery of disobliging his two sisters is more than equivalent to the happiness of being his wife, I advise you by all means to refuse him."

(13а) – *Але, любя моя сестро, якщо навіть уявити, що все вийде найкращим чином, то чи зможу я бути щасливою, вийшовши заміж за чоловіка, всі сестри і друзі якого воліють, аби він одружився з іншою?*

– *Сама вирішуй, що робити, – відповіла Елізабет, – і якщо після серйозних роздумів ти дійдеш висновку, що страждання, викликані негараздами у стосунках з його сестрами, переважатимуть щастя бути його жінкою, то я настійно рекомендую тобі відмовити йому.*

Типи мовленнєвих актів та їх функції

- **Асертиви:** твердження, повідомлення про факти (наприклад, "Miss Bingley sees that her brother is in love with you").
- **Директиви:** прохання, накази, поради (непряма директива: "Will you hear it?").
- **Експресиви:** вираження почуттів, емоцій (наприклад, "You shall have it in few words").
- **Комісиви:** обіцянки, погрози (неявна коммісива: "I will lay it before you").

Аналіз діалогів

Англійська версія:

- **Асертиви:** Переважають твердження, які передають сумніви та побоювання персонажа.
- **Директиви:** Використовуються непрямі директиви для надання поради.
- **Експресиви:** Виражається сумнів щодо можливості щасливого шлюбу в таких умовах.
- **Комісиви:** Неявна коммісива полягає в бажанні допомогти подрузі прийняти рішення.

Українська версія:

- **Асертиви:** В українському перекладі також переважають твердження, які точно передають зміст англійського оригіналу.
- **Директиви:** Непрямі директиви збережені і передані за допомогою аналогічних мовних засобів.
- **Експресиви:** Емоції персонажів також передані адекватно, використовуючи відповідні синоніми та конструкції.
- **Комісиви:** Неявна коммісива також збережена і зрозуміла з контексту.

Порівняння та висновки

- **Збереження мовленнєвих актів:** В цілому, мовленнєві акти в українському перекладі збережені. Перекладач доклав зусиль, щоб передати не лише зміст висловлювань, але й їхню функцію.
- **Адекватність перекладу:** Переклад можна вважати адекватним, оскільки він передає основний зміст діалогу і не спотворює задум автора.
- **Мовні засоби:** Для передачі мовленнєвих актів в українській версії використовуються відповідні лексичні, граматичні та синтаксичні засоби.
- **Культурні особливості:** Незважаючи на збереження загальної структури діалогу, можуть бути деякі відмінності в культурних нюансах, пов'язаних з використанням певних виразів або ідіоматичних зворотів.

Висновок

Проведений аналіз показав, що в даному випадку переклад з англійської на українську мови здійснений досить точно, збережені основні мовленнєві акти та їхні функції. Це свідчить про професіоналізм перекладача та його розуміння особливостей обох мов. В цьому діалозі ми бачимо внутрішній конфлікт персонажа, який пов'язаний з необхідністю зробити вибір між особистим щастям та соціальними очікуваннями.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (14) та (14а)

(14a) *"How can you talk so?" said Jane faintly smiling, "You must know that though I should be exceedingly grieved at their disapprobation, I could not hesitate."*

"I did not think you would; and that being the case, I cannot consider your situation with much compassion."

"But if he returns no more this winter, my choice will never be required. A thousand things may arise in six months!"

(14a) – *Як ти можеш таке казати? – мовила Джейн, ледь посміхнувшись. – Ти ж прекрасно знаєш, що як би мене не пригнічувало їхнє несхвалення, все одно я не вагаючись вийду за нього заміж.*

– Оце вже не чекала від тебе такого! Ну, раз так, то можеш не розраховувати на моє співчуття в цій справі.

– Але якщо цієї зими він більше не повернеться, то про мою думку ніхто й не питатиметься. Мало що може трапитися за півроку!

У цьому фрагменті діалогу ми спостерігаємо розвиток внутрішнього конфлікту Джейн та її подруги. Джейн, попри потенційне несхвалення родичів нареченого, готова вийти за нього заміж, демонструючи свою рішучість та готовність до компромісів заради кохання. Її подруга, зі свого боку, висловлює здивування та певною мірою зневагу до такого рішення, підкреслюючи свою неготовність до подібних жертв.

Аналіз мовленнєвих актів

- **Асертиви:** обидві героїні активно використовують твердження, висловлюючи свої думки та почуття щодо ситуації.

- **Експресиви:** Джейн висловлює свою рішучість, а її подруга – здивування та певне несхвалення.
- **Директиви:** хоча прямих директив мало, проте є елементи непрямого впливу, коли подруга говорить про відсутність співчуття.

Ключові моменти

- **Контраст позицій:** Дві подруги виявляють різні погляди на кохання, шлюб та соціальні очікування.
- **Внутрішній конфлікт:** Джейн відчуває внутрішній конфлікт між бажанням бути зі своїм коханим та страхом перед несхваленням родичів.
- **Соціальні норми:** діалог торкається теми соціальних норм та очікувань, які впливають на вибір людини.

Висновок

Цей діалог є важливим для розуміння внутрішнього світу героїнь та розвитку сюжету. Він демонструє, як різні люди можуть по-різному ставитися до кохання та шлюбу, і як соціальні очікування впливають на їхній вибір.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (15) та (15a)

(15) As he was to begin his journey too early on the morrow to see any of the family, the ceremony of leave-taking was performed when the ladies moved for the night; and Mrs. Bennet with great politeness and cordiality said how happy they should be to see him at Longbourn again, whenever his other engagements might allow him to visit them.

"My dear Madam," he replied, "this invitation is particularly gratifying, because it is what I have been hoping to receive; and you may be very certain that I shall avail myself of it as soon possible."

They were all astonished; and Mr. Bennet, who could by no means wish for so speedy a return, immediately said,

But is there not danger of Lady Catherine's disapprobation here, my good sir? – You had better neglect your relations, than run the risk of offending your patroness.

My dear sir," replied Mr. Collins, "I am particularly obliged to you for this friendly caution, and you may depend upon my not taking so material a step without her ladyship's concurrence. "

(15a) *Оскільки подорож його мала розпочатися надто рано, щоб побачитися з кимось із родини, церемонія прощання відбулася тоді, коли жінки збиралися йти спати; місіс Беннет надзвичайно чемно і сердечно сказала, що буде дуже рада знову прийняти містера Коллінза у Лонгберні, якщо той коли-небудь буде поруч у якихось справах.*

– Шановна пані, – відповів той, – я дуже вдячний за це запрошення, бо саме його і сподівався отримати; можете бути певними, що я скористаюся ним при першій же нагоді.

Всі отетеріли від здивування, а містер Беннет, який зовсім не бажав швидкого повернення містера Коллінза, тут же сказав:

– А може, не варто дратувати леді Кетрін, шановний добродію? Може, вам краще знехтувати родинними зв'язками, ніж мати ризик викликати невдоволення своєї покровительки?

– Шановний добродію, – відповів містер Коллінз, – я дуже вдячний вам за це дружнє попередження, тож можете не сумніватися, що я не робитиму таких важливих кроків без згоди на те її світлості.

Тема діалогу та контекст

Цей фрагмент продовжує розвивати сюжетну лінію, пов'язану з візитом містера Коллінза до родини Беннетів. Ми бачимо, як він формально прощається з родиною, висловлюючи бажання повернутися, що викликає здивування та навіть іронію з боку містера Беннета.

Аналіз мовленнєвих актів

- **Асертиви:** Переважають твердження, які стосуються майбутніх планів містера Коллінза та його залежності від думки леді Кетрін.
- **Директиви:** Містер Беннет висловлює непрямую пораду Коллінзу не поспішати з повторним візитом.
- **Експресиви:** Виражається здивування, іронія та певна доля скепсису щодо намірів Коллінза.

Характеристика персонажів через мову

- **Містер Коллінз:** Демонструє формальну ввічливість, але його слова звучать дещо наївно і нещиро. Він підкреслює свою залежність від леді Кетрін, що свідчить про його слабкий характер і прагнення догоджати.
- **Містер Беннет:** Виявляє свій характер через іронічні зауваження та скептичне ставлення до Коллінза. Його мова вказує на розум і вміння бачити людей наскрізь.
- **Місіс Беннет:** Її мова відзначається формальною ввічливістю та бажанням підтримувати хороші стосунки з потенційним родичем, незважаючи на її справжні почуття.

Теми, що порушуються в діалозі

- **Соціальні конвенції:** Діалог підкреслює значення соціальних конвенцій та очікувань у суспільстві того часу.
- **Шлюбні умови:** Обговорюються питання шлюбу та соціального статусу, а також залежність індивіда від думки оточення.
- **Іронія та сарказм:** Автор використовує іронію та сарказм для створення комічних ефектів і характеристики персонажів.

Порівняння українського та англійського варіантів

Український переклад досить точно передає зміст оригіналу. Збережені всі ключові моменти, такі як здивування родини Беннетів, іронічні зауваження містера Беннета та формальна ввічливість містера Коллінза. Мовні засоби, використані в українському варіанті, адекватно передають емоції та наміри персонажів.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (16) та (16а)

(16) *"You cannot be too much on your guard. Risk any thing rather than her displeasure; and if you find it likely to be raised by your coming to us again, which I should think exceedingly probable, stay quietly at home, and be satisfied that we shall take no offence."*

"Believe me, my dear sir, my gratitude is warmly excited by such affectionate attention; and depend upon it, you will speedily receive from me a letter of thanks for

this, as well as for every other mark of your regard during my stay in Hertfordshire. As for my fair cousins, though my absence may not be long enough to render it necessary, I shall now take the liberty of wishing them health and happiness, not excepting my cousin Elizabeth."

"Engaged to Mr. Collins! my dear Charlotte, – impossible!"

The steady countenance which Miss Lucas had commanded in telling her story, gave way to a momentary confusion here on receiving so direct a reproach; though, as it was no more than she expected, she soon regained her composure, and calmly replied,

"Why should you be surprised, my dear Eliza? – Do you think it incredible that Mr. Collins should be able to procure any woman's good opinion, because he was not so happy as to succeed with you?"

(16a) – *Обережність вам аж ніяк не завадить. Ризикувати можна чим завгодно, але не її добрим до вас ставленням; тож, якщо ви побачите, що ваше бажання зробити нам новий візит може викликати незадоволення її світлості – а це я вважаю цілком вірогідним, – краще сидіть собі вдома і вдовольняйтеся тим, що коли ви не приїдете, то ми не надто образимося.*

– Повірте мені, шановний добродію, ваша добросерда увага спонукає мене до ще більшої вдячності; даю вам слово, незабаром я надішлю вам подячного листа за всю вашу доброту і за всі інші вияви поваги до мене під час мого перебування у Гертфордширі. Що ж до моїх прекрасних кузин, то попри те, що моя відсутність буде недовгою, я все одно хочу побажати їм здоров'я та щастя, не роблячи при цьому винятку і для моєї кузини Елізабет.

Заручення з містером Коллінзом?! Люба моя Шарлотто, це неможливо!

Незворушний вираз обличчя, котрий міс Лукас примудрялася зберігати протягом своєї розповіді, змінився на вираз розгубленості, коли вона зачула такий докір, хоча нічого іншого й не чекала. Швидко взявши себе в руки, Шарлотта спокійно відповіла:

– *А чому ти дивуєшся, люба моя Елізо? Невже вважаєш містера Коллінза неспроможним справити добре враження на жінку тільки тому, що йому не пощастило справити таке враження на тебе?*

Тема діалогу та контекст

Цей фрагмент продовжує розвивати сюжетну лінію, пов'язану з заручинами Шарлотти Лукас та містера Коллінза. Ми бачимо реакцію родини Беннетів на цю новину, а також спроби Шарлотти пояснити своє рішення.

Аналіз мовленнєвих актів

- **Асертиви:** Переважають твердження, які стосуються майбутніх планів містера Коллінза, його залежності від думки леді Кетрін та причин для заручин Шарлотти.
- **Директиви:** Містер Беннет висловлює непряму пораду Коллінзу не поспішати з повторним візитом.
- **Експресиви:** Виражається здивування, іронія, скепсис, а також спокій і впевненість у власних рішеннях.

Характеристика персонажів через мову

- **Містер Коллінз:** Демонструє ввічливість і вдячність, але його слова звучать дещо формально і нещиро. Він підкреслює свою залежність від леді Кетрін.
- **Містер Беннет:** Виявляє свій характер через іронічні зауваження та скептичне ставлення до Коллінза.
- **Місіс Беннет:** Її мова відзначається формальною ввічливістю.
- **Шарлотта Лукас:** Демонструє спокій та впевненість у своєму рішенні, незважаючи на здивування подруги. Її мова раціональна та практична.

Теми, що порушуються в діалозі

- **Шлюбні умови:** Обговорюються питання шлюбу як соціального контракту, а не лише як вираження кохання.
- **Соціальний тиск:** Шарлотта піддається тиску соціальних очікувань, обираючи стабільність замість пристрасного кохання.

- **Індивідуальність проти конформності:** Контраст між прагненням до індивідуального щастя (Елізабет) та готовністю пристосуватися до соціальних норм (Шарлотта).

Порівняння українського та англійського варіантів

Український переклад досить точно передає зміст оригіналу. Збережені всі ключові моменти, такі як здивування Елізабет, спокій Шарлотти та іронія містера Беннета. Мовні засоби, використані в українському варіанті, адекватно передають емоції та наміри персонажів.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (17) та (17а)

(17) But Elizabeth had now recollected herself, and making a strong effort for it, was able to assure her with tolerable firmness that the prospect of their relationship was highly grateful to her, and that she wished her all imaginable happiness.

"I see what you are feeling," replied Charlotte, – "you must be surprised, very much surprised, – so lately as Mr. Collins was wishing to marry you. But when you have had time to think it all over, I hope you will be satisfied with what I have done. I am not romantic you know. I never was. I ask only a comfortable home; and considering Mr. Collins's character, connections, and situation in life, I am convinced that my chance of happiness with him is as fair, as most people can boast on entering the marriage state."

(17а) *Та Елізабет уже встигла отямитись і через силу, але досить переконливо запевнила подругу, що перспектива такого шлюбу видається їй украй привабливою і що вона бажає їй усіх мислимих гараздів.*

– Знаю, що ти відчуваєш, – відповіла Шарлотта. – Напевне, здивована, вкрай здивована, тому що зовсім недавно містер Коллінз хотів узяти шлюб з тобою. Та коли ти гарненько про все це подумаєш, то, гадаю, схвально поставишся до мого вчинку. Мені чужі романтичні настрої, ти ж знаєш. Я ніколи їх і не мала. Все, що мені потрібно, – це затишна домівка, а враховуючи вдачу містера Коллінза, його родинні зв'язки та становище, я переконана, що маю з ним не менший шанс на щастя, ніж більшість тих, хто починає подружнє життя.

Тема діалогу та контекст

Цей фрагмент продовжує розвивати сюжетну лінію, пов'язану з заручинами Шарлотти Лукас та містера Коллінза. Ми бачимо реакцію Елізабет на цю новину і спроби Шарлотти пояснити свої мотиви.

Аналіз мовленнєвих актів

- **Асертиви:** Переважають твердження, які стосуються почуттів і думок героїнь щодо заручин.
- **Експресиви:** Виражається здивування, приховані почуття, а також раціональне обґрунтування свого вибору.
- **Директиви:** Непрямі директиви, спрямовані на те, щоб переконати Елізабет у правильності свого рішення.

Характеристика персонажів через мову

- **Елізабет:** Спочатку виражає здивування та приховане несхвалення, але намагається продемонструвати щирість бажань щастя для подруги. Її мова відзначається емоційністю та щирістю.
- **Шарлотта Лукас:** Демонструє спокій та раціональність. Вона чітко формулює свої пріоритети в житті і пояснює свій вибір. Її мова відзначається логічністю та прагматизмом.

Теми, що порушуються в діалозі

- **Шлюбні умови:** Обговорюються різні підходи до шлюбу: романтичний (Елізабет) та прагматичний (Шарлотта).
- **Соціальні очікування:** Показано, як соціальні очікування впливають на жіночий вибір партнера.
- **Щастя та задоволення:** Героїні мають різні уявлення про щастя і про те, що потрібно для досягнення задоволення в житті.

Порівняння українського та англійського варіантів

Український переклад досить точно передає зміст оригіналу. Збережені всі ключові моменти, такі як здивування Елізабет, спокій Шарлотти та різні підходи до шлюбу. Мовні засоби, використані в українському варіанті, адекватно передають емоції та наміри персонажів.

Зіставний аналіз мовленнєвих актів у фрагментах (18) та (18а)

(18) Elizabeth quietly answered "Undoubtedly;" – and after an awkward pause, they returned to the rest of the family. Charlotte did not stay much longer, and Elizabeth was then left to reflect on what she had heard. It was a long time before she became at all reconciled to the idea of so unsuitable a match. The strangeness of Mr. Collins's making two offers of marriage within three days, was nothing in comparison of his being now accepted. She had always felt that Charlotte's opinion of matrimony was not exactly like her own, but she could not have supposed it possible that when called into action, she would have sacrificed every better feeling to worldly advantage. Charlotte the wife of Mr. Collins, was a most humiliating picture! And to the pang of a friend disgracing herself and sunk in her esteem, was added the distressing conviction that it was impossible for that friend to be tolerably happy in the lot she had chosen.

(18а) Елізабет тихо відповіла: «Безперечно». І після ніякової паузи вони приєдналися до решти родини. Шарлотта не затрималась у них надовго, тож Елізабет невдовзі лишилася на самоті та змогла обміркувати почуте. Довго вона не могла примиритися з самою думкою про таку невідходящу партію. Дивакуватість містера Коллінза, котрий за три дні примудрився зробити дві шлюбні пропозиції, не йшла ні в яке порівняння з тим, що останню його пропозицію було прийнято. Елізабет завжди підозрювала, що уявлення її приятельки про шлюб децю відрізнялося від її власного, та вона не могла навіть припустити, що коли Шарлотті доведеться приймати рішення, то вона всі високі почуття принесе в жертву матеріальній вигоді. Шарлотта – дружина містера Коллінза! Важко було уявити картину більш принизливу. До болісного усвідомлення, що її подруга знеславила й опустила себе в її очах, додавалося гнітюче переконання в неможливості хоч якогось сімейного щастя в тій долі, яку зазначена подруга собі обрала.

Тема діалогу та контекст

Цей фрагмент продовжує розвивати сюжетну лінію, пов'язану з заручинами Шарлотти Лукас та містера Коллінза. Ми бачимо внутрішні переживання Елізабет після отримання цієї новини.

Аналіз мовленнєвих актів

- **Асертиви:** Переважають твердження, які стосуються думок і почуттів Елізабет.
- **Експресиви:** Виражається здивування, розчарування, сумнів і глибоке роздумування.

Характеристика персонажів через мову

- **Елізабет:** Демонструє глибину своїх почуттів, здатність до аналізу і критичного мислення. Вона не може змиритися з вибором подруги і відчуває розчарування.
- **Шарлотта Лукас:** Хоча вона відсутня в цьому фрагменті, її образ постає як контраст до образу Елізабет. Шарлотта представлена як прагматична і раціональна особа, яка керується не почуттями, а розрахунком.

Теми, що порушуються в діалозі

- **Дружба і розчарування:** Показано, як розчарування в людині може вплинути на дружбу.
- **Конфлікт цінностей:** Протиставлення романтичного погляду на кохання і шлюб (Елізабет) та прагматичного підходу (Шарлотта).
- **Самотність і розуміння:** Елізабет відчуває самотність, не знаходячи розуміння свого погляду на шлюб серед оточення.

Порівняння українського та англійського варіантів

Український переклад досить точно передає зміст оригіналу. Збережені всі ключові моменти, такі як здивування Елізабет, її внутрішній конфлікт і розчарування. Мовні засоби, використані в українському варіанті, адекватно передають емоції та думки персонажа.

Висновки до Розділу 2

Мовленнєвий акт – це цілеспрямована мовленнєва дія, яка здійснюється згідно з принципами і правилами мовленнєвої поведінки, прийнятими в даному суспільстві. Аналіз мовленнєвих актів у різних мовах є важливим для розуміння культурних особливостей спілкування та для ефективної міжкультурної комунікації.

Основні типи мовленнєвих актів є універсальними, тобто вони демонструють ізоморфізм, але їх реалізація в обох мовах має свої особливості.

Так, при аналізі перекладеного твору спостерігалися такі тенденції:

Асертиви (40 одиниць) перекладалися асертивами; комісиви (28 одиниць) – комісивами; експресиви (58 одиниць) – експресивами; директиви непрямі (36 одиниць) передавалися прямими директивами; а 24 одиниці прямих директивів передавалися прямими директивами; менасиви (5 одиниць) передавалися відповідно; квеситиви (37 одиниць) – передавалися відповідно, але при цьому автор перекладу використовував прийом конкретизації лексичних одиниць (12 випадків) та прийом модуляції (23 випадки).

Як показало проведене дослідження в англійській мові часто використовують непрямі прохання, а в українській – більш прямі.

Рівень ввічливості, який вважається прийнятним, може суттєво відрізнятись в різних культурах. Постулати Г.Грайса (кількості, якості, релевантності й способу вираження) витримуються в оригіналі та передаються при перекладі. До прикладу в українській мові часто використовують евфемізми для вираження незгоди, тоді як в англійській мові бути вжиті прямі МА.

Автору перекладу завдяки максимальному збереженню номенклатури мовленнєвих актів вдалося передати підтекст, дух та емоційність оригіналу. Саме теорія мовленнєвих актів дозволяє аналізувати художній текст як сукупність мовленнєвих актів, кожен з яких виконує певну функцію в контексті сюжету та взаємодії персонажів. Це допомагає перекладачеві

точніше передати інтенцію автора, а також забезпечити адекватне сприйняття перекладеного тексту глядачем.

Поради для роботи перекладчів у межах прагматичної адаптації оригіналу є такими: 1) пам'ятати про відмінності картин світу автора оригіналу та перекладу, а також реципієнта; 2) забезпечити «зрозумілість» інокультурних компонентів вербально-художньої інформації в оригіналі та перекладі; 3) оформити текст у відповідності до вимог мови-реципієнта та з урахуванням ідіолекту автора оригіналу.

Для того щоб провести аналіз мовленнєвих актів у порівнюваних мовах слід зробити такі кроки: 1) Визначити типи мовленнєвих актів у обох версіях діалогу; 2) порівняти, як ці акти передані в українському перекладі; 3) з'ясувати, чи були збережені мовленнєві акти в процесі перекладу.

Зазначимо, що великого значення також у розумінні прагматики вихідного повідомлення й адекватного відтворення його засобами цільової мови відіграють такі параметри, як пресупозиція, інтенція адресата, ілокутивна сила повідомлення, імплікатура та принципи кооперації та ввічливості. Головне завдання перекладача полягає у вдалому виборі ефективного способу перекладу, з метою якнайточнішого розкриття смислу МА.

Отже, при перекладі необхідно звертати увагу на прагматичні функції висловлювань задля коректного відтворення змісту тексту. Кожному типу МА притаманний набір ознак, що допомагає їх розрізнити. При цьому існують МА, які включають характеристики кількох типів. Правильний вибір МА базується на дослідженні контексту та визначенні успішної умови реалізації МА. Доцільність заміни прагматичної функції МА визначається перекладачем, враховуючи двовекторність МА, емоційне навантаження речення та особливості контексту.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Найважливішим завданням перекладача в процесі перекладу МА є збереження мети комунікації, оскільки саме воно забезпечує еквівалентність тексту в перекладі. З метою досягнення цього завдання перекладач має враховувати мету висловлювання, психологічний стан мовця, диверсифікацію мовних картин світу. Саме комунікація породжує процес прямого контакту адресата висловлювання з реципієнтом, у результаті чого їхні висловлювання виражають певні наміри, що визначають тип МА.

Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу акцентує увагу як на авторській інтенції, так і на адресаті тексту. Одним із найголовніших етапів перекладу є прагматичний аналіз речення і комунікативної ситуації в цілому. Аналіз умов комунікації, соціально-рольової характеристики комунікантів, їх взаємовідносин та загальної пресупозиції, вивчення змісту ситуації оригіналу, її адекватна інтерпретація зумовлюють збереження в ході перекладу інтенції мовця, реалізацію перлокутивного ефекту. Усе це є необхідними кроками на шляху досягнення еквівалентності перекладу. Перекладач у цьому процесі виступає як своєрідний посередник, який повинен не лише володіти мовами, але й мати глибокі знання культур, щоб забезпечити адекватну передачу змісту та досягнення бажаного комунікативного ефекту.

У свідомості перекладача мовна картина світу відображена особливим чином, оскільки перекладач усвідомлює сам факт такого усвідомлення і, що важливо, факт усвідомлення чужої мовної картини світу. Цей процес завжди суб'єктивний, оскільки кожен перекладач привносить у переклад власне бачення тексту, свої культурні коди та досвід.

У рамках комунікативно-прагматичного підходу, коли основна увага приділяється типології перекладених текстів та їх орієнтації на певне коло читачів, психології читацького сприйняття, ставиться завдання співвіднесення перекладеного тексту не з оригіналом, а із сприйняттям оригіналу читачами – носіями мови.

Культурні відмінності між мовами та народами створюють значні труднощі для перекладача, оскільки кожна культура має свої унікальні способи вираження думок і почуттів.

Оснoву художнього перекладу становить його когнітивна складова, яка передбачає осмислення вербально-художньої інформації оригіналу та забезпечення бачення авторської картини світу читачем.

Теорія мовленнєвих актів дозволяє аналізувати художній текст як сукупність мовленнєвих актів, кожен з яких виконує певну функцію в контексті сюжету та взаємодії персонажів. Це допомагає перекладачеві точніше передати інтенцію автора, а також забезпечити адекватне сприйняття перекладеного тексту глядачем.

Дж. Остін розробив першу класифікацію мовленнєвих актів, увів поняття перформативного речення. Концепцію Дж. Остіна розвинув й американський логік Дж. Сьорл. Теорія мовленнєвих актів наприкінці 80-х років отримує прагматичну орієнтацію і характеризується увагою до обох аспектів мовленнєвого акту – ілокуції й перлокуції. Український лінгвіст Г. Почепцов додав свої аспекти до існуючої класифікації.

Мовленнєвий акт – це мінімальна одиниця комунікації. Мовленнєвий акт – це створення конкретної пропозиції, наділеної пропозиціональним змістом, забезпечення комунікативною метою, яка передається від адресанта до адресата. МА породжується за допомогою коду і передається по каналу зв'язку в умовах реальної мовленнєвої комунікації. МА має три складові частини – локутивний акт, ілокутивний акт, перлокутивний акт: локуція є актом мовлення, ілокуція є актом, що полягає в мовленні, перлокуція є актом, який здійснюють за допомогою мовлення.

Процес спілкування значно складніший, ніж простий обмін його учасниками мовленнєвими актами. У реальній комунікації окремі МА пов'язані між собою, «перетікають» один в одного, формуючи мовленнєвий жанр. Велике значення в розумінні перекладачем прагматики повідомлення й адекватного відтворення її засобами мови перекладу відіграють такі параметри, як пресупозиції змісту висловлювання, інтенції адресанта,

імплікатури та принцип кооперації. Завдання перекладача полягає у виборі ефективного способу перекладу, щоб якнайточніше розкрити значення МА.

У результаті проведеного дослідження ми виділяємо такі види співвідношень між МА одного типу у досліджуваних мовах:

1) мовленнєвий акт одного виду в мові-джерелі відповідає мовленнєвому акту того ж виду в цільовій мові – 77 %;

2) мовленнєвий акт певного виду в мові-джерелі відповідає мовленнєвому акту іншого виду в цільовій мові – 13 %;

3) прямий мовленнєвий акт відповідає непрямому мовленнєвому акту чи навпаки -10%.

За умови збереження ілокутивної та перлокутивної сили висловлювання, типи мовленнєвих актів використані в оригіналі можливо замінювати іншими типами. Причиною цього є відсутність чітких критеріїв поділу МА. Кілька характеристик різних типів МА можуть бути притаманні одному і тому ж висловлюванню. У такому разі варто говорити про подвійну природу МА.

Головним типом МА виступає, той, який точно передає інтенцію мовця. Проте мовець – це єдина особа, яка може роз'яснити, що саме він чи вона хотіли донести. Перекладачеві у такому випадку допомагає контекст. Найбільш точно тип МА допоможуть визначити попередні фрази адресанта. Логічні зв'язки між висловлюваннями допоможуть сприйняти вираз вірно.

Інший метод розпізнати тип МА – звернути увагу на реакцію адресата: МА у відповідь, фізичну дію чи їх відсутність. Це сприятиме визначенню перлокутивного аспекту, а саме яким чином реципієнт інформації зрозумів співрозмовника.

Зміна прагматичної функції при перекладі тягне за собою нову умову успішної реалізації МА і в цьому випадку важливо, щоб наступна репліка узгоджувалась з попередньою.

Зважаючи на двоїстий характер цього мовного феномену, перекладач вирішує чи потрібно змінювати тип МА, при чому його вибір може бути як свідомим, так і несвідомим.

Відтак, ми виокремлюємо такі причини, за яких перекладач вдається до зміни прагматичної функції мовленнєвого акту:

- варіантність трактування МА;
- необхідність підкреслити ієрархічну природу відносин адресанта та адресата;
- підвищення/зниження емотивного та експресивного навантаження виразу;
- компенсування прагматичної сили попереднього МА;
- відсутність подібних мовленнєвих конструкцій у мові перекладу.

Отже, при перекладі необхідно звертати увагу на прагматичні функції висловлювань задля коректного відтворення змісту тексту. Кожному типу МА притаманний набір ознак, що допомагає їх розрізнити. При цьому існують МА, які включають характеристики кількох типів. Правильний вибір МА базується на дослідженні контексту та визначенні успішної умови реалізації МА. Доцільність заміни прагматичної функції МА визначається перекладачем, враховуючи двовекторність МА, емоційне навантаження речення та особливості контексту.

Важливість дослідження прагматичної адаптації оригіналу крізь призму вивчення МА дає можливість: 1) побудувати більш ефективну комунікацію і уникнути непорозумінь; 2) сформувати належну міжкультурну коімпетентність; 3) здійснити адекватний переклад, не лише передавши зміст висловлювання, але й зберігши його ілокутивну силу.

Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні проблем організації мовного коду в спілкуванні, зокрема мовленнєвих актів і жанрів, аналізі їхньої внутрішньої структури, мовного оформлення й особливостей їх перекладу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т.П. Стратегії очуження й одомашнення в перекладі художнього дискурсу з англійської мови на українську: монографія. Київ: КиМУ, 2011.
2. Бацевич Ф.С. Лінгвістична генологія: проблеми і перспективи. Львів, 2005. 263 с.
3. Бацевич Ф.С. Нариси з комунікативної лінгвістики. Львів, 2003. 278 с.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2004. 343 с.
5. Безугла Л. Р. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі : монографія. Харків : ФОП Лисенко І. Б., 2013. 182 с.
6. Бехта І.А. Аспекти дискурсного аналізу художнього твору. *Слов'янський вісник. Зб. наук. праць. Серія "Філологічні науки"*. Рівне, 2006. Вип. 6. С.7–13.
7. Бойко Ю.П. Мовна картина світу & концептуальна картина світу. *Мови і світ: дослідження і викладання : 2024 рік* : Збірник тез XVIII Міжнародна науково-практична конференція, 28-29 березня 2024 р. Кроптівницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2024. С. 77–80
8. Бойко Я.В. Когнітивно-дискурсивна модель діяхронної множинності перекладів часово віддаленого першотвору (на матеріалі українських ретрансляцій трагедій В. Шекспіра ХІХ століть) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. філол. наук : 10.02.16. Харків, 2023. 41 с.
9. Габідулліна А.Р., Колесніченко О.Л. Методологія сучасних лінгвістичних досліджень : навчальний посібник. Слов'янськ : Вид-во Б.І. Маторіна, 2019. 322 с.
10. Гавриленко К. Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу художнього тексту та його інтерпретації. Київ, 2010.
11. Гудманян А.Г., Сітко А.В., Єнчева Г.Г. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова книга, 2017. 296 с.

12. Демецька В.В. Теорія адаптації в перекладі : дис. ... д-ра наук: 10.02.16 перекладознавство. 2008. 579 с.
13. Дзикович О.В. Комунікативно-прагматичні аспекти мовлення: конспект лекцій для студентів факультету лінгвістики напряму підготовки б. 020303 «Філологія». Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 85 с. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/12406/1/Komunikatyvno_prag_asypekty.pdf (дата звернення: 10.12.2024)
14. Дискурс іноземномовної комунікації: колективна монографія / за ред. К.Я. Кусько. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 495 с.
15. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Харків: Константа, 2005. 356 с.
16. Загнітко А.П. Теорія сучасних лінгвістичних вчень: навч. пос. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 528 с.
17. Засекін С. В. Когнітивно-дискурсивні аспекти перекладу художнього тексту: досвід емпіричного психологічного дослідження. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Теорія і практика перекладу*. Вип. 22, 2012. С. 119–123.
18. Засекін С.В. Психолінгвістичні універсалії перекладу художнього тексту : монографія / Сергій Васильович Засекін. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 276 с.
19. Карабан В.І, Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. Вінниця. НОВА КНИГА, 2003. 608 с.
20. Киричук Л.М. Когнітивні аспекти перекладу // Вісник Сумського державного університету. Серія «Філологічні науки». 2004. № 3. С. 184–188.
21. Ковалевська Т.Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування. Одеса, 2001.
22. Коломієць Л.В. Перекладознавчі семінари : актуальні теоретичні концепції та моделі поетичного перекладу : навчальний посібник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 527 с.
23. Коптілов В. Теорія і практика перекладу. Київ, 2003. 76 с.

24. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підруч. для студ. філол. спец. ВНЗ. 2 вид., випр. і доп. Київ: Академія, 2006. 463 с.
25. Куликова В.Г. Комунікативно-прагматичний підхід до теорії перекладу. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*.
26. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям). Київ: *Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет»*, 2008. 543 с.
27. Ляпічева О. Л. Основи теорії мовленнєвої комунікації : навчальний посібник. Дніпро : РВВ ДНУ, 2017. 44 с.
28. Науменко А.М. Концепція оригіналу і переклад // *Мовні і концептуальні картини світу* : Зб. наук. праць. Київ, 2001. С. 314–318
29. Некряч Т.Є. Чала Ю.П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів. Для студентів перекладацьких відділень факультетів ВНЗ: навч. пос. Вінниця: Нова книга, 2008. 200 с.
30. Матузкова О.П. Лінгвокультура та переклад : моногр. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 226 с.
31. Пасенчук Н.В. Мовленнєві акти в перекладі: теоретичний аспект. Херсон http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2017/NV_2017_7/35.pdf
32. Пехник Г. Григорій Кочур – теоретик і практик художнього перекладу. *Григорій Кочур і український переклад 2003 р.* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції 27-29 жовтня 2003 року Київ-Ірпінь, 2003. С. 95–101
33. Почепцов Г.Г. Комунікативні аспекти семантики. Київ : Вища школа, 1987.
34. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. Київ, 1996.
35. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / Анатолій Миколайович Приходько – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332с.
36. Різун В.В. Аспекти теорії тексту // *Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту*. Київ : РВЦ «Київ. УН-Т», 1998. С. 13.

37. Різун В.В., Непийвода Н.Ф., Корнев В.М. Лінгвістика впливу : монографія. Київ, 2005. 148 с.
38. Різун. В. В. Теорія масової комунікації: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2008. 260 с.
39. Ребрій О.В. Системний підхід до вироблення стратегії перекладу / О.В. Ребрій // Вісник ХНУ. – Серія: Перекладознавство. 2009. № 848. С. 215–220.
40. Ребрій О. Творчі виміри перекладу. Переклад як мімесіс // *Українське мовознавство*. Вип. 40/1. 2010. С. 318–321.
41. Савченко Л.В. Ораторське мистецтво. Сімферополь, 2009.
42. Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ–Черкаси, 2004.
43. Селіванова О.О. Основи лінгвістичної теорії тексту та комунікації. Київ, 2002.
44. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації: підручник. Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю.А., 2011 350 с.
45. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава, 2008.
46. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія архітектоніка, варіативність. Київ, 2002.
47. Сітко А.С., Воробкало В.В. Аспекти заміни прагматичних функцій при перекладі // *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. № 7. Серпень, 2021. С. 197–200.
48. Сітко А.В. Прагматична інтерпретація вторинних функцій англійських інтерогативних конструкцій як проблема перекладу // *Наукові записки КДПУ імені Володимира Винниченка*. Серія : Філологічні науки (мовознавство) : У 5 ч. Кіровоград, 2008. Вип. 75(5). С. 193–197.
49. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англійському дискурсі. Харків, 2006.
50. Філіпс Л., Йоргенсен М.В. Дискурс-аналіз. Теорія та метод. Харків, 2004.

51. Фролова І. Є. Дискурсивна стратегія як когнітивно-комунікативний феномен. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 82. Т. 2. С. 207–209.
52. Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі. Харків. 2009. 344с.
53. Холод О. М. Соціальні комунікації: тенденції розвитку : навчальний посібник. Київ : Білий Тигр, 2018. 370 с
54. Черноватий Л.М., Карабан В.І. О.М. Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства. *Збірка вибраних праць*. Вінниця: Нова Книга, 2007. 438 с.
55. Шевченко І.С. Історична динаміка прагматики пропозиції. 1998.
56. Шевченко В. М. Історична динаміка перформативних висловлень в німецькомовному діалогічному дискурсі XVI – XXI століть: дис. ... канд. філологічних наук: 10.02.04. Харків, 2018. 298 с.
57. Шевченко І. С. Мовленнєвий акт і дискурс в когнітивнопрагматичному та історичному ракурсі. Переклад у наукових дослідженнях представників Харківської школи : колективна монографія. Вінниця: Нова книга, 2013. С. 117–134.
58. *Advances in Spoken Discourse Analysis* / Ed. by M. Coulthard. London, 1992.
59. *Analyzing discourse: text and talk*. Washington, 1982.
60. Arens E. *The Logic of Pragmatic Thinking: from Pierce to Habermas*. Atlantic Highlands, 1994.
61. Austin J. L. *How to do things with words*. Cambridge. Mass.: Harvard Univ. Press, 1962. 166 p.
62. Austin J. *Performative expressions*, 2006. С. 262–282.
63. Bach K. *How Performatives Really Work: A reply to Searle*. *Linguistic Communication and Speech Acts*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1979. 327 p.
64. Balmer J.M.T. *Revealing the Corporation*. L.: Routledge, 2003. 356 p
65. Bennet M. *Basic concepts of Intercultural Communication. Selected Readings*. Yarmouth, 1998.
66. Bhatia V.K. *Analyzing Genre*. London, 1993.

67. Brinker, K. Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden/von Klaus Brinker. 8. Neu bear., erw. Aufl. Berlin: Schmidt, 2014. 188 s.
68. Brislin R.W., Yoshida T. Intercultural Communication Training: An Introduction. Thousand Oaks, 1994.
69. Brown G., Yule G. Discourse Analysis. Cambridge, 1996.
70. Brown P., Levinson S. Politeness: Some universals in language usage. Cambridge, 1987.
71. Chafe W. Discourse, Consciousness, and Time. Chicago, London, 1994.
72. Clyne M. Inter-cultural Communication at Work: Cultural Values in Discourse. Cambridge, 1994.
73. Cook G. Discourse and Literature. Oxford, 1995.
74. Cook G. Discourse. Oxford, 1990.
75. Cushner K., Brislin R. W. Intercultural Interactions. London, 1995.
76. Dijk van T.A. Discourse and Elite Racism. London, 1993.
77. Dijk van T.A. Discourse as Social Interaction. London, 1997.
78. Dirven R., Putz M., Jager S. Intercultural Communication. Bern, 1994.
79. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. 2 vols. London, 1997.
80. Dodd C. Dynamics of Intercultural Communication. Boston, 1998.
81. Duszak A. Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa. Warszawa, 1998.
82. Dyskurs jako structura i proces. Warszawa, 2001.
83. Ervin-Tripp S.M. Language Acquisition and Communicative Choice. Standford, 1973.
84. Fairclough, N. Discourse and Social Change. Cambridge, 1992.
85. Foucault M. L'ordre du discours. Paris, 1971.
86. Franke W. Elementare Dialogstrukturen: Darstellung, Analyse, Diskussion. Tübingen, 1990.

87. Fraser B. Verdeckte Performative Äußerungen. Sprechakttheorie. Ein Reader. Hrsg. und aus Engl. üb. Von P. Kußmaul. Wiesbaden: Athention, 1980. S. 151–172.
88. Gao Yinli. Analysis of Eugene Nida's Translation Theory // *International Journal of Education and Humanities*. Vol. 10, No. 1, 2023. P. 203–206
89. Garfinkel H. *Studies in ethnomethodology*. New York, 1967.
90. Goffman E. *Interactional Ritual*. New York, 1967.
91. Grice H. P. *Futher Notes on Logic and Conversation*. *Studies in the Way of Words*. Cambridge (Mass), London: Harvard Univ. Press, 1991. P. 41–57
92. Grice H. P. *Logic and Conversation*. *Syntax and Semantics*. Ed. by T. Givton. New York: Academic Press, 1975. Vol. 3. *Speech Acts*. P. 41–58
93. Grice H. *Logic and speech communication*. 1985. Вып. 16. С. 217–237.
94. Hall E. *The Silent Language*. New York, London, 1990.
95. Hall E., Hall M. *Understanding cultural differences*. Yarmouth, 1990.
96. Jucker A.H. *Conversation: structure or process*. Amsterdam, 1992.
97. Katz J.J. *Propositional Structure and Illocutionary Force. A study of the Contribution of Sentence Meaning to Speech Acts*; 2. ed. Cambridge (Mass.) : Harward Univ. Press, 1980.
98. Kellermann K. *Communication. Monographs*. New York, 1992.
99. Leech G. *Principles of pragmatics*. New York, Longman, 1983. 250 p.
100. Levinson S. C. *Pragmatics*. Cambridge: CUP, 1983. 438 p.
101. Liedtke F. *Grammatik der Illokution: Über Sprechhandlungen und ihre Realisierungsformen im Deutsch*. Tübingen: Narr, 1998. 288 S.
102. Liedtke F. *Performativität, Sprechhandlungen, Wahrheit*. *Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung*. 1990. Bd. 43. H. 4. S. 515–532.
103. Lyons J. *Semantics*. Cambridge etc : Cambridge Univ. Press, 1981.
104. Meibauer J. *Pragmatik: eine Eiführung*. Tübingen, 2001.
105. Meyer-Hermann R. *Direkter und indirekter Sprechakt*. *Deutsche Sprache. Zeitschrift für Theorie, Praxis, Dokumentation*. 1976- Heft 1. S. 1–19

106. Nida&Taber: The Theory and Practice of Translation (Shanghai Foreign Language Education Press, China 2004).
107. Nunan D. Introducing Discourse Analysis. London, 1993.
108. Political Linguistics. Amsterdam, 1998.
109. Sacks H. Lecture on Conversation. Cambridge, 1995.
110. Schiffrin D. Approaches to Discourse. Oxford, 1994.
111. Searle John R. Classification of Illocutive Acts. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. P. 170–194.
112. Searle J. Expression and Meaning. Cambridge, 1994.
113. Searle J. R. How Performatives work. Essays in Speech Act Theory. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, 2001. P. 85–107
114. Searle J. R. Indirekte Sprechakte; ins Dt. üb. Von A. Kemmerling. Ders. Ausdruck und Bedeutung. Fr. M.: Suhrkamp, 1982. S. 57–79
115. Searle John R. Indirect speech acts. New York : Academic Press, 1975. 167 p.
116. Searle J. The nature of Intentional states. // *Searle J. Intentionality*. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. P. 1–36.
117. Shannon C., Weaver W. The Mathematical Theory of Communication. Urbana, 1949.
118. Sinclair J., Coulthard M. Towards an Analysis of Discourse: The English Used by Teachers and Pupils. London, 1975.
119. Sperber D., Wilson D. Relevance: Communication and Cognition. Oxford, Cambridge, 1996.
120. The Handbook of Discourse Analysis / Ed. by D. Schiffrin, D. Tannen, H. Hamilton. UK, 2003.
121. Verbale Interaktion. Studien zur Empirie und Methodologie der Pragmatik. Stuttgart, 1991.
122. Weibing Chen : Approaches to Contradictions of Translation (Peking University Press, China 2019)

123. Weigand E. Sprache als Dialog: Sprechakttaxonomie und kommunikative Grammatik. 2. neu bearbeitete Auflage. Tübingen: Max Niemeyer, 2003. 349 S.
124. Wierzbicka A. Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction. Berlin, 1991.
125. Wodak R. Disorders of Discourse. London, 1996.
126. Wright R. A. Meaning and conversational implicature. Syntax and Semantic. New York, 1975. Vol.3 Speech acts. P. 381
127. Wunderlich D. Studien zur Sprechakttheorie. Fr./M.: Suhrkamp, 1976. 416 s.
128. Yang Sigui. Re-exam of Eugene Nida's Translation Thought (Sichuan University Press, China 2016).
129. Yule G. Pragmatics. Oxford, 1996.
130. Zaixi Tan: New Edition of Nida's Ideas on Translation (China Translation & Publishing Corporation, China 1999).
131. Zaixi Tan: Translation Studies (Hubei Education Press, China 2005).
132. Zelinsky-Wibbet C. Discourse and the Continuity of Reference: Representing Mental Categorization. Berlin, New York, 2000.
133. Zhang Hesheng: Studies on the Development of Western Translation Theory, Foreign Language Education, 1996(04), p.45–49.
134. Zhao Jianming, He Zurui, Du Jing: An Analysis of Nida and Newmark's Translation Theory, Overseas English, 2019(06), P. 63–64.
135. Zhen Zhang: An Introduction to Translation Studies (Tsinghua University Press, China 2018)

ПЕРЕЛІК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

136. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ, 2007.

137. Енциклопелія перекладознавства : у 4 т. Т.1. : пер. з англ./ за ред. : Івз Гамбієра та Люка ван Дорслара; за заг. ред. : О.А.Кальниченка та Л.М.Черноватого. Вінниця: Нова книга, 2020. 552 с.
138. Енциклопелія перекладознавства : у 4 т. Т.1. : пер. з англ./ за ред. : Іва Гамб'є та Люка ван Дорслара; за заг. ред. : О.А.Кальниченка та Л.М.Черноватого. Вінниця: Нова книга, 2020. 276 с.
139. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава, 2010.
140. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. Київ, 1998.
141. Crystal D. The Cambridge encyclopedia of language. Cambridge, 1989.
142. Encyclopedia of Language and Linguistics. Linguistic Anthropology/Ed. by M. Silverstein. Amsterdam, New York, 2005.
143. Moeschler J., Reboul A. Dictionnaire encyclopedique de pragmatique. Paris, 1994.
144. The Encyclopedia of Language and Linguistics / Ed. by R.E. Asher. In 10 vol. Oxford, New York, Seoul, Tokyo, 1994.
145. The Linguistics Encyclopedia / Ed. by Kirsten Malmkjær. London, New York, 2004.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

146. Jane Austen *Pride and Prejudice*. W.W. Norton & Company New York. London. 1966. 450 p.
147. Джейн Остін *Гордість і упередження*. Роман. Skuprint. 288 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Chapter XX

Mr. Collins was not left long to the silent contemplation of his successful love; for Mrs. Bennet, having dawdled about in the vestibule to watch for the end of the conference, no sooner saw Elizabeth open the door and with quick step pass her towards the staircase, than she entered the breakfast-room, and congratulated both him and herself in warm terms on the happy prospect of their nearer connection. Mr. Collins received and returned these felicitations with equal pleasure, and then proceeded to relate the particulars of their interview, with the result of which he trusted he had every reason to be satisfied, since the refusal which his cousin had stedfastly given him would naturally flow from her bashful modesty and the genuine delicacy of her character.

This information, however, startled Mrs. Bennet; she would have been glad to be equally satisfied that her daughter had meant to encourage him by protesting against his proposals, but she dared not to believe it, and could not help saying so.

"But depend upon it, Mr. Collins," she added, "that Lizzy shall be brought to reason. I will speak to her about it myself directly. She is a very headstrong foolish girl, and does not know her own interest; but I will make her know it."

"Pardon me for interrupting you, Madam," cried Mr. Collins; "but if she is really headstrong and foolish, I know not whether she would altogether be a very desirable wife to a man in my situation, who naturally looks for happiness in the marriage state. If therefore she actually persists in rejecting my suit, perhaps it were better not to force her into accepting me, because if liable to such defects of temper, she could not contribute much to my felicity."

"Sir, you quite misunderstand me," said Mrs. Bennet, alarmed. "Lizzy is only headstrong in such matters as these. In every thing else she is as good natured a girl as ever lived. I will go directly to Mr. Bennet,

Розділ XX

Недовго залишався містер Коллінз сам на сам із приємними думками про своє вдале залицяння, бо місіс Беннет, котра нетерпляче знемагала у вестибюлі, чекаючи на закінчення розмови, щойно побачивши, як Елізабет відчинила двері та промайнула повз неї до сходів, швидко ввійшла до сніданкової кімнати й палко поздоровила його (і себе) з щасливими перспективами їхнього майбутнього родичання. Містер Коллінз відповів на ці привітання так само палко й радісно, а потім почав розповідати подробиці їхньої з Елізабет розмови, наслідком якої він мав, за його словами, всі підстави бути задоволеним, оскільки вперта відмова з боку його кузини є лише свідченням скромності та правдивої делікатності її вдачі.

Однак такі відомості просто ошелешили місіс Беннет. Вона й ладна була розділити радість із приводу того, що своєю відмовою Елізабет лише заохотила містера Коллінза, але все одно не могла погодитися з такою його думкою й відверто про це сказала.

– Але запевняю вас, містере Коллінз, – додала вона, – що ми змусимо Ліззі поводитися розважливо. Я негайно поговорю про це з нею сама. Дівчина вона вперта і дурноверха, а тому не розуміє власної вигоди. Але я зроблю так, що вона її зрозуміє.

– Вибачте, що перепиняю вас, пані, – вигукнув містер Коллінз, – але якщо вона дійсно вперта й дурноверха, то чи зможе вона стати підходящою дружиною для людини мого становища? Я ж бо прагну щастя в сімейному житті, і таке прагнення є абсолютно природним. Якщо Елізабет і надалі відкидатиме мої пропозиції, то, може, краще не силувати її прийняти їх, бо якщо ваша дочка і справді має такі вади характеру, то вона не зможе зробити мене щасливим.

– Та що ви, пане, ви просто неправильно мене зрозуміли, – перелякано вигукнула місіс Беннет. – Ліззі вперта лише в таких справах. У всьому ж іншому вона – найпривітніша дівчина, яку тільки можна зустріти. Не турбуйтеся, зараз я піду до містера Беннета, і незабаром ми все владнаємо. Не встиг містер

and we shall very soon settle it with her, I am sure.

"She would not give him time to reply, but hurrying instantly to her husband, called out as she entered the library.

"Oh! Mr. Bennet, you are wanted immediately; we are all in an uproar. You must come and make Lizzy marry Mr. Collins, for she vows she will not have him, and if you do not make haste he will change his mind and not have her."

Mr. Bennet raised his eyes from his book as she entered, and fixed them on her face with a calm unconcern which was not in the least altered by her communication.

"I have not the pleasure of understanding you," said he, when she had finished her speech. "Of what are you talking?"

"Of Mr. Collins and Lizzy. Lizzy declares she will not have Mr. Collins, and Mr. Collins begins to say that he will not have Lizzy."

"And what am I to do on business." the occasion? – It seems an hopeless.

"Speak to Lizzy about it yourself. Tell her that you insist upon her marrying him."

"Let her be called down. She shall hear my opinion." Mrs. Bennet rang the bell, and Miss Elizabeth was summoned to the library.

"Come here, child," cried her father as she appeared. "I have sent for you on an affair of importance. I understand that Mr. Collins has made you an offer of marriage. Is it true?" Elizabeth replied that it was. "Very well-and this offer of marriage you have refused?"

"I have, Sir."

"Very well. We now come to the point. Your mother insists upon your accepting it. Is not it so, Mrs. Bennet?"

"Yes, or I will never see her again."

"An unhappy alternative is before you, Elizabeth. From this day you must be a stranger to one of your parents. Your mother will never see you again if you do not marry Mr. Collins, and I will never see you again if you do."

Коллінз їй відповісти, як вона поквапилася до свого чоловіка і, зайшовши до бібліотеки, вигукнула:

– Агов, містере Беннет, ходіть негайно сюди, бо ми спантеличені та просто не знаємо, що робити. Зараз же ходіть сюди і примусьте Лізі вийти заміж за містера Коллінза, бо вона клянеться, що їй не потрібен такий чоловік, тож якщо ви не поквипитесь не змусите її передумати, то передумає містер Коллінз і скаже, що йому не потрібна така дружина.

Містер Беннет одірвався від книги і подивився на свою дружину зі спокійною байдужістю, на яку не вплинув ні її прихід, ні її повідомлення

– Вибачте, але я вас не розумію, – сказав він, коли місіс Беннет кінчила свою промову.

– Про кого ви говорите?

– Про містера Коллінза і Лізі. Лізі заявляє, що їй не потрібен містер Коллінз, а містер Коллінз уже починає замислюватися, а чи потрібна йому Лізі.

– Чим же я можу тут зарадити, якщо вони не хочуть одне одного? Значить, це безнадійна справа.

– Я хочу, щоб ви самі поговорили з Лізі. Скажіть, що ви наполягаєте на тому, щоб вона вийшла за нього заміж.

– Що ж, покличте її сюди. Нехай почує мою думку. Місіс Беннет смикнула дзвоника, і міс Елізабет покликали до бібліотеки.

– Іди-но сюди, дитино, – сказав містер Беннет, коли вона з'явилася. – Я послав за тобою в дуже важливій справі. Я так розумію, що містер Коллінз запропонував тобі вийти за нього заміж. Це правда? – Елізабет відповіла, що правда. – Прекрасно. І цю пропозицію заміжжя ти відкинула, так?

– Так, добродію.

– Прекрасно. А тепер – до суті справи. Ваша мати наполягає на тому, щоб ви цю пропозицію прийняли, чи не так, місіс Беннет?

– Так, і якщо вона цього не зробить, то я більше не хочу її бачити.

– Що ж, Елізабет, ти маєш із двох лих вибрати менше. Починаючи з сьогоднішнього дня ти мусиш стати чужинкою для батька або для матері. Якщо ти не вийдеш заміж за містера Коллінза, то тебе не захоче бачити твоя мати, а якщо ти вийдеш за нього заміж, то тебе не захочу бачити я.

Elizabeth could not but smile at such a conclusion of such a beginning; but Mrs. Bennet, who had persuaded herself that her husband regarded the affair as she wished, was excessively disappointed.

"What do you mean, Mr. Bennet, by talking in this way? You promised me to insist upon her marrying him."

"My dear," replied her husband, "I have two small favours to request. First, that you will allow me the free use of my understanding on the present occasion; and secondly, of my room. I shall be glad to have the library to myself as soon as may be."

Not yet, however, in spite of her disappointment in her husband, did Mrs. Bennet give up the point. She talked to Elizabeth again and again; coaxed and threatened her by turns. She endeavoured to secure Jane in her interest, but Jane with all possible mildness declined interfering; – and Elizabeth sometimes with real earnestness and sometimes with playful gaiety replied to her attacks. Though her manner varied however, her determination never did.

Mr. Collins, meanwhile, was meditating in solitude on what had passed. He thought too well of himself to comprehend at what motive his cousin could refuse him; and though his pride was hurt, he suffered in no other way. His regard for her was quite imaginary; and the possibility of her deserving her mother's reproach prevented his feeling any regret.

While the family were in this confusion, Charlotte Lucas came to spend the day with them. She was met in the vestibule by Lydia, who, flying to her, cried in a half whisper, "I am glad you are come, for there is such fun here! – What do you think has happened this morning? – Mr. Collins has made an offer to Lizzy, and she will not have him."

Charlotte had hardly time to answer, before they were joined by Kitty, who came to tell the same news, and no sooner had they entered the breakfast-room, where Mrs. Bennet was alone, than she likewise began on the subject, calling on

Елізабет не могла не посміхнутися, почувши таке завершення цієї промови, але місіс Беннет, котра ще раніше переконала себе, що її чоловік ставився до цієї справи так само, як вона, була розчарована надзвичайно.

– Що означають оці ваші слова, містере Беннет? Ви ж обіцяли мені, що наполягатимете на тому, щоб вона вийшла за нього заміж!

– Люба моя, – відповів її чоловік, – я прошу для себе дві невеличких поблажки. По-перше, дозвольте мені вільно користуватися моїм розумінням цієї ситуації, і – по-друге – своєю власною кімнатою. Я хотів би якомога скоріше залишитися наодинці в моїй бібліотеці.

Однак місіс Беннет і не думала здаватися, незважаючи на розчарування, якого вона зазнала з боку свого чоловіка. Знов і знов намагалася мати умовити Елізабет, застосовуючи при цьому то погрози, то лестощі. Вона навіть спробувала залучити на свій бік Джейн, але та – хоча й дуже ввічливо – відмовилася втрутитись. Елізабет же на наскоки матері відповідала то із щиросердим запалом, то з веселою грайливістю. Її манери мінялись, однак її рішучість залишалася незмінною.

Тим часом містер Коллінз на самоті розмірковував над тим, що трапилося. Про себе він був надто гарної думки, щоб зрозуміти мотиви відмови кузини; і хоча вона й зачепила його гордість, він не мав якихось інших причин страждати. Його почуття до Елізабет були повністю надуманими, а її здатність заслуговувати материнські докори внеможливлювала будь-який жаль з його боку.

Доки в родині панував переполох, до них у гості на цілий день зайшла Шарлотта Лукас. У вестибюлі до неї підскочила Лідія й гучним шепотом випалила:

– Як добре, що ви прийшли! Тут таке відбувається! Як ви гадаєте – що трапилося сьогодні вранці? Містер Коллінз запропонував Ліззі вийти за нього заміж, а вона йому відмовила!

Не встигла Шарлотта їм відповісти, як до них приєдналася Кітті, котра принесла ту ж саму новину, а тільки-но вони увійшли до сніданкової кімнати, де самотньо сиділа місіс Беннет, як вона теж заговорила на ту саму тему, закликаючи міс Лукас виявити

Miss Lucas for her compassion, and entreating her to persuade her friend Lizzy to comply with the wishes of all her family. "Pray do, my dear Miss Lucas," she added in a melancholy tone, "for nobody is on my side, nobody takes part with me, I am cruelly used, nobody feels for my poor nerves."

Charlotte's reply was spared by the entrance of Jane and Elizabeth.

"Aye, there she comes," continued Mrs. Bennet, "looking as unconcerned as may be, and caring no more for us than if we were at York, provided she can have her own way. But I tell you what, Miss Lizzy, if you take it into your head to go on refusing every offer of marriage in this way, you will never get a husband at all-and I am sure I do not know who is to maintain you when your father is dead. I shall not be able to keep you and so I warn you. I have done with you from this very day. I told you in the library, you know, that I should never speak to you again, and you will find me as good as my word. I have no pleasure in talking to undutiful children. Not that I have much pleasure indeed in talking to any body. People who suffer as I do from nervous complaints can have no great inclination for talking. Nobody can tell what I suffer! But it is always so. Those who do not complain are never pitied."

Her daughters listened in silence to this effusion, sensible that any attempt to reason with or sooth her would only increase the irritation. She talked on, therefore, without interruption from any of them till they were joined by Mr. Collins, who entered with an air more stately than usual, and on perceiving whom, she said to the girls,

"Now, I do insist upon it, that you, all of you, hold your tongues, and let Mr. Collins and me have a little conversation together."

Elizabeth passed quietly out of the determine and Kitty followed but Lydia stood her ground, determined to hear all she could; and Charlotte, detained first by the civility of Mr. Collins, whose inquiries after herself and all her family were very curiosity, satisfied herself to the window and pretending not to hear. In a

співчуття та спробувати умовити свою подругу Ліззі вчинити у відповідності з побажаннями всієї родини.

– Серденько міс Лукас, допоможіть мені, благаю вас, – мовила вона жалісним тоном, – бо ніхто мене не підтримує, ніхто не співчуває, всі мене ображають, і нікому не шкода моїх розторсаних нервів.

Від необхідності відповідати Шарлотту врятувала поява Джейн та Елізабет.

– Ага, явилася! – продовжила міс Беннет. – Ще й робить вигляд, що нічого не сталося, а до нас їй байдуже, наче ми живемо десь у Йорку, щоб тільки давали можливість чинити так, як їй заманеться. Але слухай, що я тобі скажу, міс Ліззі: якщо тобі стукне в голову ось так відмовлятися від кожної пропозиції заміжжя, то ти ніколи не вийдеш заміж, і я не знаю, хто утримуватиме тебе, коли помре твій батько. Особисто я тебе утримувати не зможу – попереджаю задалегідь. Віднині я знати тебе не бажаю. Я сказала тобі в бібліотеці, що не розмовлятиму з тобою, і ти переконаєшся, що я здатна тримати своє слово. Мені неприємно розмовляти з неслухняними дітьми. І взагалі – мені з усіма неприємно розмовляти. Люди, котрі – як і я – страждають од нервових розладів, не мають схильності до розмов. Хто б тільки знав, як я страждаю! Але це завжди так: тим, хто не скаржиться, ніхто й не співчуває.

Її дочки мовчки слухали цей душевний вилив, прекрасно усвідомлюючи, що будь-яка спроба урезонити й заспокоїти матір лише збільшить роздратування. Тому вона говорила і говорила, і ніхто з них не перепиняв, аж доки до них не приєднався містер Коллінз, котрий увійшов до кімнати з виглядом іще більш статечним, ніж зазвичай. Забачивши його, міс Беннет звернулася до дівчат:

– А зараз усі ви, чуєте – всі! – замовкніть, а ми з містером Коллінзом трохи поговоримо сам на сам.

Елізабет потихеньку вийшла з кімнати, слідом за нею вирушили Джейн та Кітті, але Лідія вперлася, твердо вирішивши почути все, що зможе; а Шарлотта, затримавшись спочатку через чемність містера Коллінза, котрий побіжно поцікавився, як почувуються вона та її родина, а потім – через власну допитливість, вдовольнилася тим, що відійшла до вікна та удала, наче нічого не

doleful voice Mrs. Bennet thus began the projected conversation. – "Oh! M Collins!"

"My dear Madam," replied he, "let us be for ever silent on this point. Far be it from me," he presently continued in a voice that marked his displeasure, "to resent the behaviour of your daughter. Resignation to inevitable evils is the duty of us all; the peculiar duty of a young man who has been so fortunate as I have been in early preferment; and I trust I am resigned. Perhaps not the less so from feeling a doubt of my positive happiness had my fair cousin honoured me with her hand; for I have often observed that resignation is never so perfect as when the blessing denied begins to lose somewhat of its value in our estimation. You will not, I hope, consider me as shewing any disrespect to your family, my dear Madam, by thus withdrawing my pretensions to your daughter's favour, without having paid yourself and Mr. Bennet the compliment of requesting you to interpose your authority in my behalf. My conduct may I fear be objectionable in having accepted my dismissal from your daughter's lips instead of your own. But we are all liable to error. I have certainly meant well through the whole affair. My object has been to secure an amiable companion for myself, with due consideration for the advantage of all your family, and if my manner has been at all reprehensible, I here beg leave to apologise."

Chapter XXI

The discussion of Mr. Collins's offer was now nearly at an end, and Elizabeth had only to suffer from the uncomfortable feelings necessarily attending it, and occasionally from some peevish allusion of her mother. As for the gentleman himself, his feelings were chiefly expressed, not by embarrassment or dejection, or by trying to avoid her, but by stiffness of manner and resentful silence. He scarcely ever spoke to her, and the assiduous attentions which he had been so sensible of himself, were transferred for the rest of the day to Miss Lucas, whose

чує. Тож трагічним тоном місіс Беннет почала очікувану розмову:

– О, містере Коллінз!

– Шановна пані, – відповів він, – давайте більше ніколи не будемо згадувати про цю справу. – Я далекий од того, продовжив він голосом, у якому звучало невдоволення, – щоб засуджувати поведінку вашої дочки. Здатність змиритися з неприємністю, якої не можна уникнути, є обов'язком усіх нас, і особливо обов'язком молодого чоловіка, котрому, як мені, пощастило змолоду обійняти високу посаду, тож мені хочеться вірити, що я вже змирився. Можливо, чималою мірою цьому посприяв сумнів у тому, що я був би цілковито щасливою людиною в тому разі, якби моя прекрасна кузина удостоїла мене честі вийти за мене заміж, бо я часто помічав, що смирення ніколи не буває таким повним, як тоді, коли втрачене благо починає втрачати в наших очах якусь міру своєї привабливості. Шановна пані, сподіваюся, ви не вважатимете мою неповагою до вашої родини те, що я припиняю претензії на руку вашої дочки, шанобливо не попросивши вас та містера Беннета застосувати вашу батьківську владу на мою користь. Одначе боюсь, що моя поведінка може викликати осуд через те, що я прийняв відмову з уст вашої дочки, а не від вас особисто. Та всім нам властиво помилятися. Бачить Бог, весь час, поки вирішувалася ця справа, я тільки хотів, аби було як краще. Мій намір полягав у тому, щоб здобути собі приємну й доброзичливу супутницю життя, належним чином врахувавши при цьому інтереси вашої родини, і якщо у моїй поведінці було щось гідне осуду, то прошу мене вибачити.

Розділ XXI

Обговорення пропозиції містера Коллінза вже майже закінчилось, і Елізабет лишилося тільки потерпати від неминучих у таких випадках неприємних почуттів та інколи – від сварливих докорів матері. Що ж до самого містера Коллінза, то його почуття висловлювалися головним чином не через ніяковість чи пригніченість або намагання уникати її, а через стриманість манер та невдоволену мовчанку. З Елізабет він майже не розмовляв, і свою запопадливу шанобливість, котрою він так пишався, звернув тепер у бік міс Лукас. Вона слухала

civility in listening to him, was a seasonable relief to them all, and especially to her friend.

The morrow produced no abatement of Mrs. Bennet's ill humour or ill health. Mr. Collins was also in the same state of angry pride. Elizabeth had hoped that his resentment might shorten his visit, but his plan did not appear in the least affected by it. He was always to have gone on Saturday, and to Saturday he still meant to stay.

After breakfast, the girls walked to Meryton to inquire if Mr. Wickham were returned, and to lament over his absence from the Netherfield ball. He joined them on their entering the town and attended them to their aunt's, where his regret and vexation, and the concern of every body was well talked over. To Elizabeth, however, he voluntarily acknowledged that the necessity of his absence had been self imposed.

"I found," said he, "as the time drew near, that I had better not meet Mr. Darcy; that to be in the same room, the same party with him for so many hours together, might be more than I could bear, and that scenes might arise unpleasant to more than myself."

She highly approved his forbearance, and they had leisure for a full discussion of it, and for all the commendation which they civilly bestowed on each other, as Wickham and another officer walked back with them to Longbourn, and during the walk, he particularly attended to her. His accompanying them was a double advantage; she felt all the compliment it offered to herself, and it was most acceptable as an occasion of introducing him to her father and mother.

Soon after their return, a letter was delivered to Miss Bennet; it came from Netherfield, and was opened immediately. The envelope contained a sheet of elegant, little, hot pressed paper, well covered with a lady's fair, flowing hand; and Elizabeth saw her sister's countenance change as she read it, and saw her dwelling intently on some particular passages. Jane recollected herself soon, and putting the letter away, tried to join with her usual cheerfulness in

його з чемною увагою, тим самим зробила величезне полегшення всім, а особливо – своїй подрузі.

Наступний день не приніс поліпшень ні поганого гумору місіс Беннет, ні її поганого самопочуття, а містер Коллінз перебував у тому ж стані ображеної гідності. Елізабет сподівалася, що обурення скоротить його візит, але, як виявилось, воно аж ніяк не вплинуло на його плани. Раз він узяв відпустку до суботи, то до суботи він мав у них і залишитися.

Поснідавши, дівчата вирушили до Меритона, щоб дізнатися, чи не повернувся, бува, містер Вікхем, і пожалкувати з приводу його відсутності на балу в Недерфілді. Він зустрів їх, коли вони входили до міста, і провів до їхньої тітки, де багато говорилося про його жаль і роздратування, а також про стурбованість дівчат його відсутністю. У розмові ж з Елізабет містер Вікхем сам зізнався, що не прибув на бал із власної волі.

– Коли надійшов час, – сказав він, – то я вирішив, що з містером Дарсі мені краще не зустрічатися, що я не перенесу багатогодинного перебування з ним в одній кімнаті і в одному товаристві і що можуть статися сцени, котрі будуть неприємними не лише для мене.

Елізабет високо оцінила його поблажливості і витримку, а на зворотному шляху, коли Вікхем із приятелем проводжали їх до Лонгберна, перший приділяв увагу лише їй, тож вони мали достатньо часу, щоб докладно про все поговорити й чемно засвідчити одне одному свої дружні почуття. Від того, що він їх супроводжував, Елізабет мала подвійну вигоду: це було надзвичайно приємно їй самій і, крім того, давало можливість відрекомендувати його її батькам.

Невдовзі після їхнього повернення Джейн отримала листа з Недерфілда; вона відкрила його негайно. Конверт містив невеличкий елегантний аркуш лощеного паперу, геть увесь списаний красивим і плавним жіночим почерком. Елізабет спостерігала, як мінявся вираз обличчя її сестри, коли та читала його, часто зосереджуючи увагу на окремих реченнях. Джейн швидко взяла себе в руки і, відклавши листа, спробувала – зі своєю

the general conversation; but Elizabeth felt an anxiety on the subject which drew off her attention even from Wickham; and no sooner had he and his companion taken leave, than a glance from Jane invited her to follow her up stairs. When they had gained their own room, Jane taking out the letter, said, "This is from Caroline Bingley; what it contains, has surprised me a good deal. The whole party have left Netherfield by this time, and are on their way to town; and without any intention of coming back again. You shall hear what she says."

She then read the first sentence aloud, which comprised the information of their having just resolved to follow their brother to town directly, and of their meaning to dine that day in Grosvenor street, where Mr. Hurst had a house. The next was in these words. "I do not pretend to regret any thing I shall leave in Hertfordshire, except your society, my dearest friend; but we will hope at some future period, to enjoy many returns of the delightful intercourse we have known, and in the mean while may lessen the pain of separation by a very frequent and most unreserved correspondence. I depend on you for that." To these high flown expressions, Elizabeth listened with all the insensibility of distrust; and though the suddenness of their removal surprised her, she saw nothing in it really to lament; it was not to be supposed that their absence from Netherfield would prevent Mr. Bingley's being there; and as to the loss of their society, she was persuaded that Jane must soon cease to regard it, in the enjoyment of his.

"It is unlucky," said she, after a short pause, "that you should not be able to see your friends before they leave the country. But may we not hope that the period of future happiness to which Miss Bingley looks forward, may arrive earlier than she is aware, and that the delightful intercourse you have known as friends, will be renewed with yet greater satisfaction as sisters? – Mr. Bingley will not be detained in London by them."

звичною жвавистю – приєднатися до загальної розмови, та Елізабет збентежилася настільки, що навіть забула про Вікхема, а тільки-но він та його товариш пішли. Джейн поглядом запросила її піднятися разом із нею нагору. Коли вони зайшли до їхньої кімнати. Джейн мовила, дістаючи листа:

– Це – від Керолайн Бінглі; його зміст чимало мене здивував. На цей час уся їхня компанія вже покинула Недерфілд і прямує до Лондона, не маючи наміру повертатись. Ось послухай, що вона пише.

Джейн прочитала вголос перше речення, яке містило повідомлення про те, що їхнє товариство щойно вирішило невідкладно вирушити до Лондона слідом за своїм братом, аби пообідати в будинку містера Герста на Гровкор-стріт. Потім ішлося про таке: "Моя люба подруго, я не буду удавати, що жалкуватиму ще за чимось у Гертфордширі, крім вашого товариства. Але ми сподіваємося, що в якийсь період у майбутньому ми ще не раз матимемо присмність спілкуватись, а поки що біль розлуки можна пом'якшити частим і нічим не обмеженим листуванням. Сподіваюся, що ви пристанете на цю пропозицію". До цих пишномовних виразів Елізабет дослухалася з усією байдужістю, на яку тільки спроможна недовіра, і, хоча раптовість від'їзду здивувала її, насправді вона не бачила особливих підстав журитися це ще не означало, що їхня відсутність в Недерфілді завадить містеру Бінглі приїздити туди. А щодо втрати їхнього товариства, то вона була переконана, що Джейн незабаром неодмінно припинить жалкувати за ним, насолоджуючись натомість спілкуванням з містером Бінглі.

– Шкода, – мовила Елізабет після невеликої паузи, що ти не змогла побачитися зі своїми друзями до їхнього від'їзду. Але ж чи не можемо ми сподіватися, що той період майбутнього щастя, до якого так прагне міс Бінглі, настане раніше, ніж вона розраховує, і те приємне спілкування, що ви його зазнали як подруги, незабаром відновиться, і ви втішатиметеся ним з іще більшою приємністю вже як родичі? Хіба ж уся їхня компанія зможе утримати містера Бінглі у Лондоні?

"Caroline decidedly says that none of the party will return into Hertfordshire this winter. I will read it to you—"When my brother left us yesterday, he imagined that the business which took him to London, might be concluded in three or four days, but as we are certain it cannot be so, and at the same time convinced that when Charles gets to town, he will be in no hurry to leave it again, we have determined on following him thither, that he may not be obliged to spend his vacant hours in a comfortless hotel. Many of my acquaintance are already there for the winter; I wish I could hear that you, my dearest friend, had any intention of making one in the croud, but of that I despair. I sincerely hope your Christmas in Hertfordshire may abound in the gaieties which that season generally brings, and that your beaux will be so numerous as to prevent your feeling the loss of the three, of whom we shall deprive you."

"It is evident by this," added Jane, "that he comes back no more this winter."

"It is only evident that Miss Bingley does not mean he *should*."

"Why will you think so? It must be his own doing. He is his own master. But you do not know *all*. I *will* read you the passage which particularly hurts me. I will have no reserves from *you*." "Mr. Darcy is impatient to see his sister, and to confess the truth, *we* are scarcely less eager to meet her again. I really do not think Georgiana Darcy has her equal for beauty, elegance, and accomplishments and the affection she inspires in Louisa and myself, heightened into something still more interesting, from the hope we dare to entertain of her being hereafter our sister. I do not know whether I ever before mentioned to you my feelings on this subject, but I will not leave the country with-sonable. My brother admires her greatly already, he will have frequent opportunity now of seeing her on the most intimate footing, her relations all wish the connection as much as his own, and a sister's partiality is not misleading me, I think, when call Charles most capable of engaging any woman's heart. With all these

– Але Керолайн недвозначно каже, що ніхто з їхнього товариства не збирається цієї зими повертатися до Гертфордшира. Ось давай я прочитаю: "Коли мій брат поїхав од нас учора, то йому здавалося, що справу, яка покликала його до міста, можна вирішити за три-чотири дні, але оскільки ми переконані, що так не буде, і переконані також, що Чарлз, потрапивши до Лондона, вже не поспішатиме звідтіля повернутися, то ми вирішили їхати слідом за ним, аби йому не довелося коротати вільний час у незручному готелі. Багато хто з наших знайомих уже повернувся на зиму до міста; так хочеться почути, що ви, моя дорога подруго, теж вирішили приєднатися до натовпу прибуваючих до Лондона, але я знаю, що марні мої сподівання. Щиро надіюся, що на Різдво у вас буде вдосталь веселощів, які зазвичай приносить ця пора року, і що шанувальників ви матимете так багато, що не відчуватимете втрати трьох із них у нашій особі".

– З цього випливає, що цієї зими він більше не приїде.

– З цього випливає лише те, що міс Бінглі вважає, що йому не слід приїжджати.

– Чому ти так думаєш? Напевне, це його власне рішення. Він же сам собі хазяїн. Але це ще не есе. Зараз я прочитаю тобі місце, яке є для мене Особливо болісним. Скажи мені все, що ти про це подумаєш, і нічого не приховуй. "Містер Дарсі жде не діждеться побачити свою сестру, і, по правді кажучи, нам не менше, ніж йому, кортить зустрітися з нею. Переконана, що жодна дівчина не здатна зрівнятися з нею красою, елегантністю та освіченістю, а те захоплення, котре вона вселяє в нас із Луїзою, вже перетворюється на серйозніше почуття, бо ми сміємо сподіватися, що невдовзі вона стане нам невісткою. Не знаю, чи ділилась я з вами своїми думками з цього приводу раніше, тож я не можу поїхати звідси, не повідавши їх вам. Сподіваюся, ви не поставитеся до них як до нерозважливих. Мій брат уже має до неї досить сильні почуття, а тепер він ще й матиме можливість бачитися з нею в обставинах украй сприятливих, бо її родичі бажають їхнього одруження не менше, ніж родичі його; а коли я скажу, що Чарлз здатен завоювати серце будь-якої жінки, то це не буде екзальтованим перебільшенням з боку люблячої сестри. За таких сприятливих для

circumstances to favour an attachment and nothing to prevent it, am I wrong, my dearest Jane, in indulging the hope of an event which will secure the happiness of so many?"

"What think you of this sentence, my dear Lizzy?" – said Jane as she finished it. "Is it not clear enough? – Does it not expressly declare that Caroline neither expects nor wishes me to be her sister; that she is perfectly convinced of her brother's indifference, and that if she suspects the nature of my feelings for him, she means (most kindly!) to put me on my guard? Can there be any other opinion on the subject?"

"Yes, there can; for mine is totally different. – Will you hear it?"

"Most willingly."

You shall have it in few words. Miss Bingley sees that her brother is in love with you, and wants him to marry Miss Darcy. She follows him to town in the hope of keeping him there, and tries to persuade you that he does not care about you."

Jane shook her head.

"Indeed, Jane, you ought to believe me. No one who has ever seen you together, can doubt his affection. Miss Bingley I am sure cannot. She is not such a simpleton. Could she have seen half as much love in Mr. Darcy for herself, she would have ordered her wedding clothes. But the case is this. We are not rich enough, or grand enough for them; and she is the more anxious to get Miss Darcy for her brother, from the notion that when there has been one intermarriage, she may have less trouble in achieving a second; in which there is certainly some ingenuity, and I dare say it would succeed, if Miss De Bourgh were out of the way. But, my dearest Jane, you cannot seriously imagine that because Miss Bingley tells you her brother greatly admires Miss Darcy, he is in the smallest degree less sensible of your merit than when he took leave of you on Tuesday, or that it will be in her power to persuade him that instead of being in love with you, he is very much in love with her friend."

"If we thought alike of Miss Bingley," replied Jane, "your representation of all this, might make me

кохання обставин і за відсутності перешкод для одруження хіба ж помилюся я, люба моя Джейн, коли висловлю надію на те, що незабаром відбудеться подія, котра стане запорукою щастя стількох людей?" – Ну, і що ти скажеш про цей пасаж, люба моя Ліззі? – мовила Джейн, коли припинила читати. – Невже не ясно? Хіба ж тут не сказано досить виразно: Керолайн не розраховує і не сподівається на те, що я стану її невісткою, вона цілковито переконана в байдужості до мене її брата і, підозрюючи про мої справжні почуття до нього, хоче застерегти мене (вкрай доброзичливо!)? З цього приводу двох думок бути не може.

– Авжеж, може, бо я маю зовсім іншу думку. Хочеш її почути?

– З величезною увагою.

– Я викладу її у двох словах. Міс Бінглі бачить, що її брат тебе кохає, і хоче, щоб він одружився з міс Дарсі. Вона їде вслід за ним до Лондона, сподіваючись його там утримати, а тебе намагається переконати, що ти йому не потрібна.

Джейн із недовірою похитала головою.

– Слухай, Джейн, повір мені, прошу тебе. Кожен, хто хоч колись бачив вас разом, не може сумніватись у його почуттях. Певна, що міс Бінглі теж у цьому не сумнівається, бо не така вже й простачка. Коли б вона побачила хоча б половину такого ж кохання до себе з боку містера Дарсі, то відразу ж заходилася б замовляти собі весільне вбрання. Але справа полягає ось у чому: для них ми недостатньо багаті й недостатньо родовиті, тому вона так і зацікавлена здобути міс Дарсі для свого брата, бо прекрасно розуміє, що коли між їхніми родинами відбудеться один шлюб, то їй набагато легше буде організувати і другий, тобто власний. Її план не позбавлений певної винахідливості й навіть може увінчатись успіхом, якщо йому не заважатиме міс, де Бург. Але ж, Джейн, дорогенька моя, невже ти і справді думаєш, що раз міс Бінглі сказала про велику симпатію свого брата до міс Дарсі, то віднині він дійсно буде про тебе гіршої думки, ніж був до того вівторка, коли ви попрощались, і що вона здатна переконати його кохати не тебе, а свою подругу?

– Якби ми з тобою були однієї думки про міс Бінглі, – відповіла Джейн, — то таке твоє тлумачення цілком би мене задовольнило і

quite easy. But I know the foundation is unjust. Caroline is incapable of wilfully deceiving any one; and all that I can hope in this case is, that she is deceived herself."

"That is right. – You could not have started a more happy idea, since you will not take comfort in mine. Believe her to be deceived by all means. You have now done your duty by her, and must fret no longer."

"But, my dear sister, can I be happy, even supposing the best, in accepting a man whose sisters and friends are all wishing him to marry elsewhere?"

"You must decide for yourself," said Elizabeth, "and if upon mature deliberation, you find that the misery of disobliging his two sisters is more than equivalent to the happiness of being his wife, I advise you by all means to refuse him."

"How can you talk so?" said Jane faintly smiling, "You must know that though I should be exceedingly grieved at their disapprobation, I could not hesitate."

"I did not think you would; and that being the case, I cannot consider your situation with much compassion."

"But if he returns no more this winter, my choice will never be required. A thousand things may arise in six months!"

The idea of his returning no more Elizabeth treated with the utmost contempt. It appeared to her merely the suggestion of Caroline's interested wishes, and she could not for a moment suppose that those wishes, however openly or artfully spoken, could influence a young man so totally independent of every one.

She represented to her sister as forcibly as possible what she felt on the subject, and had soon the pleasure of seeing its happy effect. Jane's temper was not desponding, and she was gradually led to hope, though the diffidence of affection sometimes overcame the hope, that Bingley would return to Netherfield and answer every wish of her heart.

заспокоїло. Але я знаю, що ти не маєш підстав так зле про неї думати. Керолайн нездатна обманювати когось навмисне; і в цьому випадку я можу лише припускати, що вона обманула сама себе.

– От молодець! Кращого пояснення й не придумаєш, а моє тебе не влаштовує. Давай, вір у те, що вона сама себе обманує! Раз ти і для неї знайшла виправдання, то бентежитися більше немає підстав.

– Але, люба моя сестро, якщо навіть уявити, що все вийде найкращим чином, то чи зможу я бути щасливою, вийшовши заміж за чоловіка, всі сестри і друзі якого воліють, аби він одружився з іншою?

– Сама вирішуй, що робити, – відповіла Елізабет, – і якщо після серйозних роздумів ти дійдеш висновку, що страждання, викликані негараздами у стосунках з його сестрами, переважатимуть щастя бути його жінкою, то я настійно рекомендую тобі відмовити йому.

– Як ти можеш таке казати? – мовила Джейн, ледь посміхнувшись. – Ти ж прекрасно знаєш, що як би мене не пригнічувало їхнє несхвалення, все одно я не вагаючись вийду за нього заміж.

– Оце вже не чекала від тебе такого! Ну, раз так, то можеш не розраховувати на моє співчуття в цій справі.

– Але якщо цієї зими він більше не повернеться, то про мою думку ніхто й не питатиметься. Мало що може трапитися за півроку!

Елізабет зневажливо відкинула таке припущення. Ця думка видавалася їй лише бажанням Керолайн, за яким ховався її власний інтерес, і вона ні на мить не могла уявити собі, що таке бажання – хоч як відверто чи хитромудро воно було б висловлене – і справді могло вплинути на молодого чоловіка, настільки незалежного від будь-кого.

Вона доклала всіх зусиль, аби донести до сестри свої думки з цього приводу, і незабаром із задоволенням побачила, що її старання справили добрий ефект. Джейн більше не почувалася пригніченою, і в неї поступово з'явилася надія (яка інколи слабнула від невпевненості в його коханні), що Бінглі ще приїде до Недерфілда і виконає всі побажання її серця.

They agreed that Mrs. Bennet should only hear of the departure of the family, without being alarmed on the score of the gentleman's conduct; but even this partial communication gave her a great deal of concern, and she bewailed it as exceedingly unlucky that the ladies should happen to go away, just as they were all getting so intimate together. After lamenting it however at some length, she had the consolation of thinking that Mr. Bingley would be soon down again and soon dining at Longbourn, and the conclusion of all was the comfortable declaration that, though he had been invited only to a family dinner, she would take care to have two full courses.

Chapter XXII

The Bennets were engaged to dine with the Lucases, and again during the chief of the day, was Miss Lucas so kind as to listen to Mr. Collins. Elizabeth took an opportunity of thanking her. "It keeps him in good humour," said she, "and I am more obliged to you than I can express." Charlotte assured her freed of her satisfaction in being useful, and that it amply repaid her for the little sacrifice of her time. This was very amiable, but Charlotte's kindness extended farther than Elizabeth had any conception of; – its object was nothing less, than to secure her from any return of Mr. Collins's addresses, by engaging them towards herself. Such was Miss Lucas's scheme; and appearances were so favourable that when they parted at night, she would have felt almost sure of success if he had not been to leave Hertfordshire so very soon. But here, she did injustice to the fire and independence of his character, for it led him to escape out of Longbourn House the next morning with admirable slyness, and hasten to Lucas Lodge to throw himself at her feet. He was anxious to avoid the notice of his cousins, from a conviction that if they saw him depart, they could not fail to conjecture his design, and he was not willing to have the attempt known till its success could be known likewise; for though feeling almost secure, and with reason, for Charlotte had been tolerably encouraging, he was comparatively

Вони зішлись на тому, що місіс Беннет має дізнатися лише про від'їзд товариства й нічого – про поведінку зазначеного джентльмена. Але Навіть такі куці відомості не на жарт її розхвилювали, і вона все побивалася з тієї надзвичайно неприємної обставини, що дівчата поїхали саме тоді, коли між ними та її дочками склалися такі дружні стосунки. Пожурившись отак деякий час, місіс Беннет заспокоїлась, однак, думкою про те, що містер Бінглі незабаром повернеться і приїде дати, до Лонгберна пообідати, а на завершення вона дійшла втішного висновку, що, попри запрошення його лише на сімейний обід, вона зробить так, аби цей обід складався із двох окремих страв.

Розділ XXII

Беннети запросили на обід Лукасів, і знову більшу частину дня міс Лукас люб'язно вислуховувала містера Коллінза. Елізабет принагідно подякувала їм. "Це зберігає йому добрий настрій, – сказала вона, – і я невимовно вам вдячна". Шарлотта запевнила свою подругу, що вона рада надати таку послугу і що пожертвуваний нею час окупився сторицею. З її боку це було надзвичайно люб'язно, але доброта Шарлотти сягала далі, ніж могла собі уявити Елізабет: вона була спрямована на те, щоб убезпечити її від нових залицянь містера Коллінза шляхом їх спрямування у свій бік. Отака була задумка міс Лукас; і всі ознаки були настільки сприятливими, що під час їхнього розставання ввечері вона майже не сумнівалася в успіхові, якби тільки містеру Коллінзу не треба було від'їздити так швидко. Але тут вона не врахувала емоційності та незалежності його вдачі, бо саме ці риси дозволили йому з гідною поваги хитромудрістю вислизнути з Лонгберн-Хауса наступного ранку і поквапитися до Лукас-Лоджау, щоб кинутися їй в ноги. Містер Коллінз усіляко намагався вишмигнути так, аби не бути поміченим при цьому своїми кузинами, бо був переконаний, що коли це не вдасться зробити, вони відразу ж розгадають його план, а він не бажав, аби про цю його спробу стало відомо ще до того, як вона увінчається успіхом. Хоча він і почувався досить упевнено, бо Шарлотта радо відповідала на його залицяння, все ж після невдачі в середу деякі сумніви мали

diffident since the adventure of Wednesday. His reception however was of the most flattering kind. Miss Lucas perceived him from an upper window as he walked towards the house, and instantly set out to meet him accidentally in the lane. But little had she dared to hope that so much love and eloquence awaited her there.

In as short a time as Mr. Collins's long speeches would allow, every thing was settled between them to the satisfaction of both; and as they entered the house, he earnestly entreated her to name the day that was to make him the happiest of men; and though such a solicitation must be waved for the present, the lady felt no inclination to trifle with his happiness. The stupidity with which he was favoured by nature, must guard his courtship from any charm that could make a woman wish for its continuance; and Miss Lucas, who accepted him solely from the pure and disinterested desire of an establishment, cared not how soon that establishment were gained.

Sir William and Lady Lucas were speedily applied to for their consent; and it was bestowed with a most joyful alacrity. Mr. Collins's present circumstances made it a most eligible match for their daughter, to whom they could give little fortune; and for prospects of future wealth were exceedingly fair. Lady Lucas began directly to calculate with more interest than the matter had ever excited before, how many years longer Mr. Bennet was likely to live; and Sir William gave it as his decided opinion, that whenever Mr. Collins should be in possession of the Long bourn estate, it would be highly expedient that both he and his wife should make their appearance at St. James's. The whole family in short were properly overjoyed on the occasion. The younger girls formed hopes of coming out a year or two sooner than they might otherwise have done; and the boys were relieved from their apprehension of Charlotte's dying an old maid. Charlotte herself was tolerably composed. She had gained her point, and had time to consider of it. Her reflections were in general

місце. Однак зустріли його напрочуд добре. Міс Лукас, побачивши з вікна кімнати на горішньому поверсі, що містер Коллінз наближається до будинку, негайно опинилася внизу, щоб цілком випадково зустріти його на алеї. І зустріла вона там стільки любові та красномовства, хоч на це навіть і не сміла сподіватися.

Вони вирішили все до обопільної вигоди настільки швидко, наскільки їм це дозволили довжелезні промови містера Коллінза, коли вони ввійшли до будинку, той почав запально благати її назвати день, коли йому судилося стати найщасливішим із смертних. Дівця ж, ухилившись на разі від відповіді на ці настирливі прохання, поставилася, однак, до його майбутнього щастя цілком серйозно. Глупство, яким містера Коллінза щедро наділила природа, позбавило його палкі освідчення геть усякого шарму, тож будь-яка жінка була б просто не в змозі довго їх вислуховувати, і міс Лукас, яка погодилася на його пропозицію виключно від щирого та безкорисливого бажання здобути собі чоловіка, було байдуже, коли саме вона його здобуде.

Вони хутенько звернулися до сера Вільяма та леді Лукас, аби отримати їхню згоду, і ті дали її з радісною готовністю. Навіть завдяки своєму нинішньому становищу містер Коллінз був дуже підходящим женихом для їхньої дочки, котрій вони могли дати лише невелике придане, а його перспективи розбагатіти в майбутньому були цілком реальними та недвозначними. З більшою ніж будь-коли ревністю леді Лукас відразу ж почала прикидати, скільки приблизно років лишилося жити містеру Беннету, а сер Вільям висловив своє тверде переконання, що, коли містер Коллінз стане власником маєтку Лонгберн, йому та його дружині буде вкрай доречно зробити візит до Сент-Джеймса. Коротше кажучи, вся родина була в захваті від такої події. У молодших дівчат почала з'являтися надія показуватися при дворі на рік чи два раніше, ніж вони сподівались, а хлопці позбулися своїх побоювань, що Шарлотта так і помре старою дівкою. Сама ж Шарлотта поводитися більш-менш спокійно. Загалом вона почувалася задоволеною. Певна річ – містер Коллінз не був ані розумним, ані приємним, спілкування з ним лише драгувало та наганяло нудьгу, а його палке кохання до неї

satisfactory. Mr. Collins to be sure was neither sensible nor agreeable; his society was irksome, and his attachment to her must be imaginary. But still he would be her husband. – Without thinking highly either of men or of matrimony, marriage had always been her object; it was the only honourable provision for well-educated young women of small fortune, and however uncertain of giving happiness, must be their pleasantest preservative from want. This preservative she had now obtained; and at the age of twenty-seven, without having ever been handsome, she felt all the good luck of it. The least agreeable circumstance in the business, was the surprise it must occasion to Elizabeth Bennet, whose friendship she valued beyond that of any other person. Elizabeth would wonder, and probably would blame her; and though her resolution was not to be shaken, her feelings must be hurt by such disapprobation. She resolved to give her the information herself, and therefore charged Mr. Collins when he returned to Longbourn to dinner, to drop no hint of what had passed before any of the family. A promise of secrecy was of course very dutifully given, but it could not be kept without difficulty; for the curiosity excited by his long absence, burst forth in such very direct questions on his return, as required some ingenuity to evade, and he was at the same time exercising great self-denial, for he was longing to publish his prosperous love.

As he was to begin his journey too early on the morrow to see any of the family, the ceremony of leave-taking was performed when the ladies moved for the night; and Mrs. Bennet with great politeness and cordiality said how happy they should be to see him at Longbourn again, whenever his other engagements might allow him to visit them.

"My dear Madam," he replied, "this invitation is particularly gratifying, because it is what I have been hoping to receive; and you may be very certain that I shall avail myself of it as soon possible."

They were all astonished; and Mr. Bennet, who could by no means wish for so speedy a return, immediately said,

явно було удаваним. Але все одно це був її майбутній чоловік. Вона ніколи не мала високої думки ні про чоловіків, ні про заміжжя, та шлюб завжди був її метою. Він являв собою єдиний благопристойний спосіб матеріального забезпечення для молодих жінок із гарною освітою, але поганим приданим. Особистого щастя він не гарантував, але був для них найприємнішим способом захиститися від злиднів. І ось цей захист вона нарешті собі забезпечила; і тепер, у віці двадцяти семи років, далеко не вродливиця, вона збагнула, що їй поталанило надзвичайно. Обставиною менш приємною мав стати подив, котрий ця подія мусила викликати в Елізабет Беннет, чю дружбу Шарлотта цінувала більше за будь-чию. Елізабет неодмінно здивується і, може, навіть образиться на неї, бо така зневага безперечно зачепить її почуття, незважаючи на її тверду і остаточну відмову. Тож Шарлотта вирішила сама їй про все розповісти і тому наказала містеру Коллінзу нікому ні про що не натякати, коли той повернеться до Лонгберна, щоб пообідати. Він із готовністю пообіцяв їй зберігати таємницю, та це коштувало йому великих зусиль, бо допитлива цікавість, збуджена його тривалою відсутністю, проривалася після його повернення такими прямими запитаннями, що йому знадобилося виявити неабияку винахідливість, аби уникнути таких же прямих відповідей. Для містера Коллінза це був акт самозречення, бо йому страх як кортіло всім розповісти про своє вдале женихання.

Оскільки подорож його мала розпочатися надто рано, щоб побачитися з кимось із родини, церемонія прощання відбулася тоді, коли жінки збиралися йти спати; місіс Беннет надзвичайно чемно і сердечно сказала, що буде дуже рада знову прийняти містера Коллінза у Лонгберні, якщо той коли-небудь буде поруч у якихось справах.

– Шановна пані, – відповів той, – я дуже вдячний за це запрошення, бо саме його і сподівався отримати; можете бути певними, що я скористаюся ним при першій же нагоді.

Всі отетерили від здивування, а містер Беннет, який зовсім не бажав швидкого повернення містера Коллінза, тут же сказав:

But is there not danger of Lady Catherine's disapprobation here, my good sir? – You had better neglect your relations, than run the risk of offending your patroness.

My dear sir," replied Mr. Collins, "I am particularly obliged to you for this friendly caution, and you may depend upon my not taking so material a step without her ladyship's concurrence. "

"You cannot be too much on your guard. Risk any thing rather than her displeasure; and if you find it likely to be raised by your coming to us again, which I should think exceedingly probable, stay quietly at home, and be satisfied that we shall take no offence."

"Believe me, my dear sir, my gratitude is warmly excited by such affectionate attention; and depend upon it, you will speedily receive from me a letter of thanks for this, as well as for every other mark of your regard during my stay in Hertfordshire. As for my fair cousins, though my absence may not be long enough to render it necessary, I shall now take the liberty of wishing them health and happiness, not excepting my cousin Elizabeth."

With proper civilities the ladies then withdrew; all of them equally surprised to find that he meditated a quick return. Mrs. Bennet wished to understand by it that he thought of paying his addresses to one of her younger girls, and Mary might have been prevailed on to accept him. She rated his abilities much higher than any of the others; there was a solidity in his reflections which often struck her, and though by no means so clever as herself, she thought that if encouraged to read and improve himself by such an example as her's, he might become a very agreeable companion. But on the following morning, every hope of this kind was done away. Miss Lucas called soon after breakfast, and in a private conference with Elizabeth related the event of the day before.

– А може, не варто дратувати леді Кетрін, шановний добродію? Може, вам краще знехтувати родинними зв'язками, ніж мати ризик викликати невдоволення своєї покровительки?

– Шановний добродію, – відповів містер Коллінз, – я дуже вдячний вам за це дружнє попередження, тож можете не сумніватися, що я не робитиму таких важливих кроків без згоди на те її світлості.

– Обережність вам аж ніяк не завадить. Ризикувати можна чим завгодно, але не її добрим до вас ставленням; тож, якщо ви побачите, що ваше бажання зробити нам новий візит може викликати незадоволення її світлості – а це я вважаю цілком вірогідним, – краще сидіть собі вдома і вдовольняйтеся тим, що коли ви не приїдете, то ми не надто образимося.

– Повірте мені, шановний добродію, ваша добросерда увага спонукає мене до ще більшої вдячності; даю вам слово, незабаром я надішлю вам подячного листа за всю вашу доброту і за всі інші вияви поваги до мене під час мого перебування у Гертфордширі. Що ж до моїх прекрасних кузин, то попри те, що моя відсутність буде недовгою, я все одно хочу побажати їм здоров'я та щастя, не роблячи при цьому винятку і для моєї кузини Елізабет.

Відповівши йому з належною чемністю, жінки пішли собі; всі вони одна не менше одної були здивовані тим, що містер Коллінз задумував швидко повернутися. Місіс Беннет зрозуміла це як його бажання освідчитись якійсь із її молодших дочок і подумала, що, може, їй доведеться вмовляти Мері прийняти його пропозицію. Остання розцінювала його здібності набагато вище, ніж інші дівчата, в його розумуваннях була солідність, котра часто її вражала. Вона, щоправда, аж ніяк не вважала його розумнішим за себе, та їй здавалося, що, спонуканий її прикладом до читання і самовдосконалення, він з часом міг стати приємним компаньйоном. Але наступного ранку всім надіям такого штибу настав кінець. Невдовзі після сніданку до них зайшла міс Лукас і у бесіді віч-на-віч з Елізабет розповіла тій про вчорашню подію.

The possibility of Mr. Collins's fancying himself in love with her friend had once occurred to Elizabeth within the last day or two; but that Charlotte could encourage him, seemed almost as far from possibility as that she could encourage him herself, and her astonishment was consequently so great as to overcome at first the bounds of decorum, and she could not help crying out,

"Engaged to Mr. Collins! my dear Charlotte, – impossible!"

The steady countenance which Miss Lucas had commanded in telling her story, gave way to a momentary confusion here on receiving so direct a reproach; though, as it was no more than she expected, she soon regained her composure, and calmly replied,

"Why should you be surprised, my dear Eliza? – Do you think it incredible that Mr. Collins should be able to procure any woman's good opinion, because he was not so happy as to succeed with you?"

But Elizabeth had now recollected herself, and making a strong effort for it, was able to assure her with tolerable firmness that the prospect of their relationship was highly grateful to her, and that she wished her all imaginable happiness.

"I see what you are feeling," replied Charlotte, – "you must be surprised, very much surprised, – so lately as Mr. Collins was wishing to marry you. But when you have had time to think it all over, I hope you will be satisfied with what I have done. I am not romantic you know. I never was. I ask only a comfortable home; and considering Mr. Collins's character, connections, and situation in life, I am convinced that my chance of happiness with him is as fair, as most people can boast on entering the marriage state."

Elizabeth quietly answered "Undoubtedly;" – and after an awkward pause, they returned to the rest of the family. Charlotte did not stay much longer, and Elizabeth was then left to reflect on what she had heard. It was a long time before she became at all reconciled to the idea of so unsuitable a match. The strangeness of Mr. Collins's making two offers of marriage within

За останні день-два Елізабет уже спадало на думку, що містеру Коллінзу може стукнути в голову, наче він закоханий у її подругу, та їй здавалося, що Шарлотта така ж далека від бажання заохочувати його, які вона сама. Тому її здивування було таким великим, що вона скрикнула, вийшовши за межі правил пристойності:

– Заручення з містером Коллінзом?! Люба моя Шарлотто, це неможливо!

Незворушний вираз обличчя, котрий міс Лукас примудрялася зберігати протягом своєї розповіді, змінився на вираз розгубленості, коли вона зачула такий докір, хоча нічого іншого й не чекала. Швидко взявши себе в руки, Шарлотта спокійно відповіла:

– А чому ти дивуєшся, любя моя Елізо? Невже вважаєш містера Коллінза неспроможним справити добре враження на жінку тільки тому, що йому не пощастило справити таке враження на тебе?

Та Елізабет уже встигла отямитись і через силу, але досить переконливо запевнила подругу, що перспектива такого шлюбу видається їй у край привабливою і що вона бажає їй усіх мислимих гараздів.

– Знаю, що ти відчуваєш, – відповіла Шарлотта. – Напевне, здивована, в край здивована, тому що зовсім недавно містер Коллінз хотів узяти шлюб з тобою. Та коли ти гарненько про все це подумаєш, то, гадаю, схвально поставишся до мого вчинку. Мені чужі романтичні настрої, ти ж знаєш. Я ніколи їх і не мала. Все, що мені потрібно, – це затишна домівка, а враховуючи вдачу містера Коллінза, його родинні зв'язки та становище, я переконана, що маю з ним не менший шанс на щастя, ніж більшість тих, хто починає подружнє життя.

Елізабет тихо відповіла: "Безперечно". І після ніякової паузи вони приєдналися до решти родини. Шарлотта не затрималась у них надовго, тож Елізабет невдовзі лишилася на самоті та змогла обміркувати почуте. Довго вона не могла примиритися з самою думкою про таку непідходящу партію. Дивакуватість містера Коллінза, котрий за три дні примудрився зробити дві шлюбні пропозиції, не йшла ні в яке

three days, was nothing in comparison of his being now accepted. She had always felt that Charlotte's opinion of matrimony was not exactly like her own, but she could not have supposed it possible that when called into action, she would have sacrificed every better feeling to worldly advantage. Charlotte the wife of Mr. Collins, was a most humiliating picture! And to the pang of a friend disgracing herself and sunk in her esteem, was added the distressing conviction that it was impossible for that friend to be tolerably happy in the lot she had chosen.

порівняння з тим, що останню його пропозицію було прийнято. Елізабет завжди підозрювала, що уявлення її приятельки про шлюб дещо відрізнялося від її власного, та вона не могла навіть припустити, що коли Шарлотті доведеться приймати рішення, то вона всі високі почуття принесе в жертву матеріальній вигоді. Шарлотта – дружина містера Коллінза! Важко було уявити картину більш принизливу. До болісного усвідомлення, що її подруга знеславила й опустила себе в її очах, додавалося гнітюче переконання в неможливості хоч якогось сімейного щастя в тій долі, яку зазначена подруга собі обрала.

РІШЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ КОМІСІЇ КАФЕДРИ

ТФПТ

ПРО ДОПУСК КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ

Підтверджуємо ознайомлення з результатами звіту/звітів перевірки роботи, продукованими програмно-технічним засобом (ами), на наявність текстових збігів:

Назва кваліфікаційної роботи Науково-прикладні аспекти використання

Автор Макарова Лілія Андріївна

Освітня програма Українська філософія та естетика

Спеціальність: 035 Філософія

Науковий керівник: Д. філос. н., Професор Юлія Петрівна

Після аналізу звіту/звітів зроблено такий висновок:

№	Висновок	Позначка про відповідність
1	Запозичення, виявлені в роботі, є законними і не є академічним плагіатом (далі – зазначаються підстави віднесення запозичень до правомірних, якщо потрібно). Робота приймається до захисту.	✓
2	Виявлені запозичення не є академічним плагіатом, розміщені в розділах, які не описують безпосередньо авторське дослідження, але кількість цитат перевищує обсяг, виправданий поставленою метою роботи (далі – зазначаються детальні та аргументовані підстави віднесення запозичень до правомірних). Робота приймається до захисту, але має бути відкоригована.	
3	Виявлені запозичення не є академічним плагіатом, але частково розміщені в розділах, які описують безпосередньо авторське дослідження, а кількість цитат перевищує обсяг, виправданий поставленою метою роботи. Робота може бути допущена до захисту після того як буде відкоригована та доопрацьована і успішно пройде повторну перевірку на академічний плагіат.	
4	Робота містить навмисні текстові спотворення, передбачувані спроби укриття текстових запозичень або інші прояви академічного плагіату. Робота містить фабрикацію або фальсифікацію даних. Робота не допускається до захисту.	
5	Інше:	

Підтвердження:

Робота виконана відповідно до вимог Відсоток тиражу не перевищує встановлену норму. Робота допускається до захисту.

Дата 19.12.2024

Завідувач кафедри

Мамі Тарас
Підпис Ім'я, прізвище

Гарант освітньої програми

Мамі Тарас
Підпис Ім'я, прізвище

Керівник кваліфікаційної роботи

Мамі Тарас
Підпис Ім'я, прізвище